

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1671

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1671
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019
15 mei 2019

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
7 JANUARI 1671
6779

Antwoord op Huygens' brief van 10 december 1670 (6774) en vervolg op Chièzes brief van 24 december 1670 (6777).

Samenvatting: Chièze beschrijft de ingewikkelde gang van zaken aan het Spaanse hof. Hij verwacht dat het Engelse bemiddelen weinig effect zal sorteren.

Chièze schreef opnieuw op 21 januari 1671 (6781). Door Huygens te Londen ontvangen op 27 januari 1671 en beantwoord op 29 januari 1671 (6782).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21 cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6779, pp. 275-276: volledig.

Namen: Antoninus Pius; Hieronymus van Beverningh; Pedro Fernandez; William Godolphin; markies de la Fuente; Diego de la Torre; Marguerite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Antonio Francisco Mesia de Tobar Y Paz (graaf van Molina); Maria Anna van Oostenrijk; Gaspar de Teves y Tello de Guzmán (markies van La Fuente); Charles (baron) de Vatteville.

Plaatsen: Amerika; Bilbao; Franche-Comté; Den Haag; Engeland; Frankrijk.

Transcriptie

¹À Madrid, le 7 Janvier 1671.

Je vous souhaite à La Haye, mais je vous crois encor à Londres, contre les apparences de vostre lettre du 10 Décembre, que j'ay leu dix fois avec joye et admiration. Les affaires, les compliments, les incertitudes de cour et celle de la saison auront bien peu à mon advis vous arrester quinze jours plus tard que la Noël du Vieux Stile. Ainsy sans hésiter j'adresse encor celle-cy à Londres, pour vous dire que je ne doute pas que le bon exemple des Anglois n'opère sur les Espagnolz, et que par émulation ces Messieurs icy ne facent un acte de justice. Il est malaisé, comme vous à dit, Monsieur, le *Conde* de Molina, qu'ils le facent à deniers comptans, mais j'espère qu'ils donneront dans quelque expédient. Je n'ay pas encor ouvert la bouche sur celluy de l'Amérique, car il faut premièrement avoir fixé la somme, et fait mouvoir | b | toutes les puissances amies, affin de mettre ces Messieurs à l'estroite, et les obligera prendre party après qu'ils auront reconnu la debte, et c'est à quoy je butte présentement affin qu'à la venue de Monsieur de Beverning on puisse parler de bonne façon. Le mal est que j'ay à faire à un Commissaire infirme, et qui n'a besoin d'aucun prétexte pour tirer les conférences en longueur. Outre qu'ils ont icy une manière d'agir, qui peut naturellement jeter les affaires à l'éternité, le moindre mémoire, le moindre papier au'on présente, le moindre semy-proposition qu'on face à un Commissaire, il en fait rapport au Conseil d'Estat, ce Conseil fait sa consulte, cette consulte monte à la Reyne, qui fait descendre son décret quand il plaît à Dieu, et à *Don Pedro Fernandez*, Secrétaire du despeche universel. Me voicy dans le cas, et Monsieur le Marquis de la Fuente, ayant donné compte à la Reyne de la teneur des traittez sur lesquels | c | est fondée la debte de Son Altesse avec le calcul, que pour gagner tems je luy avois dressé des sommes prétendues tant en capitaux qu'interestz. Nous attendons le décret de Sa Majesté pour aller avant.

Je viens dans ce moment de voir *Don Pedro Fernandez*, qui m'a dit l'avoir remis à *Don Diego de la Torre*, Secrétaire d'Estat. Je verray demain matin celluy-cy, et voilà en quoy consiste l'habileté d'un envoyer de solliciter sans mercy ny mesures, et je deffie tout ce qu'il y a de ministres estrangers dans Madrid, de faire par jour plus de chemin que moy, graces à mes quatre mules Orangeoises, à quoy, si vous joignez l'intervention d'un grand Roy-amy, et les offices extra-ordinaires d'un ambassadeur d'un puissant estat, je cours risque de sortir d'icy sans qu'il y ayt de ma faute, en prédicament d'un très-habile négociateur. | d |

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R Londres, 17/27 Janvier 1671.>

On parle desjà de prendre à la charge de Sa Majesté la debte de Madame d'Isenguien, et je ne doute pas qu'à bras ouvertz on ne remette Son Altesse dans la possession de ce qui luy manque en Bourgongne. Il n'y a que les longueurs de ces *subir y baxar*, qui gastent tout, et comme j'ay tousjours dit, il n'y a autre chose à craindre, sinon qu'on pousse nostre affaire au delà des conjonctures présentes favorables. Et que cependant la France n'enlève la Bourgongne, et qu'une guèrre n'espuise les expédiens.

Et c'est à cella que j'ay besoin de la vigueur d'un ambassadeur, qui coupe le nœud Gordien. J'attens Monsieur de Beverning comme le Messie, et sur le demy-ordre qu'il m'en a donné, je luy ay à demy-arresté une maison qui est véritablement pour² un homme seul et sans femme le plus délicieux appartement de Madrid. Il suffit de dire que c'est la maison du feu Baron de Vatteville. J'attens à toute heure de recevoir l'avis de son arrivée à Bilbao, priant Dieu que pour le bien des affaires de Son Altesse et l'interest de voz amis vous demeuriez aussy longtems sur pied que la colombe Antonine.

Vertaling

Madrid, 7 januari 1671.

Ik zou wenschen dat u in Den Haag was, maar ik denk dat u nog in Londen bent, in tegenstelling tot zoals u het in uw³ brief van 10 december voorstelde, die ik wel tien keer met genoegen en bewondering heb gelezen. De zaken, de plichtplegingen en de onzekerheden van het hof en die van het jaargetijde zullen u, naar mijn mening, een paar weken langer hebben kunnen vasthouden dan Kerstmis Oude Stijl. Daarom stuur ik deze brief nog zonder aarzeling naar Londen om u mee te delen dat ik er niet aan twijfel dat het goede voorbeeld van de Engelsen zijn uitwerking op de Spanjaarden niet zal missen, en dat uit wedijver de heren hier een daad van gerechtigheid zullen stellen. Het is lastig voor hen, zoals de mijnheer de⁴ graaf van Molina u heeft verteld, dat in contant geld te doen, maar ik verwacht dat zij een of andere uitweg zullen verschaffen. Ik heb nog niet gesproken over de Amerikaanse oplossing, want eerst moet het bedrag worden vastgesteld en moeten wij alle machtige vrienden in beweging krijgen, teneinde deze heren in het nauw te drijven. Dat zal hen dwingen partij te kiezen, nadat zij de schuld hebben erkend. Daarop ben ik nu gericht, opdat men na de komst van de heer [Hieronymus] van Beverningh op de juiste wijze zal kunnen onderhandelen. Het beroerde is dat ik te maken heb met een labiele⁵ zaakgelastigde die geen enkel voorwendsel nodig heeft om de besprekingen te rekken. Behalve dat zij hier een manier van doen hebben die de zaken op natuurlijke wijze naar de eeuwigheid voortschuift, wordt van het onbelangrijkste memorandum, het kleinste briefje dat men aanbiedt, het minste voorstelletje dat men aan een zaakgelastigde doet, rapport opgemaakt voor de Raad van State, die daarover adviseert, en dat advies gaat naar de⁶ koningin, die haar beschikking uitvaardigt, wanneer het Gode behaagt en naar de⁷ heer Pedro Fernandez, Secretaris van de Algemene Kanselarij. Zo is mijn situatie en die van mijnheer de markies van La Fuente, die aan de koningin verslag heeft uitgebracht over de strekking van de overeenkomsten, waarop de schuld van Zijne Hoogheid en de wijze van berekening is gebaseerd, en voor wie ik, om tijd te winnen, de betreffende bedragen, zowel kapitaal als interest, heb opgesteld. Wij wachten op de beschikking van Hare Majesteit om verder te kunnen gaan.

Ik heb zojuist de heer Pedro Fernandez gesproken, die mij zei de beschikking aan de⁸ heer Diego de la Torre, Staatssecretaris, te hebben overhandigd. Ik zal deze laatste morgen ontmoeten en zo ziet u dat de kunst van een gezant bestaat uit aandacht vragen zonder mededogen of respijt. Ik daag alle buitenlandse diplomaten in Madrid uit om per dag meer onderweg te zijn dan ik, dankzij mijn vier muilieren uit Orange, waardoor ik, als u nog de tussenkomst van een grote bevriende⁷ koning en de buitengewone diensten van een⁸ ambassadeur

2. <une>.

3. Huygens aan Chièze, 10 december 1670 (6774).

4. Antonio Francisco Mesia de Tobar y Paz, graaf van Molina).

5. Gaspar de Teves y Tello de Guzmán, markies van La Fuente).

6. Maria Anna van Oostenrijk.

7. Karel II, koning van Engeland.

8. Hieronymus van Beverningh, ambassadeur van de Nederlandse Republiek in Spanje.

van een machtig land daaraan toevoegt, het gevaar loop van hier te vertrekken, buiten mijn schuld, met het predicaat van zeer kundig onderhandelaar.

Er wordt reeds over gesproken om de schuld van ⁹mevrouw van Isenghien ten laste van Hare Majesteit te brengen en ik twijfel er niet aan dat men van harte Zijne Hoogheid weer in het bezit zal stellen van hetgeen hem toekomt in de Franche-Comté. Het is het voortdurende ¹heen en weer schuiven¹ dat alles bederft, en, zoals ik altijd heb gezegd, er is alleen te vrezen dat men de zaak aanhoudt tot de huidige gunstige omstandigheden voorbij zijn. En dat Frankrijk intussen de Franche-Comté annexeert en dat een oorlog de beschikbare middelen opslokt.

Het is om deze redenen dat ik behoefte heb aan de steun van een ambassadeur die de Gordiaanse knoop doorhakt. Ik wacht op de heer van Beverningh als op de Messias, en ik heb, ingevolge de halve opdracht die hij mij daarover heeft gegeven, half een huis voor hem gereserveerd dat voor een man alleen en zonder vrouw werkelijk het heerlijkste appartement van Madrid is. Het is voldoende te zeggen dat het huis is van wijlen [Charles] baron de Vatteville.

Ik verwacht ieder moment de tijding van zijn aankomst in Bilbao te ontvangen en bid God dat u, om wille van de zaken van Zijne Hoogheid en het belang van uw vrienden zo lang op de been zult blijven als de zuil van ¹⁰Antoninus [Pius].

9. Marguerite-Isabelle de Mérode, gravin van Isenghien.

10. Romeins keizer uit de eerste eeuw na Christus.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
21 JANUARI 1671
6781

Vervolg op Chièzes brief van 7 januari 1671 (6779).

Samenvatting: Chièze heeft met de zaak van gravin Isenghien een klein succesje geboekt. Hij hoopt dat de houding van Engeland tot verdere successen zal leiden.

Door Huygens ontvangen te Londen op 13 februari 1671. Chièze schreef opnieuw op 18 februari 1671 (6786).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21 cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6781, pp. 277-278: volledig.

Namen: Hieronymus van Beverningh; Laurens Buysero; Pedro Fernandez del Campo; William Godolphin; Karel II (koning van Engeland); Diego de la Torre; Marguérîte-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Antonio Francisco Mesia de Tobar y Paz (graaf van Molina), Francisco de Moura y Cortereal (markies van Castelrodrigo); Maria Anna van Oostenrijk; Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies de la Fuente); Willem III; Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey).

Plaatsen: Bilbao; Den Haag; Engeland; Zuidelijke Nederlanden.

Transcriptie

¹À Madrit, le 21 Janvier 1671.

Je ne sçay si cette lettre vous trouvera heureusement arrivé à La Haye, ou si vous aurez arresté à Londres pour l'entière exécution du payement de Son Altesse. Au premier cas, je vous félicite, Monsieur, et au second vous agréerez que je vous dise, que je ne sçauerois manquer de ressentir icy des bons effectz de vostre séjour au pays d'outre mer. Je ne doute pas que les démonstrations qu'on me donne icy, ne soient des effectz de vostre sollicitation auprès de Sa Majesté Britannique et de ses offices royaux envers le Comte de Molina.

Monsieur de Godolphin appuye très-bien icy dans les rencontres où je reclame son assistance. Ce n'a esté depuis ma dernière qu'auprès de *Don Pedro Fernandez*, Sécretaire du Despeche Universel et de *Don Diego de la Torre*, | b | Sécretaire d'Estat, lesquelz pendant et depuis ces festes n'ont fait que se renvoyer des papiers l'un à l'autre, par la nécessité et les pas ordinaires des consultes du Conseil d'Estat à la Reyne, et des Decretz de Sa Majesté, qui se publient au Conseil d'Estat.

Sur l'information que donna Monsieur le Marquis de la Fuente des traittez qui establissent la debte de Son Altesse et des sommes à quoy elle pourra monter, la Reyne ordonna par decret au Conseil d'Estat de la consulter, et cette consulte ayant esté faite mardy de la semaine passée, elle monta le jeudy à la Reyne d'où elle descendit avanthyer et se publiera demain au Conseil, à ce que me dit hyer soir *Don Diego de la Torre*, et qu'en suite j'apprendrois le contenu par Monsieur le | c | Marquis de la Fuente. Je crois qu'après cella nous procéderons à la liquidation, cette consulte et decret ne pouvant tendre qu'à cella.

Cependant pour se desliver de mes fréquentes instances ledit Commissaire, par ordre de Sa Majesté, me déclara positivement Vendredy dernier que Sa Majesté faisoit escrire au Comte de Monterey touchant le surcoey que j'avois demandé des exécutions de Madame d'Isenguien, et que, pour ce qui regarde l'affaire ou prétension de Son Altesse au principal, qu'on y alloit travailler avec toute l'application et promptitude possible, telle estant l'intention de Sa Majesté et des Ministres.

Don Diego de la Torre me dit hyer soir la mesme chose et que la lettre qu'on escrivoit en Flandres | d | partiroit aujourd'huy. Je m'imagine par beaucoup de conjectures qu'on escrit au Comte de Monterey pour faire que la Comtesse d'Isenguien consente à ce que Sa Majesté prenne à sa charge, ce que Son Altesse doit à ladite Comtesse. Quelques ministres m'en ont parlé, mais plus clairement qu'aucun Monsieur le Marquis de Castelrodrigo.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <Lond., 3/13 Febvrier 1671.>

L'exemple de l'Angleterre pourra beaucoup, pourveu qu'elle demeure ferme dans la ligne. Sinon, nous n'avions que Monsieur de Beverning qui soit escouté. Je suis extrêmement en peine de ne le voir point paroistre, n'estant pas arrivé à Bilbao le 9 de ce mois, à ce qu'on me mande. Me remettant du reste, Monsieur, à la lettre que j'escris à Monsieur de Buysero, je demeure avec respect à vous.

Vertaling

Madrid, 21 januari 1671.

Ik weet niet of deze brief u na behouden aankomst in Den Haag zal aantreffen of dat u in Londen bent gebleven voor de gehele afwikkeling van de betaling aan Zijne ²Hoogheid. In het eerste geval feliciteer ik u, en in het tweede geval zult u willen aannemen dat ik u zeg dat ik hier zonder mankeren de gunstige gevolgen van uw verblijf in dat overzeese land bespeur. Ik twijfel er niet aan dat de betuigingen die mij hier deelachtig worden de gevolgen zijn van uw bemoeienis bij ³Zijne Britse Majesteit en van diens koninklijke stappen bij de ⁴graaf van Molina.

De heer [William] Godolphin verschaft zeer goede steun bij de gesprekken als ik zijn hulp inroep. Sedert mijn laatste ⁵brief was dat alleen bij de heer Pedro Fernandez, Secretaris van de Kanselarij, en bij de heer Diego de la Torre, Staatssecretaris, die tijdens en na de festiviteiten niets anders hebben gedaan dan onderling de stukken heen en weer sturen vanwege de noodzaak en de gebruikelijke stappen betreffende de adviezen van de Raad van State aan de ⁶koningin, en de beschikkingen van Hare Majesteit, die aan de Raad van State worden geopenbaard.

Op grond van de gegevens die ⁷mijnheer de markies van La Fuente heeft verstrekt inzake de verdragen die de schuld aan Zijne Hoogheid vaststellen, alsmede de bedragen tot welke deze zal kunnen oplopen, heeft de koningin per decreet de Raad van State opgedragen haar te adviseren. Dit advies, dat verleden week ⁸dinsdag is opgesteld, is ⁹donderdag voorgelegd aan de koningin, vanwaar het eergisteren is teruggekomen, en ¹⁰morgen zal het worden bekendgemaakt aan de Raad, naar de heer Diego de la Torre mij ¹¹gisteravond mededeelde; de inhoud ervan zal ik vernemen van mijnheer de markies van La Fuente. Ik denk dat wij daarna zullen overgaan tot de afwikkeling, omdat het advies en het decreet louter zulks kunnen beogen.

Intussen heeft mijn zaakgelastigde mij, teneinde verlost te zijn van mijn veelvuldig aandringen, in opdracht van Hare Majesteit, verleden vrijdag de positieve verzekering gegeven dat Hare Majesteit aan de ¹²graaf van Monterrey heeft laten schrijven betreffende de opschorting die ik had gevraagd van de gerechtelijke stappen van ¹³mevrouw van Isenghien, en dat, wat betreft de zaak of de aanspraak van Zijne Hoogheid ten principale, men eraan zou gaan werken met de grootst mogelijke toewijding en voortvarendheid. Aldus de intentie van Hare Majesteit en de ministers.

De heer Diego de la Torre heeft mij gisteravond hetzelfde verteld, alsook dat de brief die men naar de Zuidelijke Nederlanden zou sturen vandaag zou uitgaan. Ik stel mij op grond van vele vermoedens voor dat men zal schrijven aan de graaf van Monterrey dat hij bewerkstelligt dat de gravin van Isenghien ermee instemt dat Hare Majesteit voor haar rekening neemt hetgeen Zijne Hoogheid schuldig is aan genoemde gravin.

2. Willem III.

3. Karel II, koning van Engeland.

4. Antonio Francisco Mesia de Tobar y Paz, graaf van Molina.

5. Chièze aan Huygens, 7 januari 1671 (6779).

6. Maria Anna van Oostenrijk.

7. Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán, markies van La Fuente.

8. 13 januari.

9. 15 januari.

10. 22 januari.

11. 20 januari.

12. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca, graaf van Monterrey.

13. Marguerite-Isabelle de Mérode, gravin van Isenghien.

Verschillende ministers hebben mij daarover gesproken, maar niemand duidelijker dan de ¹⁴markies van Castelrodrigo.

Het voorbeeld van Engeland vermag veel, mits men daar blijft bij de gegeven belofte. Zo niet, dan zouden wij slechts de heer [Hieronymus] van Beverningh hebben als iemand naar wie wordt geluisterd. Ik maak mij er grote zorgen over dat ik hem hier niet zie verschijnen, omdat hij niet de de 9de van deze maand in Bilbao is aangekomen, naar men mij meedeelt. Overigens moge ik, mijnheer, verwijzen naar de brief die ik heb geschreven aan de heer [Laurens] Buysero, en verblijf jegens u met verschuldigde eerbied.

14. Francisco de Moura y Cortereal, markies van Castelrodrigo.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (LONDEN)
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
29 JANUARI 1671
6782

Antwoord op Chièzes brieven van 24 december 1670 (6777) en 7 januari 1671 (6779).

Samenvatting: Huygens feliciteert Chièze met de afwikkeling van de kwestie rond gravin van Isenghien. Hij hoopt dat Chièze steun zal krijgen van Beverningh.

Naar het schijnt niet specifiek door Chièze beantwoord. Zijn brief aan Huygens van 18 februari 1671 (6786) is het antwoord op een vroegere, verloren gegane brief van Huygens van 15 januari 1671. Chièzes volgende brief is die van 4 maart 1671 (6788), maar deze verwijst niet specifiek naar de onderhavige.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, p. 354: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6782, p. 278: samenvatting.

Namen: Henry Bennet (graaf van Arlington); Frédéric de Béranger (heer van Beaufain); Hieronymus van Beverningh; William Godolphin; Karel II (koning van Spanje); Marguerite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Willem III.

Plaatsen: Italië; Spanje.

Transcriptie

Copie.

¹À Monsieur Chièze, à Madrid.

À Londres, ce 19/29 Janvier 1671.

Il y a deux jours que nous receumes icy en mesme temps vos lettres du 24e Décembre et 7 Janvier. La principale consolation, que nous en tirons, c'est de veoir comme par delà les plus sensez commencent à concevoir des points principaux, l'un qu'il est raisonnable que le hèle soit mis aux exécutions de l'Isingien, *nostrī calimitas*, et que le Roy Catholique se charge en suite de ceste debte.

L'autre, que l'argument *in Darii* est irréfutable, et que par aucune ombre de raison on ne scauroit refuser à un prince amy la justice, dont on à fait jouir un prince adverse. *Macte et fortior ito!* Ces deux fondemens sont et valides et nous font augurer quelque chose de très-bon. Il est arrivé un désordre au sujet de la lettre que Son Altesse avoit pris la ²peine d'escrire de sa main à Monsieur le Chevalier Godolphin (pour n'oublier pas une troissiesme fois ce que j'ay proposé trois fois de faire, je vous supplie de l'asseurer de mon très-humble service, et de la mémoire q[u]e je conserve des civilitez dont il m'a obligé en ceste cour). Le petit Beaufain, ayant eu ordre de la porter à l'office de Mylord Arlington, la rendit innocemment à un lacquais, qui dit l'avoir remise à un des Commissaires, et c'est un *no se halla*; chacun s'en lavant les mains. Je croy que Son Altesse sera content de suppléer au défaut par une nouvelle lettre. Je vous escriis à ce soir, et cela passera par le mesme office.

On m'a fait examiner vos ³gants, que j'ay approuvé comme je say qu'ils méritent. Ils n'ont autre couleur que celle *del buono*, comme on dit en Italie, ou de la dorure, en termes de l'art, et qui ne se void pas au peaux ordinaire d'Espagne. Je croy qu'une récharge sera vostre *pretium labori*.

Vertaling

Aan de heer Chièze, te Madrid.

-
1. Adres en naam geadresseerde autograaf..
 2. <piene>.
 3. <genis>.

Londen, 29 januari 1671.

Twee dagen geleden ontvingen wij hier tegelijkertijd uw brieven van ⁴24 december en ⁵7 januari. De voornaamste troost die wij eraan ontleen is te constateren dat de verstandigsten daar bij u de belangrijkste punten beginnen te begrijpen, waarvan het eerste is dat het redelijk is dat de tenuitvoerlegging door de ⁶Insenghiense, ⁷ons ongeluk, wordt bevroren en dat de katholieke ⁸koning vervolgens deze schuld op zich neemt.

Het andere is dat het ⁹argument *in Darii* onweerlegbaar is, en dat men met geen enkele vleug van rede een bevriende vorst de gerechtigheid kan weigeren, die men aan een vorst die tegenstander is heeft toegestaan. ¹⁰Veel geluk en ga gesterkt verder! Deze twee beginselen zijn niet alleen geldig maar voorspellen ons ook iets goeds. Er is iets mis gegaan met de brief die Zijne ¹¹Hoogheid eigenhandig heeft willen schrijven aan mijnheer de ridder [William] Godolphin. (Om niet een derde keer te vergeten wat ik drie keer heb voorgesteld te doen, vraag ik u hem te verzekeren van mijn nederige dienst, en van de herinnering die ik bewaar aan de vriendelijkheid waarmee hij mij heeft verplicht in dit hof.) De kleine ¹²Beaufain, die opdracht had die brief te bezorgen op het kantoor van de ¹³heer Arlington, gaf hem argeloos aan een lakei, die zegt hem aan één van de commissarissen te hebben gegeven, en die kan ¹⁴nergens worden gevonden, terwijl iedereen zijn handen wast [in onschuld]. Ik denk dat Zijne ¹⁵Hoogheid genegen zal zijn het verlies goed te maken met een nieuwe brief. Ik schrijf u vanavond, en die brief zal via hetzelfde kantoor gaan.

Men heeft mij de handschoenen die u hebt gestuurd laten zien; ik heb ze goedgekeurd, omdat ik weet dat ze dat verdienen. Ze hebben de kleur ¹⁶van het goede, zoals men in Italië zegt, ofwel van het verguldsel, in termen van de kunst, die men niet ziet op gewoon leer uit Spanje. Ik denk dat een nieuwe bestelling ¹⁷het loon voor uw werk zal zijn.

4. Chièze aan Huygens, 24 december 1670 (6777).

5. Chièze aan Huygens, 7 januari 1671 (6779).

6. Marguerite-Isabelle de Mérode, gravin van Isenghien.

7. Karel II van Spanje.

8. Een argument 'in Darii' is in de propositielogica een syllogisme met de structuur 'als A en I1, dan I2' (de klinkers van Darii), waarbij A een algemene affirmatieve propositie is (alle mensen zijn sterfelijk) en I een bijzondere affirmatieve propositie (sommige mensen zijn sterfelijk). Als de proposities A, I1 en I2 op bepaalde manieren ten opzichte van elkaar zijn opgebouwd, is het syllogisme waar. Een voorbeeld van een Darii-syllogisme is: Alle mensen zijn sterfelijk (A), Sommige wezens zijn mensen (I1), dan: Sommige wezens zijn sterfelijk (I2).

9. Willem III.

10. Frédéric de Béranger, heer van Beaufain, zoon van Pierre?

11. Henry Bennet, graaf van Arlington.

12. Willem III.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
18 FEBRUARI 1671
6786

Antwoord op Huygens' brief van 15 januari 1671 (verloren). Vervolg op Chièzes brief van 21 januari 1671 (6781).

Samenvatting: Beverningh is in Spanje gearriveerd en kan Chièze nu terzijde staan. Andermaal beschrijft Chièze de moeilijkheden die hij ondervindt doordat de Spanjaarden zich steeds niet aan hun afspraken willen houden.

Door Huygens op 8 maart in London ontvangen.

Chièze schreef opnieuw op 4 maart 1671 (6788).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21 cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6786, p. 279: volledig.

Namen: Hieronymus van Beverningh; Laurens Buysero; Pedro Fernandez del Campo; William Godolphin; Christiaan Huygens; Karel II (koning van Spanje); Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies de la Fuente); Claude-Marie de Lapie; Antonio Francisco Mesia de Tobar y Paz (graaf Molina), Maria Anna van Oostenrijk; Willem III.

Plaatsen: Den Haag; Engeland; Frankrijk.

Transcriptie

¹À Madrid, le 18 Février 1671.

Vostre lettre, Monsieur, du 5/15 Janvier arriva icy le 15 du courant, et peu de jours auparavant Monsieur de Godolphin avoit receu par voye indirecte celle que Son Altesse luy a escrite. Le secours que je recevois en toutes occasions de ce Ministre va apparemment estre redoublé par la présence et le zèle de Monsieur de Beverning, qui arriva icy le 6 de ce mois. Sur l'avis qu'il me donna de sa marche, je le fus attendre à trois lieues d'icy, et comme il me parut fort extenué de son voyage, et d'une fluxion sur la poitrine, que luy ont causé les fièvres quartes, qui le tourmentent encor, je le persuaday d'entrer à Madrid incognito, ce qu'il a fait, s'estant excusé à cause de sa maladie du traitement qu'on luy préparoit dans la maison du Roy.

Pour gagner | b | tems dans ses affaires, j'ay esté présenter à la Reyne, par Monsieur *Don* Pedro Fernandez del Campo, Secrétaire du Depesche Universel, les lettres de créance et mémoires de Son Excellence, affin que Sa Majesté luy nomme un Commissaire pour traiter d'affaires, attendant qu'il soit en estat d'aller à l'audiance publique de Sa Majesté. Ces lettres et mémoires ont esté renvoyez au Conseil d'Estat, qui n'en ira pas, à mon avis, un pas plus viste que dans les affaires ordinaires, et vous avez raison, Monsieur, de prévoir de grandes et insurmontables longueurs à celle de Son Altesse, à moins que la présence, les soins et l'activité de Monsieur l'Ambassadeur ne tranchent le nœud, en quoy il aura besoin d'un peu plus de patience, qu'il n'en tesmoigne pour encores.

Je vois par vostre lettre que Monsieur le Comte | c | de Molina s'est recrié sur la nomination du Marquis de la Fuente. Il seroit à souhaitte que la sollicitation et son amitié fit aller celluy-cy plus viste, mais je me fie plus sur l'infatigabilité avec laquelle je le presse, que sur toutes les recommandations du monde.

Ledit Marquis me dit ces jours passez, que la Reyne avoit respondu favorablement à mon dernier mémorial, et que nous pourions travailler à la liquidation des sommes contenues au traité du 12 Octobre 1651. Je le presse maintenant tous les jours, et j'espère que demain il ne pourra pas se desdire de me nommer un jour fixe.

Sur les apparences qu'il y a que Son Altesse sera bientost de retour à La Haye, aussy bien qu'en tout cas, sur ce que Monsieur de | d | Buysero me marque qu'il envoie à Londres copie de toutes mes lettres, vous agréerez, Monsieur, que pour le destail je me remette à une assez longue lettre, que je viens d'escire à Monsieur de Buysero, où vous verrez le sentiment de mondit Sieur de Beverning sur les pretensions de Son

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 8 Martii, Londres>.

Altesse, pour le succes desquelles il me dit avoir un coup de reserve. Dieu bénie l'ouvrage icy, comme il semble avoir fait en Angleterre.

La Bourguignote vous rend très-humbles graces de vostre souvenir, et le *Sebastianillo*, que vous luy souhaitez, ne tardera pas quatre mois de paroistre. Je suis ravy que *Don Christiano* se soit si *declaradamente* remis au nombre des vivans, que l'on me le marque de chez vous, méditant son retour en France après le vostre de Londres, que je vous souhaite autant heureux que je suis vostre très-fidelle serviteur.

Vertaling

Madrid, 18 februari 1671.

Uw ²brief, mijnheer, van 15 januari is hier de 15de van de maand aangekomen en enige dagen eerder had mijnheer [William] Godolphin langs indirecte weg de ³brief ontvangen die Zijne ⁴Hoogheid hem heeft geschreven. De hulp die ik bij allerlei gelegenheden ontving van deze diplomaat wordt blijkbaar verdubbeld door de aanwezigheid en de ijver van mijnheer [Hieronymus] van Beverningh, die hier de 6de van deze maand is aangekomen. Ingevolge de inlichtingen die hij mij had gegeven over zijn reisplan kon ik hem drie mijl van hier opwachten, en aangezien hij mij zeer vermoeid leek van de reis en van een longontsteking, veroorzaakt door de vierdedaagse koorts, die hem nog steeds kwelt, heb ik hem overgehaald Madrid incognito binnen te komen, hetgeen hij gedaan heeft, zich daarbij verontschuldiging om reden van ziekte ten aanzien van de ontvangst die door het koninklijk huis voor hem was voorbereid.

Om tijd te winnen bij zijn zaken heb ik via de heer Pedro Fernandez del Campo, Secretaris van de Kanselarij, de geloofsbrieven en memoranda van Zijne ⁵Excellentie aan de ⁶koningin aangeboden, opdat Hare Majesteit voor hem een zaakgelastigde benoemt om de zaken te behandelen, tot de tijd dat hij in staat zal zijn naar de openbare audiëntie van Hare Majesteit te gaan. Deze brieven en memoranda zijn doorgezonden aan de Raad van State, die naar mijn mening geen stap harder zal lopen dan gewoonlijk. U hebt gelijk, mijnheer, grote en onoverkomelijke tijdsverliezen te voorzien in de zaak van Zijne Hoogheid, tenzij de aanwezigheid, de zorg en de activiteit van mijnheer de ambassadeur de knoop kunnen doorhakken, in welk geval hij een beetje meer geduld nodig zal hebben dan waarvan hij op dit ogenblik blijk geeft.

Ik verneem uit uw brief dat mijnheer de ⁷graaf van Molina bezwaar heeft gemaakt tegen de benoeming van de ⁸markies van La Fuente. Het ware te wensen dat de aansporing en zijn vriendschap hem tot wat meer spoed zouden kunnen aanzetten, maar ik vertrouw meer op de onvermoeibaarheid waarmee ik druk op hem uitoefen dan op alle aanbevelingen ter wereld.

Genoemde markies vertelde mij dezer dagen dat de koningin gunstig had geantwoord op mijn laatste memorandum, en dat wij zouden kunnen werken aan de verrekening van de bedragen, vervat in het verdrag van 12 oktober 1651. Ik houd hem nu voortdurend onder druk en verwacht dat hij morgen zich er niet aan kan onttrekken om mij een vaste datum te noemen.

Nu het ernaar uitziet dat Zijne Hoogheid spoedig terug zal zijn in Den Haag, en eveneens omdat mijnheer [Laurens] Buysero mij laat weten dat hij steeds afschriften van al mijn brieven naar Londen zendt, zult u ermee instemmen, mijnheer, dat ik voor de bijzonderheden verwijs naar een zeer lange ⁹brief die ik zojuist aan de heer Buysero heb geschreven, waaruit u de opvatting van genoemde heer van Beverningh over de aanspraken van Zijne Hoogheid kunt vernemen, waarvan hij de honorering met enige reserve beziet. God zegene het werk hier, zoals Hij dat in Engeland schijnt te hebben gedaan.

2. Huygens aan Chièze, 15 januari 1671 (verloren).

3. Willem III an Godolphin, januari 1671 (verloren?).

4. Willem III.

5. Hieronymus van Beverningh.

6. Maria Anna van Oostenrijk.

7. Antonio Francisco Mesia de Tobar y Paz, graaf van Molina.

8. Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán, markies van La Fuente.

9. Chièze aan Buysero, 18 februari 1671 (verloren?).

De ¹⁰Bourgondische brengt u nederig dank voor uw groet, en de ¹kleine Sebastiaan,¹ zoals u hem noemt, zal binnen vier maanden zijn opwachting maken. Het verheugt mij dat ¹mijnheer Christiaan¹ [Huygens] zich zo duidelijk weer in het kamp der levenden heeft geschaard, zoals men mij uit uw omgeving laat weten, zijn terugkeer naar Frankrijk overwegende na de uwe uit Londen. Ik wens u veel geluk en ben evenzeer uw trouwe dienaar.

10. Claude-Marie de Lapie.

FREDERIK MAGNUS VAN SALM (DEN HAAG)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
3 MAART 1671
6787

Samenvatting: Frederik biedt Huygens zijn diensten aan. Hij is enigszins afgunstig op de goede band die Christiaan onderhoudt met Catharina Smitz. Frederik schrijft nog over verschillende andere Haagse aangelegenheden.

Door Huygens beantwoord rond 10 maart 1671 (6789A).

Primaire bron: Amsterdam, Univ. Bibl., Hs. 29 Au: brief (dubbelvel, 17x23cm, abc | -; apograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6787, p. 280: onvolledig (<J'ay pourtant ... nommé Dorth>).

Namen: Marten Arents; Dorth; Johan baron/burggraaf van Gent; Christiaan Huygens; Catharina Smitz; Willem van der Straten; Willem III.

Plaats: Engeland.

Glossarium: voix (stem).

Transcriptie

¹À La Haye, ce 3e Mars 1671.

Monsieur,

Je me suis retenu jusques à cette heure à ne vous pas importuner, mais maintenant que vostre retour est retardé et que je crains que les continuelles alarmes que l'on nous ²donne sur nos frontières, m'empeschent à vous voir icy, m'oblige à vous tesmoigner combien je regretterois, si cela m'arrive. Bien que je vous suis fort inutile partout, je ne sçauois pourtant pas que je ne vous offre ce qu'il est à moy, et vous supplie de tout mon cœur de me vouloir employer. J'ay pourtant une plainte à vous faire de ce que Monsieur vostre fils est beaucoup mieux avec mademoiselle Smitz que moy. Ils ont tous deux beaucoup de raison, mais tout cela ne satisfait pas les bonnes gens. Je vous assure qu'il est digne d'estre vostre fils, car tout ce qu'il fait est si bien et approuvé de tout le | b | monde, que, hors d'estre jaloux comme moy, l'on ne sçauoit rien trouver à redire. Mademoiselle la Princesse a veu Catrijne et luy a fait promettre quand vous serez icy, qu'elle vous entendroit tous deux. Je crains que la pauvre fille perde sa voix, car elle a tous les soirs une espèce de fièvre, et je crains que cela tournera en ³phthisie; pourtant Van der Straten dit qu'elle veut user des remèdes, qu'on la sauvera.

Monsieur le Prince est icy depuis deux jours, beau et bien fait. Je le plains, car j'apprehende qu'il aura l'Angleterre plus en teste, que ce pays-icy, où il est obligé à vivre, et mourir.

Nous ne sçavons pas si nous aurons la guerre ou la paix, toutes choses sont si misterieuses, que mesmement Monsieur de Gent, quand il est chez Marten Arents, en comprend rien. L'on a fait un sanglant pasquil sur sa femmille; on accuse un jeusne garçon de ce pays-icy, qui est maintenant en Angleterre, nommé Dorth. C'est un méchant mestier, qui donne des | c | récompenses dont l'on s'en souvient toute sa vie.

Adieu, je suis,

Monsieur,

vostre très-humble et très-obéysant serviteur
F. Rheingraeff.

Vertaling

1. Ontvangstnotitie door van Huygens: 'R Londini, 6 Martii 1671.'

2. <donnent>.

3. <éthisie>.

Den Haag, 3 maart 1671.

Mijnheer,

Ik heb mij er tot nu toe van weerhouden u lastig te vallen, maar nu uw terugkeer is vertraagd en omdat ik vrees dat de waarschuwingen die men ons voortdurend geeft betreffende onze grenzen mij zullen verhinderen u hier te zien, ben ik verplicht u mede te delen hoezeer het mij zou spijten wanneer dat zou gebeuren. Hoewel ik u nergens van enig nut ben, kan ik evenwel niet nalaten u aan te bieden wat ik kan, en ik verzoek u met heel mijn hart van mijn diensten gebruik te willen maken. Evenwel wil ik me er bij u over beklagen dat uw zoon [Christiaan] met juffrouw [Catharina] Smitz op veel betere voet staat dan ik. Beide zijn zeer verstandig, maar de goede lieden nemen daarmee geen genoegen. Ik verzeker u dat uw zoon u waardig is, want alles wat hij onderneemt is zo juist en wordt door iedereen zo goed geacht, dat, behalve wanneer men zo jaloers is als ik ben, men daarop geen aanmerkingen zou kunnen maken. Mevrouw de prinses [Amalia van Solms?] heeft Catharina [Smitz] ontmoet en van haar de belofte verkregen dat zij [de prinses], wanneer u teruggekeerd bent, u [Huygens en Catharina] beiden zal beluisteren. Ik vrees dat het arme kind haar stem gaat verliezen, want ze heeft iedere avond een koortsaanval, en ik ben bang dat dat op tering gaat uitlopen. Evenwel heeft [de heer Willem] van der Straten gezegd dat als zij een kuur wil volgen, men haar [daarvan] kan redden.

Twee dagen geleden is mijnheer de prins [Willem III] hier gearriveerd, gezond en in goede conditie. Ik beklag hem, want ik heb zojuist vernomen dat hij meer met Engeland in zijn hoofd zal lopen, dan met dit land, waar hij is gedwongen te leven en te sterven.

Wij weten niet of we oorlog of vrede zullen hebben; alles is zozeer met geheimen omhuld, dat zelfs de heer [Johan, baron] van Gent, wanneer hij bij de heer Marten Arents is, er niets van begrijpt. Er is een grievend lasterschrift uitgegeven over zijn familie; men beschuldigt een jongeman uit dit land, die momenteel in Engeland verblijft, met de naam Dorth. Het is een slecht beroep, waarvoor men beloningen krijgt die men zich zijn leven lang blijft herinneren.

Gegroet, ik ben,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
Frederik [Magnus] Rijngraaf [van Salm].

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
4 MAART 1671
6788

Vervolg op Chièzes brief van 18 februari 1671 (6786) en antwoord op Huygens' brief van 29 januari 1671 (6782).

Samenvatting: Chièze beklagt zich over zijn werkomstandigheden. De Spanjaarden zijn volgens hem volkomen onbetrouwbaar. Hij heeft inmiddels Beverningh aan enkele Spaanse functionarissen voorgesteld.

Door Huygens op 22 maart in Londen ontvangen.

Chièze schreef opnieuw op 18 maart 1671 (6790).

Bijlage: afschrift van Chièze's memorandum voor Buysero; origineel van Chièze's memorandum voor Huygens; Godolphin aan Willem III; Chièze aan Anna Maria van Oostenrijk, 27 februari 1671.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (twee dubbelvellen, 15x21cm, abcd, efgh | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6788, pp. 280-282: volledig.

Namen: Aernout van Beaumont; Hieronymus van Beverningh; Gaspar de Bracamonte y Gusman (graaf van Peñeranda); Fulano de Casa Nueva; Alexander Farnese (prins van Parma); Iñigo Fernandez de Velasco (connétable van Léon); William Godolphin; Karel II (koning van Engeland); Karel II (koning van Spanje); Diego de la Torre; Emanuel de Lira; Marguerite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Antonio Francisco Mesia de Tobar y Paz (graaf van Molina); Francisco de Moura y Cortereal (markies van Castelrodrigo); Maria Anna van Oostenrijk; Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies de la Fuente); Charles, baron de Vatteville; Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey); Willem III.

Plaatsen: Bergen-op-Zoom; Brussel; Den Haag; Spaanse Nederlanden.

Transcriptie

¹Madrid, le 4 Mars 1671.

Si mon journal valoit le port, vous y verriez par le menu que jamais ministre estranger n'a tant tourmenté, que je faits ceux de cette couronne, sans pourtant sortir des formes. Ainsy, après avoir donné quelques jours de respit à Monsieur le Marquis de la Fuente, je le reduisis Dimanche 22e du mois passé d'entrer en matière. Cella se passa pourtant encor en préliminaires par la restitution qu'il me fit des papiers que je luy avois remis dez le commencement, et comme je voulois l'engager à faire luy-mesme, ou souffrir du moins que je fisse en sa présence, le calcul des sommes contenues au traité de l'an 1651, au regard de l'équivalent du Marquisat de Berg-op-Zon, il trouva à propos que je le fisse à mon logis, et que je luy renvoyay.

Cependant, comme ce que vous m'avez marqué en passant dans vostre précédente du 15e Janvier au regard des exécutions Isinguiennes, m'alloit par la teste (et me faisoit appréhender quelque | b | assurance que Monsieur de Beverning m'eut donné du contraire) qu'il n'y eut quelque nouvelle opposition aux derniers ordres de Monsieur le Comte de Monterey. Je voulus pressentir si Monsieur le Marquis de la Fuente en sçavoit quelque chose, et, sur le récit que je luy fis du relief et révision que Son Altesse avoit demandé aux Pays-Bas, luy ayant dit qu'il estoit maintenant de justice que Sa Majesté accordat un ordre positif pour empescher toute sorte de surprise du costé de Madame d'Isenguien pendant la révision, il me proposa de présenter un nouveau mémorial à Sa Majesté, à quoy je fis semblant de résister, luy disant que je n'avois garde d'importuner de nouveau Sa Majesté pour une chose où elle m'avoit faite dire par Son Excellence que Son Altesse n'avoit plus rien à craindre et que je devois estre en repos. Sur quoy ledit Marquis, avec une signe de teste m'ayant repliqué que j'eus à donner un mémorial, je fus dresser celluy dont j'envoye copie, où très-obligeamment mon Commissaire me fit à adjouster ce que vous verrez en marge, à la place de ce qui est rayé, disant que pour le service de Son Altesse il vouloit | c | *de muy buena gana* estre mon correcteur, y *estando muy en la materia*

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R̄ Londres, 22 Martii [?]>.

añadir ciertas palabras esenciales. Ce qui me fait connoistre que sous prétexte de la révision intentée par Son Altesse, ladite Comtesse a envoyé faire de nouvelles plaintes en cette cour, où elle a des bons amis.

Je fus rapporter le 1^r de ce mois ce mémorial à mon Commissaire, avec le mémoire et calcul que j'avois dressé touchant les prétensions de Son Altesse en vertu du traité de l'an 1651. Je verray Dimanche prochain, jour de noz conférences, ce que ledit Marquis aura à me dire là-dessus. Cependant, comme la bonté qu'il a eu de vouloir corriger mon mémorial est une faveur peu commune en cette cour, et qu'il me tesmoigne de très-bonnes volontez pour Son Altesse, il n'y aura pas de danger d'en faire compliment au Comte de Molina.

Et cependant il sera bon aussy de faire dire aux personnes qui sont à Bruxelles de la part de Son Altesse, de me tenir adverty de | d | ce qui s'y passe, affin que je puisse demander en saison les remèdes, dont on aura besoin d'icy.

Tout ce que je fais ne sont que de simples dispositions à la bonne œuvre qu'on doit attendre de Monsieur de Beverning. Je vous marquay l'ordinaire dernier son arrivée et l'incommodité dont il estoit travaillé, qui l'avoit mis ces jours passez en meschant estat par le retour d'une colique, qui me donnoit à craindre. Il y a trois jours qu'il y a du relasche, et j'ay proffitté de cette intervalle pour luy moyenner (par le Ministre de *Don Emanuel de Lyra*, introducteur des ambassadeurs et désigné Résident de cette couronne à La Haye) une audience secrète, sans cavalcade et autres accessoires peu convénables à l'humeur, à l'incommodité et aux pressantes affaires de ce Ministre. Ce fut avant-hyer matin qu'il fut à l'audience du Roy et de la Rayne. Cella est assez bien allé, d'aultant plus que par ce moyen il a sauvé environ dix mille fran[c]s, qu'il aurait nécessairement esté obligé de mettre à un carrosse de parade, | e | dont, suivant la coustume, il faut que chasque ambassadeur repaisse les yeux du peuple de Madrid, qui sur ce pied la applaudit à la cérémonie. Ses affaires faisoient chemin avant cella, la Reyne luy ayant donné Monsieur le Connestable pour Commissaire.

J'ay fait par escrit vostre compliment à Monsieur de Godolphin, le priant en mesme tems de voir Monsieur le Comte de Peñeranda, pour qu'il appuye la demande que je fais dans mon dernier mémorial. Je vous marquay l'ordinaire passé combien avantureusement ledit Sieur de Godolphin avoit receu la lettre de Son Altesse. Je ne vois point venir celle qu'elle a pris la peine de m'escire, mais cependant, sur l'advys que vous me donnez d'une recharge pour des gants, j'en ay esté commander un paire de Cordovan, plus forte que la précédente, mais tousjours de la mesme couleur ou dorure, à l'ambre blanc, qui est la quintessence du | f | parfum et le plus grand effort de l'art du *Don Fulano de Casa Nueva*, parfumeur de Sa Majesté. Si Son Altesse Sérénissime en vouloit grande provision, il y auroit mesnage du double à m'envoyer de l'ambre, qui est icy fort cher et peu seur.

Vous avez grande raison, Monsieur, d'estre d'avis que Son Altesse ne sorte pas du lieu où elle est qu'après y avoir veu establir irrévocablement ses affaires.

Nous avons convenu avec Monsieur l'Ambassadeur qu'après le despart du courrier nous prendrions heure pour conférer à fondz des pretensions de Son Altesse et des expédiens à propositions pour sa satisfaction. Je crois que nous trouverons quelque esclaircissement dans la lettre que je luy ay remise de la part de Monsieur de Beaumont. Je ne doute pas que ce Ministre n'opère quelque chose de bon pour Son Altesse, pourveu que ses incommoditez ne reviennent, mais en ce cas je crains que sa patience n'eschappe.

Comme j'achevois cette lettre, Monsieur le Marquis de la Fuente m'a envoyé son secrétaire avec | g | quelques advis salutaires pour confirmer le mémoire que je luy avois envoyé à la diversité et génie des espritz de Monsieur du Conseil d'Estat, auxquelz il doit le faire voir. Cette *fineza*, qu'ils appellent icy, est de la mesme trempe que la correction qu'il fie de mon dernier mémorial.

Je pense d'avoir trouvé d'ailleurs une voye secrète pour apprendre tout ce qui se passe en mon affaire et avoir communication de toutes les consultes qui montent à la Reyne et des decrez qui en descendent. Ce sont des petites consolations, qui ne cousteront que très peu de chose.

Pour avoir esté obligé de faire différentes copies de mon mémorial, tant pour envoyer à Monsieur de Buysero, et pour n'avoir pas le tems d'en reffaire un autre, je vous envoie l'original mesme, que mon Commissaire voulut corriger, surquoy je demeure

su criado mas rendido.

| h | Monsieur de Godolfin est venu chez moy pour me faire sçavoir qu'il avoit receu nouvel ordre de Sa Majesté d'agir, avant que je le désirerois, aux affaires de Son Altesse. Je l'ay pris au mot, en le priant de voir demain Monsieur le Comte de Peñeranda, puisque ces jours passez, comme à ma prière il commençoit d'entretenir ce Ministre touchant les raisons que nous avons maintenant pour obtenir un ordre positif de surcéance aux exécutions de la Comtesse, il fut interrompu par le Prince de Parme.

J'aurois voulu mettre cet envoye en termes de se voir avec Monsieur de Beverning, mais la prétension que les envoyez ont d'avoir la main chez les ambassadeurs et l'opiniastreté de ceux-cy à ne la leur pas accorder nuyt extrêmement aux interez communs des maistres.

Voicy une lettre que Monsieur l'Ambassadeur escrit à Son Altesse Sérénissime.

Vertaling

Madrid, 4 maart 1671.

Als mijn verslag zijn vrachtprijs waard is zult u tot in de kleinste details begrijpen dat nog nooit een buitenlands diplomaat zo lastig is geweest als ik voor de ministers van deze kroon, zonder evenwel de goede vormen uit het oog te verliezen. Zodoende heb ik ²mijnheer de markies de la Fuente, na hem enige dagen respijt te hebben gegeven, gedwongen op zondag de 22ste van de afgelopen maand, ter zake te komen. Het bleef echter nog bij inleidende besprekingen, doordat hij mij de stukken teruggaf, die ik hem in den beginne had overhandigd, en toen ik hem ertoe wilde brengen de berekening van de bedragen, vervat in het verdrag van 1651 zelf uit te voeren, wat betreft de tegenwaarde van het markizaat van Bergen-op-Zoom, of ten minste toe te staan dat ik dat zou doen in zijn tegenwoordigheid, achtte hij het passend dat ik dit werk te mijnen huize zou doen en het hem toezenden.

Intussen, toen hetgeen u mij terloops had laten weten in uw vorige brief, van 15 januari, met betrekking tot de tenuitvoerlegging inzake Isenghien mij door het hoofd ging (en mij deed vrezen voor een bepaalde mate van zekerheid die mijnheer [Hieronymus] van Beverningh mij had gegeven van het tegendeel), [namelijk] dat er opnieuw enige weerstand was tegen de laatste bevelen van ³mijnheer de graaf van Monterrey, wilde ik aftasten of mijnheer de markies de la Fuente er iets van afwist. Na het verslag dat ik hem uitbracht over de laatste punten en de herziening die Zijne Hoogheid aan de [Spaanse] Nederlanden had gevraagd, en na hem te hebben gezegd dat het nu rechtmatig was dat Hare Majesteit een duidelijke opdracht zou goedkeuren om iedere verrassing van de zijde van mevrouw van Isenghien tijdens de herziening te beletten, stelde hij mij voor een nieuw memorandum aan Hare Majesteit aan te bieden, hetgeen ik voorgaf te weigeren, hem zeggende dat ik mij ervoor wilde hoeden Hare Majesteit opnieuw lastig te vallen met een zaak waarover zij mij had doen meedelen via Zijne Excellentie [de ambassadeur] dat Zijne Hoogheid niets meer te vrezen had en dat ik daar gerust op kon zijn. Toen genoemde markies mij daarop met een hoofdknik antwoordde dat ik dat memorandum maar moest inleveren, heb ik dit laten opstellen, waarvan ⁴afschrift bijgevoegd, waaraan mijn zaakgelastigde mij, zeer voorkomend, heeft laten toevoegen hetgeen u in de kantlijn aantreft in de plaats van het doorgehaalde, met de woorden dat hij terwille van Zijne Hoogheid mij ^Lmet veel genoegen^J wilde verbeteren, ^Lomdat er in de tekst op verschillende plaatsen zekere essentiële woorden moesten worden toegevoegd.^J Dit deed mij inzien dat onder het voorwendsel van de herziening, zoals bedoeld door Zijne Hoogheid genoemde gravin opnieuw haar beklag heeft gedaan bij dit hof, waar zij goede vrienden heeft.

Ik heb de eerste van deze maand het memorandum aan mijn zaakgelastigde overhandigd, met de gespecificeerde nota en de berekening die ik had opgesteld betreffende de aanspraken van Zijne Hoogheid op basis van het verdrag van 1651. Aanstaande zondag, de dag van onze besprekingen, zal ik vernemen wat genoemde markies mij daarover te zeggen heeft. Inmiddels, aangezien de goedheid die hij had om mijn memorandum te willen verbeteren een aan dit hof zelden voorkomende gunst is en aangezien hij jegens mij

2. Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán, markies de la Fuente.

3. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca, graaf van Monterrey, gouverneur van de Spaanse Nederlanden.

4. Chièze aan Maria Anna van Oostenrijk, 27 februari 1671 (Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34).

getuigt van goede wil ten opzichte van Zijne Hoogheid, bestaat er geen gevaar om de graaf van Molina daarvoor een compliment te maken.

En ondertussen zou het ook goed zijn aan hen die namens Zijne Hoogheid in Brussel zijn te laten weten dat zij mij op de hoogte moeten houden van hetgeen daar voorvalt, opdat ik tijdig de tegenmaatregelen kan vragen waaraan men van hier behoefte zal hebben.

Alles wat ik doe zijn slechts eenvoudige handelingen ten behoeve van het goede werk dat men van mijnheer van Beverningh mag verwachten. Ik heb u met de ⁵laatste gewone post zijn aankomst medegedeeld en het ongemak waarmee hij te kampen had, waardoor hij er de voorbije dagen slecht aan toe was, door de terugkeer van een buikkrimp die mij beangstigde. Er zijn nu drie dagen van onderbreking geweest en ik heb van deze pauze geprofiteerd om voor hem een geheime audiëntie te regelen (via de minister de ⁴heer Emanuel de Lira, die de ambassadeurs introduceert en aangewezen resident van deze kroon in Den Haag is), zonder stoet en andere bijkomstigheden die weinig geschikt zijn voor de stemming, het ongerief en de dringende zaken van deze diplomaat. Eergistermorgen was hij ter audiëntie bij de ⁶koning en de koningin. Dat is vrij goed verlopen, te meer aangezien hij op deze manier ongeveer tienduizend francs heeft uitgespaard die hij anders beslist had moeten neertellen voor een praalkoets, waarin, volgens de gewoonte, iedere ambassadeur zich moet vertonen aan het volk van Madrid, dat een dergelijke ceremonie met bijval ontvangt. Zijn zaken maakten daarvóór [reeds] goede voortgang, doordat de koningin hem de ⁷connétable als zaakgelastigde heeft toegewezen.

Ik heb schriftelijk uw groeten aan mijnheer [William] Godolphin overgebracht en hem tegelijkertijd gevraagd ⁸mijnheer de graaf van Peñeranda te bezoeken, opdat deze de eis ondersteunt die ik in mijn laatste memorandum heb gesteld. Ik heb u met de ⁹voorgaande gewone post laten weten hoe gunstig genoemde mijnheer Godolphin de ¹⁰brief van Zijne Hoogheid heeft ontvangen. De ¹¹brief die Zijne Hoogheid mij heeft willen schrijven is nog steeds niet aangekomen, maar intussen heb ik, naar aanleiding van uw ¹²regels waarin u mij mededeelt opnieuw handschoenen te willen bestellen, een paar uit Cordoba besteld, sterker dan de vorige, maar wel van dezelfde kleur en verguldsel, licht amberkleurig, dat het wezenlijke van het parfum en de grootste proeve van kunst van de heer Fulano de Casa Nueva, de parfumeur van Zijne Majesteit, belichaamt. Als Zijne Doorluchtige Hoogheid er een grote voorraad van wenst zou het aanbeveling verdienen mij als wederdienst barnsteen te zenden, dat hier zeer duur is en van povere kwaliteit.

U hebt groot gelijk, mijnheer, met uw mening dat Zijne Hoogheid zijn huidige verblijfplaats niet moet verlaten, alvorens hij daar zijn zaken onherroepelijk geregeld ziet.

Wij hebben afgesproken met mijnheer de ambassadeur dat wij na het vertrek van de post tijd zullen nemen om de aanspraken van Zijne Hoogheid en de mogelijkheden tot voorstellen om hem genoegdoening te verschaffen diepgaand te bespreken. Ik denk dat wij enige verheldering zullen vinden in de brief die ik hem namens van de heer [Aernout] van Beaumont heb gegeven. Ik twijfel er niet aan dat deze diplomaat iets ten goede voor Zijne Hoogheid bewerkstelligt, mits zijn ongemakken niet terugkeren, want in dat geval vrees ik dat zijn geduld op zal raken.

Terwijl ik deze brief voltooi heeft mijnheer de markies de la Fuente mij zijn secretaris gezonden met enkele heilzame adviezen om het memorandum dat ik hem had gezonden aan te passen aan de verscheidenheid en de gesteldheid van de geesten van de heren van de Raad van State, aan wie hij deze moet voorleggen. Deze ⁴fijne kneepjes, ¹ zoals men die hier noemt, zijn van dezelfde soort als de verbeteringen die hij in mijn laatste memorandum heeft aangebracht.

Ik denk overigens een geheime weg te hebben gevonden om alles wat zich rond mijn zaak afspeelt te vernemen en kennis te hebben van alle adviezen die aan de koningin worden uitgebracht en van alle beslissingen die van daar afkomen. Dit is een kleine troost die slechts weinig zal kosten.

5. Chièze aan Huygens, 18 februari 1671 (6788).

6. Karel II.

7 Inigo Fernandez de Velasco, connétable van Castilië.

8. Gaspar de Bracamonte y Gusman, graaf van Peñeranda.

9. Chièze aan Huygens, 18 februari 1671 (6786).

10. Willem III aan Godolphin, januari 1671 (verloren?).

11. Willem III aan Chièze, januari 1671 (verloren?).

12. Huygens aan Chièze, 29 januari 1671 (6782), laatste alinea.

Omdat ik genoodzaakt ben verscheidene afschriften van mijn memorandum te maken, om aan de heer [Laurens] Buysero te zenden, en omdat ik geen tijd heb er nog een te maken, zend ik u het origineel zelve, dat mijn zaakgelastigde zo goed was te verbeteren, en verblijf,

Uw trouwe dienaar.↓

De heer Godolphin is bij mij gekomen om mij te vertellen dat hij opnieuw opdracht van Zijne Majesteit had ontvangen om handelend op te treden, eerder dan ik dat zou wensen, inzake de belangen van Zijne Hoogheid. Ik heb hem aan zijn woord gehouden en hem verzocht morgen mijnheer de graaf van Peñeranda te bezoeken, omdat hij gedurende de laatste dagen, toen hij op mijn verzoek was begonnen met deze minister te overleggen over de redenen die wij nu hebben om een duidelijke opdracht tot opschorting van de tenuitvoerlegging door de gravin te verkrijgen, werd opgehouden door de ¹³prins van Parma.

Ik had ervoor willen zorgen dat deze ¹⁴gezant en de heer van Beverningh elkaar zouden ontmoeten, maar de aanmatiging van gezanten dat zij de vrije hand genieten bij de ambassadeurs, en de koppigheid van dezen om hun die niet te geven, brengt grote schade toe aan de gemeenschappelijke belangen van hun opdrachtgevers.

Hierbij gaat een ¹⁵brief die mijnheer de ambassadeur aan Zijne Doorluchtige Hoogheid heeft geschreven.

13. Alexander Farnese.

14. = Alexandro Farnese?

15. Van Beverningh aan Willem III, begin maart 1671 (verloren?).

[CONSTANTIJN HUYGENS] (LONDEN)
AAN FREDERIK MAGNUS RIJNGRAAF VAN SALM [DEN HAAG]
[CA. 10 MAART] 1671
6789A

Antwoord op Frederik Magnus' brief van 3 maart 1671 (6787).

Samenvatting: Huygens betreurt het dat hij Frederik Magnus bij zijn terugkomst te Den Haag vermoedelijk niet zal treffen. Hij gaat in op de mogelijke rivaliteit tussen zijn zoon Christiaan en Frederik Magnus ten aanzien van Catharina Smitz, maar stelt Frederik Magnus gerust: Christiaan is alleen in haar zang geïnteresseerd. Bij terugkeer zal hij ook weer met haar musiceren. Hij beschrijft zijn Engelse leven. Hij woont bals en balletten bij en componeert. Tenslotte raadt hij een middel aan tegen de zwaarmoedigheid, die zowel Frederik Magnus als Catharina bedreigt. In een doorgehaald postscriptum meldt hij het succes van de Italiaanse musici ten koste van de Franse en Engelse. In een tweede postscriptum geeft hij de raad van de graaf van Molina door om geen enkel middel tegen de zwaarmoedigheid te vertrouwen.

Over een antwoord door Frederik Magnus is niets bekend.

Datering: De brief is een antwoord op Frederik Magnus' brief van 3 maart 1671 (6787), door Huygens op 6 maart ontvangen. Huygens schrijft dat hij reeds vier maanden het gezelschap van Christiaan, 'door Lodewijk XIV van hem geleend,' heeft moeten missen. Aangezien Huygens' vertrek naar Londen op 1 november (eerste, vergeefse poging) dan wel op 6 november 1670 (tweede, geslaagde poging) viel, moet de brief kort na de ontvangst van Frederik Magnus' brief zijn geschreven.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 361-363: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 6, nr. 6800, pp. 289-290: samenvatting.

— Bachrach 1987, pp. 64-65: fragment (<J'y fais journellement ... ma vie d'outremer.>

Namen: Catharina van Bragança; Christiaan Huygens; Lodewijk XIV; Karel II (koning van Engeland); Charles de Marguetel de Saint-Denis (heer van Saint-Evremond); Antonio Francisco Mesia de Tobar y Paz (graaf Molina); Catharina Smitz; Amalia van Solms; Willem van der Straten (Verstraten); Willem III.

Glossarium: bal (bal); balet (ballet); chant (zang); composer (componeren); musique (muziek); tiorbe (theorbe); voix (stem).

Transcriptie

À Monsieur le Rhingrave.

Londre 1671.

J'estime l'honneur de vostre souvenir à un si haut point que je ne veux pas entreprendre de vous en rendre le très-humbles remerciement que je doibs, sachant bien que tout ce que j'en pourrois dire seroit au bas de ce qu'il seroit raisonnable et nécessaire que j'en dise. J'avoueray seulement, Monsieur, que, si vous daignez avoir quelque regret de mon absence durant vostre séjour à La Haye, je languis de mon costé dans un déplaisir fort sensible, de ce que apparemment vostre départ va prévenir mon retour. Mais, comme c'est le service de l'estat qui vous doibt enlever et l'interest de mon maistre qui me retient, il est raisonnable que je plie à deux nécessitez inévitables avec le moins d'impatience qu'il est possible, puisque tout ce qui pèse incommode moins à mesure qu'on le supporte sans repugne. Je me presche souvent la mesme leçon au regard de mon fils Chrestien, que Louis le Très-Chrestien ne m'a presté que pour un temps, dont voyci desjà le quatriesme mois éclipsé. Dieu sçait si je doibs espérer de le reveoir au cinquiesme, ce qui mesme ne pourra guères servir, que pour le veoir partir, et tout cela fort esloigné de l'espérance que j'avois conceue de pouvoir un peu jouïr de sa conversation à loisir.

Je suis très-aisé, Monsieur, de ce qu'elle trouve grace devant vos yeux. Si vos inclinations tendoyent en ce qu'il possède de meilleur que ce qui en paroist au dehors, peut-estre vous trouverez-vous assez confirmé dans la bonne opinion qu'il vous a pleu d'en concevoir. Car ce n'est pas sur la rue qu'il bastit; son principal talent est dans la retraicte de son esprit, dont j'espère que, si Dieu le bénist de quelque longueur de jours, il produira encor des choses qui feront quelque bien au siècle, et que la postérité ne désaggréera pas. Qu'après tout il soit

assez galant pour donner ombrage à des amans d'aage, c'est pour moy la découverte d'une qualité nouvelle, dont je ne l'ay guères creu capable. En tout cas je m'imagine que, comme son père, on luy verra faire plus de jaloux que de cocus, et que le beau chant d'une belle fille le chatouille plus que tout le reste de ses charmes, de quoy, Monseigneur, si vous prenez la peine de vous alarmer, je crains qu'après son depart et le vostre, il pourra vous arriver quelque nouvelle inquiétude de mon costé, et qu'avec le temps vous souhaitterez ma tiorbe au feu, si Mademoiselle Smitz continue de croire qu'elle peut servir de quelque soustien à son excellente voix, à laquelle Monsieur de Saint-Evremond ni moy n'avons encor rien trouvé d'esgal en Angleterre. | 362 | Si c'est tout de bon que Madame la Princesse-Douarière veut prendre la patience de nous entendre, j'espère que cela pourra servir à quelque-chose à me faire rappeler d'autant plustost hors d'icy.

En attendant ceste délivrance, j'y travaille au service de mon maistre, le moins mal que je puis. J'y fay journellement ma cour au grand Roy, qui me traicte comme s'il ne l'estoit pas, et à une petite Reine aussi spirituelle que douce en mon endroict. Je tourmente les ministres, et ils me souffrent avec civilité. J'y considère les beautez, et me moque du fard qui les estalle. Je voy les gens d'honneur, et ils me rendent visite. Je reçois quantité de lettres et respons à toutes. Je voy comédies, bals et balets, et m'en rejouis fort médiocrement. J'entens force musique, et en compose encor d'avantage. J'achepte nombres de livres Anglois et les dévore comme un gloutton. J'assiste à beaucoup de bonnes tables et m'y enyvre comme à La Haye. | 363 | Je me lève aucunement de bonn' heure, et me couche à minuit. | 362 |

Monseigneur, voilà en gros le train de ce bout de ma vie outre-mèr. Je souhaite qu'on me permette bientost de l'aller finir en repos parmi les miens, et que deux de nos fascheux voisins cessent de vous exiler de chez nous, à ce que vostre présence puisse prévenir les desordres que jeunes envieux rivaux pourroyent causer chez la demoiselle, sous prétexte de la divertir de musique, pour luy faire passer la présence du mal dont vous la voulez croire menacée, dont j'espère que le danger n'en est pas si apparent que l'affection semble vous le faire paroistre. Si elle se commit au Sieur Verstraten, il la travaillera d'épurges infinies. C'est sa méthode que bien d'autres médécins désapprouvent, autant que moy. Si j'en estois creu, comme j'estime qu'il est deu, un peu de credit à la constante santé, dont Dieu me fait jouir de sa grace, je la préservis de prendre souvent comme moy quelques gouttes de ce que chez les apothécaires on nomme *elixir proprietatis*,¹ | 363 | composition si bien-faisante, si renommé mesme en ce Royaume, que l'Apothécaire du Roy m'a dit que, pour son proffit, il seroit bien ayse qu'elle ne fust pas au monde. | 362 | Et vous-mesme, Monsieur, si vous voulez vous prévaloir de l'usage de ce petit remède, je m'assure que vous confirmeriez tous deux l'heureux expérience que vous voyez que j'en continue d'en faire. | 363 | Au moins c'est un excellent antidote à la bile, et vous sçavez, et la bonne fille aussi, si elle en a sa part, et si sans cela (comme un jour vous m'avez entendue luy dire), elle pourroit devenir *een soet meisje*, s'il luy plaisoit. | 362 |

Avez-vous jamais rien veu de si impudent que ceste entreprise d'un ignorant sur une matière si esloignés de mon mestier? Je suis content que vous vous en faschiez, jusques à ce qu'un bon et heureux essay rabatte vostre colère. Dieu vous en fasse la grace. Je l'en prie de tout mon cœur et vous offre à jamais toute l'obéissance que vous doibt etc.

²[La Reine est si satisfaicte de sa musique Italienne, qu'elle s'est avisée soudainement d'employe en son balet, où Monsieur Baptiste est des principaux, qu'elle vient de leur envoyer à chacun un présent 40 Jacobus. Les Français et les Anglois y ont beaucoup moins receu.]

Monsieur le Comte de Molina, que par vostre ordre j'ay fait entretenir sur le mal qui vous est commun avec luy, vous prie de ne vous pas amuser à aucun remède, tous ceux qui ont esté imaginables s'estant trouvez sans effect en sa personne.

Vertaling

Aan mijnheer de Rijngraaf van Salm.

-
1. De invoeging van het volgende zinsdeel van p. 363 is niet expliciet aangegeven.
 2. Het gedeelte tussen [] is doorgehaald.

Londen 1671.

Ik acht de eer van uw belangstelling zó hoog dat ik niet eens wil proberen u de verschuldigde dank te betuigen, in de wetenschap dat alles wat ik zou kunnen zeggen ten achter zou staan bij wat redelijk en noodzakelijk zou zijn. Ik zeg u slechts, mijnheer, dat, als mijn afwezigheid u spijt tijdens uw verblijf te Den Haag, ik van mijn kant wegwijn in het pijnlijke ongenoegen te weten dat uw vertrek waarschijnlijk aan mijn terugkomst zal voorafgaan. Maar het is, aangezien het de dienst aan de staat is die u doet vertrekken en het het belang van mijn ³meester is dat mij hier doet blijven, redelijk dat ik mij schik in die twee onvermijdelijkheden met zo min mogelijk ongeduld, omdat alles wat drukt minder stoort naarmate men het verdraagt zonder tegenzin. Ik lees mij dikwijls dezelfde les met betrekking tot mijn zoon Christiaan, die de Allerchristelijkste koning Lodewijk [XIV] slechts van mij heeft geleend voor een tijdje, waarvan nu de vierde maand alweer is verstreken. Alleen God weet of ik hem in de vijfde maand zal terugzien, hetgeen voor weinig meer zal dienen dan hem weer te zien vertrekken, en dat alles is wel heel iets anders dan de hoop die ik had opgevat om op mijn gemak van zijn conversatie te kunnen genieten.

Ik ben verheugd, mijnheer, dat ⁴zij in uw ogen genade vindt. Als uw inzichten zich richtten op dat wat ⁵hij meer bezit dan van buiten schijnt, zult u misschien de goede mening die u daarover hebt willen vormen bevestigd zien. Want hij timmert niet aan de weg; zijn grootste gave is in het domein van zijn geest, waarmee hij hopelijk, als God hem enige lengte van dagen zal gunnen, nog zaken zal bedenken die iets goeds aan dit tijdsgewricht toevoegen, en waar toekomstige generaties zich over zullen verheugen. Dat hij bij dit alles galant genoeg is om jaloezie op te wekken bij vrijers op leeftijd, is voor mij de ontdekking van een nieuwe eigenschap, waartoe ik hem nauwelijks in staat heb geacht. In ieder geval stel ik mij voor dat men hem, net als zijn vader, meer jaloers en dan hoorndragers zal zien maken, en dat het mooie gezang van een knap meisje hem meer prikkelt dan al haar andere charmes tezamen, zodat ik vrees, mijnheer, dat u, als u de moeite neemt gealarmeerd te zijn, na zijn vertrek en het uwe zult worden gekweld door een nieuwe ongerustheid in verband met mijzelf, en dat u mettertijd mijn theorbé in het vuur zult wensen als mejuffrouw [Catharina] Smits blijft geloven dat deze tot enige ondersteuning kan dienen bij haar prachtige stem, waarbij de ⁶heer van Saint-Evremond en ikzelf in Engeland nog niets vergelijkbaars hebben gevonden. Als ⁷mevrouw de prinses-douarière werkelijk het geduld wil hebben naar ons te luisteren, hoop ik dat dit enigszins ertoe zal bijdragen om mij zo snel mogelijk van hier terug te roepen.

In afwachting van deze bevrijding werk ik in dienst van mijn meester, zo goed en zo kwaad als ik kan. Ik maak dagelijks mijn opwachting bij een grote ⁸koning, die mij behandelt alsof hij dat niet was, en bij een klein ⁹koninginnetje dat tegenover mij even geestig als aardig is. Ik pijnig de ministers, en zij verdragen mij beleefd. Ik aanschouw de schoonheden en spot met de poeder die ze duidelijk tonen. Ik bezoek mensen van stand, en zij komen mij opzoeken. Ik ontvang vele brieven en beantwoord ze allemaal. Ik woon toneelstukken, bals en balletten bij, en vermaak mij daar zeer matig. Ik hoor veel muziek, en componeer nog meer. Ik koop vele Engelse boeken en verslind ze als een veelvraat. Ik zit aan goede tafels aan en bezat mij eraan als in Den Haag. Ik sta geenszins vroeg op en ga naar bed om middernacht.

Ziedaar, mijnheer, in grote lijnen de gang van zaken in mijn overzeese leventje. Ik zou willen dat men mij binnenkort zou toestaan dit te beëindigen en rust tussen de mijnen te vinden, en dat twee van onze vervelende ¹⁰buren zouden ophouden u van ons vandaan te halen, zodat uw aanwezigheid de verwarring kan voorkomen die jonge jaloerse rivalen kunnen veroorzaken bij de ¹¹jongedame, onder het voorwendsel haar met muziek te

3. Willem III.

4. Catharina Smits.

5. Christiaan Huygens.

6. Charles de Marguetel de Saint-Denis.

7. Amalia van Solms.

8. Karel II.

9. Catharina van Bragança.

10. Buurlanden.

11. Catharina Smits.

vermaken, om de kwaal aan haar voorbij te laten gaan die haar naar uw idee bedreigt, waarvan ik hoop dat het gevaar niet zo groot is als uw sympathie het u doet voorkomen. Als zij zich wendt tot de heer [Willem] van der Straten, zal hij haar met eindeloze purgaties bewerken. Dat is zijn methode die veel andere doktoren evenzeer als ik afkeuren. Als ik, wat ik redelijk vind, een beetje krediet mag ontleen aan de voortdurende goede gezondheid die God mij met zijn genade laat genieten, zou ik haar voorschrijven om net als ik dikwijls enige druppels te nemen van wat de apothekers *elixir proprietatis* noemen, een mengsel zo weldadig, zo beroemd zelfs in dit ¹²koninkrijk dat de apotheker des konings mij heeft gezegd dat het voor zijn gewin beter ware dat het middeltje niet bestond. En, mijnheer, als uzelf wilt overgaan tot het gebruik van dit middel, ben ik er zeker van dat u beiden de gelukkige ervaring zult bevestigen die ik voortdurend onderga. Het is ten minste een goed tegengif tegen de zwartgalligheid, en u weet, en het goede meisje weet het ook, als zij haar deel ervan heeft gehad en ook zonder dat, dat zij (zoals u mij op een dag tegen haar hebt horen zeggen) ^Leen zoet meisje^L zou kunnen worden, als ze dat zou willen.

Heeft u ooit zoiets onbehoorlijks gezien als deze onderneming van een onkundige op een gebied zover verwijderd van mijn vak? Ik stem ermee in dat u zich opwindt, totdat een goedgeslaagde poging uw woede doet zakken. Moge God u die genade geven. Ik bid daarvoor met heel mijn hart en bied u voor altijd alle gehoorzaamheid aan die ik u verschuldigd ben, enz.

¹³[De koningin is zo verrukt over de Italiaanse musici, dat zij het plotseling in haar hoofd heeft gehaald die aan haar ballet te laten meewerken, van wie de heer Baptiste één van de leiders is, en dat zij zojuist aan iedereen een present van 40 Jacobus heeft gezonden. De Fransen en de Engelsen hebben veel minder ontvangen.]

Mijnheer de graaf van Molina die ik in uw opdracht heb aangesproken over de kwaal waaraan u beiden lijdt, vraagt u niet te geloven in enig geneesmiddel, omdat alle denkbare middelen in zijn geval zonder enig effect zijn gebleven.

12. Engeland.

13. Het eerste postscriptum, tussen vierkante haken [], is doorgehaald.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
18 MAART 1671
6790

Vervolg op Chièzes brief van 4 maart 1671 (6788).

Samenvatting: Chièze bericht Huygens over zijn werkzaamheden. De afgelopen twee weken heeft hij weer nauwelijks iets kunnen bereiken. Zelfs een poging een kopie te krijgen van enkele documenten van de Staatsraad is mislukt.

Bijlage: afschrift memorandum van Chièze.

Chièze schreef op dezelfde dag aan Lodewijk Huygens (6790A). Chièze schreef opnieuw aan Huygens op 15 april 1671 (6792).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6790, pp. 283-284: volledig.

Namen: Hieronymus van Beverningh; William Godolphin; Lodewijk Huygens; Marguerite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Maria Anna van Oostenrijk; Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies de la Fuente); Iñigo Fernandez de Velasco (connétable van Léon); Willem III.

Plaats: Spaanse Nederlanden.

Transcriptie

¹Madrit, le 18e Mars 1671.

J'apprens que vous estes seul à Londres, et que Son Altesse Sérénissime en est partie depuis le 23 du mois passé avec beaucoup de ²Jacobins en trousse, qu'il en reste encor un beau nombre à retirer, et que c'est ce que vous attendrez. Après vous avoir félicité, Monsieur, d'un si beau succez, je continueray à vous donner compte de mes travaux, et quoyque je pense entres peu de lignes vous dire le peu qui s'est fait depuis quinze jours, je ne laisseray pas, graces à mes remarques, de rendre cette lettre d'une raisonnable longueur.

Je vous [ay] marqué par ma dernière que j'avois présenté un mémorial à Sa Majesté touchant l'affaire de Madame d'Isenguien par le Conseil, et sous le dictame du Marquis de la Fuente, mon Commissaire, que pour ce mesme conseil et inspiration j'allois changer quelque chose dans l'ordre du mémoire que j'avois dressé des prétensions de Son Altesse en vertu du | b | traité de l'an 1651, ce qui m'empescha pour lors de vous en envoyer copie, que vous recevrez présentement.

Depuis ce tems-là il ne s'est rien passé que des continuelles sollicitations de ma part pour presser la responce de la Reyne, qui n'est pas encore descendue, et peut-estre n'a-t-elle jusques après les festes de Pasques, puisqu'on va bientost entrer dans les vacations, et que par les papiers (que je vous dis aussy pour lorsqu'on me devoit communiquer) j'ay veu que la politique et les advis du Conseil d'Estat sont de m'amuser et de m'entretenir dans la confiance, liquidant les sommes claires, ainsy que je l'ay demandé, escoutant les propositions de moyens, que j'ay insinué vouloir faire, et que cependant la responce de Flandres viendrait. J'ay bien tousjours creu qu'on ne se détermineroit à rien icy, jusques'à cette responce, mais il estoit | c | tousjours bon d'estre assuré de l'intention de cette cour, suivant quoy j'accommoderay ma marche, et donneray un autre tour à ma sollicitation.

J'ay eu plaisir de lire et examiner les propres termes dont le Conseil d'Estat trouvoit à propos que mon Commissaire me mesnage, et m'amadoué, en sorte que je ne voys bien que je leur pèse, mais je ne voys pas encor une ferme résolution (encor moins les biais) de m'envoyer satisfait. Messieurs de Beverning et de Godolfin s'asseurent pourtant que si, se confians sur les termes avec lesquelz ils ont chascun par devers son ordre de ses maistres de s'expliquer et de pousser cette prettension.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R Londini, 10 Aprilis 1671.>.

2. <Jacobus>; Worp: <Jacobins>.

J'ay fait tout mon possible pour avoir copie de ces papiers, c'est-à-dire, en offrant un peu plus que je n'avois donné pour la simple veue, et la chose m'avoit esté promise pour | d | aujourd'huy, mais ne voyant rien venir, je crains que la confiance ne soit pas encor bien établie, et que la personne n'ose pas risquer la fortune. Car icy on est d'ailleurs si chiche de copier que Monsieur le Connestable mesme refuse de donner par escrit, sans particulière permission de la Reyne, les responces qu'il fait de sa part à Monsieur de Beverning. Et cella, joint à tant d'autres lenteurs de cette cour, chagrine furieusement cet Ambassadeur, dont j'apprehende plus l'impatience que tout autre chose, et qu'un matin il ne s'eschappe, les François s'attendant desjà à cella, connoissant l'humeur prompte de ce ministre et le génie de ceux de cette cour, qui dorment à l'abry de la prorogation que *Don Luis* (14) a accordée.

Mais me voilà dans les affaires d'estat, que je ne considère que par reflexion à ceux du maistre. Monsieur de Beverning s'y va attacher tout de bon à ce qu'il m'a promis, et demain je m'en vais l'interpeller. Je suis, Monsieur, tout ce que je dois.

Vertaling

Madrid, 18 maart 1671.

Ik verneem dat u alleen bent in Londen, en dat Zijne Doorluchtige ³Hoogheid vandaar is vertrokken op de 23ste van de afgelopen maand met vele Jacobussen in zijn tas, en dat er nog een groot aantal moet worden binnengehaald, waarop u nu wacht. Na u met dit mooie resultaat te hebben gelukgewenst, mijnheer, ga ik voort met u verslag uit te brengen van mijn werk, en hoewel ik denk u in weinig regels het weinige te kunnen vertellen dat zich sedert twee weken heeft voorgedaan, zal ik niet nalaten deze brief, dankzij mijn opmerkingen, een redelijke lengte te geven.

Ik heb u in mijn laatste ⁴brief laten weten dat ik een memorandum aan Hare ⁵Majesteit had aangeboden, dat betrekking had op de zaak van ⁶mevrouw van Isenghien, via de Raad, en gedicteerd door de ⁷markies de la Fuente, mijn zaakgelastigde, dat ik op diens advies en instigatie iets zou wijzigen in de redactie van de nota die ik had opgesteld betreffende de aanspraken van Zijne Hoogheid op basis van het verdrag van 1651, waardoor ik u toen geen afschrift kon zenden, maar dat u hierbij ontvangt.

Sedertdien is er slechts het voortdurende aandringen van mijn kant geweest om antwoord te krijgen van de koningin, dat nog niet is afgekomen, en misschien komt dat eerst na Pasen, omdat binnenkort de vakanties beginnen, en omdat ik uit de stukken (waarvan ik u ook zeg: voorzover men mij moest inlichten) heb gezien dat het beleid en de adviezen van de Raad van State erop zijn gericht mij bezig te houden en mijn vertrouwen te behouden door de duidelijke bedragen vrij te maken, zoals ik heb gevraagd, en door te luisteren naar de voorstellen betreffende de stappen die ik bedekt te verstaan heb gegeven te willen nemen, maar dat ondertussen het antwoord uit de Spaanse Nederlanden zou komen. Ik heb altijd al gedacht dat men hier niets zou beslissen voordat dat antwoord zou komen, maar het was altijd goed de intenties van het hof te kennen, op grond waarvan ik mijn gedragslijn zal aanpassen en een andere richting aan mijn inspanningen zal geven.

Ik heb het genoeg gemaakt de letterlijke bewoordingen te lezen en te bestuderen, die de Raad passend vond voor de wijze waarop mijn zaakgelastigde mij behandelt en zoet houdt, zodat ik duidelijk zie hoeveel last ik hun veroorzaak, maar ik zie nog geen duidelijke beslissing (en nog minder de manier) om mij tevreden te stellen. De heren [Hieronymus] van Beverningh en [William] Godolphin zijn echter overtuigd van wel, daarmee vertrouwend op de bewoordingen waarmee zij, ieder conform de bevelen van zijn opdrachtgever, deze aanspraak hebben toegelicht en met nadruk naar voren hebben gebracht.

Ik heb al het mogelijke gedaan om een afschrift van deze stukken te krijgen, dat wil zeggen, door iets meer te bieden dan voor een simpele inzage. Een en ander was mij voor vandaag toegezegd, maar aangezien ik nog

3. Willem III.

4. Chièze aan Huygens, 4 maart 1671 (6788).

5. Maria Anna van Oostenrijk.

6. Marguerite-Isabelle de Mérode, de gravin van Isenghien.

7. Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán, markies de la Fuente.

niets heb zien komen, vrees ik dat er nog niet voldoende vertrouwen bestaat en dat de betrokkene het geluk niet durft te tarten. Men is hier zo zuinig met afschriften dat mijnheer de ⁸connétable zelfs weigert zonder speciale toestemming van Hare Majesteit zijn antwoorden aan de heer van Beverningh zwart op wit te geven. En dit, gevoegd bij de andere langzaamaanacties van dit hof, verdriet de ambassadeur, wiens ongeduld ik meer vrees dan wat dan ook. Ik ben bang dat hij zich op zekere dag niet meer kan beheersen. De Fransen zitten daar al op te wachten, omdat zij het opvliegend karakter van deze ambassadeur kennen en ook de vindingrijkheid van degenen aan dit hof, die slapen in de luwte van het uitstel dat ^Lmijnheer Lodewijk^J XIV hen heeft toegestaan.

Aldus ben ik bezig met de staatszaken, die ik slechts in het licht van die van mijn opdrachtgever zie. De heer van Beverningh heeft mij beloofd zich er zo goed mogelijk aan te zullen wijden en morgen ga ik hem om opheldering vragen. Ik ben, mijnheer, die ik verschuldigd ben te zijn.

8 Iñigo Fernandez de Velasco, connétable van Léon.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [LODEWIJK HUYGENS (DEN HAAG)]
18 MAART 1671
6790A

Samenvatting: Chièze bespreekt Lodewijks problemen inzake de totstandkoming van diens huwelijk. Zijn zaken schieten niet op, maar Lodewijk en zijn broers vermaken zich met muziek.

Chièze schreef op dezelfde dag aan Lodewijks vader Constantijn (6790).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (twee dubbelvellen, beide 15x21cm, abcd, fg | -; autograaf).

Namen: De Basché; Hieronymus van Beverningh; Philips Doublet (heer van en Sint-Annaland); Duclos; William Godolphin; Christiaan Huygens; Constantijn Huygens jr.; Susanna Huygens; Karel II; Claude-Marie de Lapie; Laura; Dirck van Leiden van Leeuwen; Petrarca; Susanna Rijckaert; Jacoba Teding van Berckhout; Johan Teding van Berckhout; Paulus Teding van Berckhout; Pieter Teding van Berckhout.

Plaatsen: Den Haag; Maassluis; Schiedam; Verenigde Provinciën.

Glossarium: *musicus* (muzikaal).

Transcriptie

Madrid, le 18 Mars 1671.

¹*Pax mihi est cum mortuis, nec funeratam jamdudum latinitatem nostram e mortuis suscitare ausim ut intempestivè tuis et recentis illius Taumastre ineptiis vivæ vocis oraculo morem gerat.* Laissons en repos, je vous prie, les Manes de ma grammaire, laquelle suivant la pieuse et très-orthodoxe doctrine du bonhomme du Clos *obdormit* depuis près de cinq lustres, attendant le ingémement final. Cependant, *non impunè feris* d'avoir voulu troubler son repos pour l'appeller à un examen particulier. Et vostre *spropositato atrevimiento* vient d'exciter en moy certaine fermentation de passages ²et d'auteurs, jadis par moy veus, leus, non entendus, que *me le sento andar per la persona, con gana de apedrear o alomenos mantear, o acotar a la pueriles amores de Vestra Merced.* Car *pro Deum atque hominum fidem*, voicy un an revolu que je vous ay entendu plaindre des froideurs de la | b | *Bercotinilla*, soupirer de ses rigueurs, et plus de deux ans auparavant vous faisiez de ce beaufers le plus ample chapitre de voz lettres. Combien de matière à sonnetz ay-je en mes mains, escrite des vostres. L'amant de la belle Laure n'y fit jamais œuvre. Et maintenant pour fruit y *galardon de sus cuytas des velos y sollocos*, vostre lettre vient le plus confidamment du monde me dire à l'oreille que *le cose non vanno di mal en peggio*, et tout cella faute d'avoir suivy mes conseilz, *é adopruto il termometro* en saison. ³*Arare mavelim quam sic amare.* Je suis bien un autre ouvrier que cella, puisque à 38 ans, qui estoit entre nous un peu au dessous de l'age ou Vostre Seigneurie se trouve présentement, *cujus octavum etc.* À trois jours de veue ma lettre fut acceptée, ⁴*facta transacta omnia sine labes pudoris*, et au bout de six mois séparément pascez, la Dame tint si bien sa parole, malgré oppositions et appellations quelconques qu'il y parut au bout de l'an, et y paroistra encores dans moins de deux mois si Dieu plait.

Cella | c | s'appelle un *hombre* de bien, et non pas Messieurs les blondins de vostre espèce, dont la pitoyable ambition consiste à peigner en toutes ruelles et sur tous estrades des perruques bien bouclées et d'*abrigar* sous des jeunes cheveux des altruiz surannez, *miseria nimicæ pulchritudinis*. C'est une médiocre avance à mon advis que le lien d'amitié, dont vous venez de vous attacher *el hermano meñor* de la belle. Je consens qu'il soit plus chaleureux et non moins intentionné que par son trop prude d'ayné, mais prenez garde que la politique taciturne du bon homme et vieux Raynaud n'élude tous les inutiles désirs de sa famille, et que dans peu de jours la bergère, *quæ*, en despit de voz leçonz, *non præter sapit quam placet parenti*, ne donne froidement la main à

1. Plautus, *Mortellaria*, 514.

2. <és>.

3. Plautus, *Mercator*, 356.

4. Terentius, *Andria*, 248.

quelque sémy-Bourguemestre Delfique. Avec quel plaisir verray alors venir l'affable y *socaron* de beau-père vous faire sçavoir le mariage de sa fille, vous prier aux nopces à l'exemple du chevaleureux Seigneur de | d | Basché. L'espousé vous recevoit comme si de rien n'estoit, les frères faire les emporter, le Leontin et sa dame haussant les espauls, l'Anelantin et la sienne riant sous cape et moins démonstrativement que le couple Zelemite. ⁵*At mi vicissim risero col mio caro Cristiano*, d'entendre sans faire semblant de rien *las disculpas de la sobrete*, que Vostre Seigneurie, faisant force contre le destin, *di fuor tutto ridente* semblera desdaigner. ⁶*Cum miseram se conscia clamet*, ouy, *conscia*, mon cher, car cette *donzelle*, jadis dépositaire de vostre cœur et de vostre munificence, *me sia siempre parecido muy vellaca*, et si pour rendre à La Haye, elle plante sa maistresse à Schidam ou Masensluys. Elle ne manquera pas de s'en faire un mérite auprès de vous, *et fide ancillariâ* de tascher à consoler vostre perte par la supposition de quelque invisible deffaut de la dame, *ma desde agora como entonces, digo, declaro y certifico, que miente y mentira quien tal cosa dixere*, prest à le soustenir à pied, à cheval, | e | en champ clos et ouvert, etc. *como mai largamente se contiene, sed comprimam me* pour retomber sur la plaisante idée *del desengaño general y particular*.

Vous croirez alors d'estre encor sur voz piedz et *circa lustra novem* de pouvoir fleschir quelque innocente Zelandoice, mais je jure qu'il n'en sera rien, et que j'afficheray à vostre honte par ⁷tous les carréfours de La Haye et villes voisines, que j'intimeray *in palis* à toutes les Provinces Unies que *tua nimis odiosa amatio est*, et que, *cum facie non videant, malus opera fallis*, que vous estez. Enfin, un très meschant baromètre d'amour.

Voilà un petit eschantillon des subsannutions, que *edentula Latinitas mea* vous prépare, si, après avoir si heureusement mis vostre aventure à chef, vous prétendez insulter à mon infructueuse et courte ambassade.

En tout cas, je vous lascheray mes chiens au grand colier, et | f | Monsieur de Beverning prendra voz reproches pour son compte d'aussy bon cœur que je prétends luy céder la gloire du succez, si comme j'espère ce illustre argonaute endurer les gardiens de la toison. J'ay aussy un Anglois à ma cordelle, qui fait des démonstrations claires et fortes, pour inculquer à ces caboches endurcies le louable exemple de son maistre, auprès duquel j'apprens que le *Signor Padre* résidera encor quelque tems, cependant que Messieurs ses filz *musicè agunt aetatem*. Bon Dieux que ne suis-je là.

Vertaling

Madrid, 18 maart 1671.

⁸ Ik laat de doden in vrede, en ik zou niet durven ons reeds lang ter aarde bestelde Latijn uit de doden tot leven te roepen, zodat dat Latijn ongelegen door de brieven van u en van die nieuwe Taumastre in de kaart speelt van het orakel van de persoonlijke mededeling. Laten wij, zo smeed ik u, de geesten van mijn spraakkunst laten rusten, welke volgens de vrome en zeer rechtzinnige leer van de goede heer Duclos bijna 25 jaar slaapt, wachtend op de laatste ademtucht. Overigens, u deed er niet verkeerd aan die spraakkunst te hebben willen storen in zijn rust om hem op te roepen voor een proef. En uw misplaatste vermetelheid heeft zojuist bij mij een zekere gisting van citaten en auteurs wakker geroepen, vroeger door mij gezien, gelezen, en niet begrepen, zodat ik in staat ben om naar de persoon toe te gaan, met zin om haar te stenigen, of tenminste te jonassen, en een einde te maken aan uw kinderlijke liefde. Want bij God en alle mensen, het afgelopen jaar heb ik u alleen maar horen klagen over de kilte van het ⁹ Berckhoutje, horen zuchten onder haar strengheid, en meer dan twee jaar daarvoor besteedde u aan deze schoonheid de meest uitgebreide gedeeltes van uw brieven. Hoeveel stof voor sonnetten heb ik niet in handen, geschreven door u! Zelfs de minnaar [Petrarca] van de schone Laura schiep nooit een dergelijk oeuvre. En nu, als vrucht van en beloning van haar sluierverdriet en tranen, bericht uw brief mij allervertrouwelijkst dat de zaken van kwaad tot erger gaan, en dat alles door niet mijn raadgevingen te hebben gevolgd en dat de thermometer is verdubbeld.

5. Horatius, *Epodi*, 15, 24: 'Ast ego vicissim risero.'

6. Horatius, *Sermones*, I, 2, 130: 'Desiliat mulier, miseram se conscia clamet.'

7. <tout>.

8. Plautus, *Mortellaria*, 514.

9. Jacoba Teding van Berckhout.

tijdens het seizoen. ¹⁰ L'Ik zou liever een blauwtje lopen dan zo te beminnen. L' Ik ben een geheel andere ambachtsman dan dat, bijna 38 jaar oud, onder ons gezegd wat jonger dan u momenteel bent, L'wiens achtste [lustrum] enz. L' Na drie dagen op zicht werd mijn aanzoek geaccepteerd, ¹¹ L'werden alle zaken gedaan zonder een smet op het blazen, L' en na zes maanden, gescheiden doorgebracht, heeft de dame [Claude Marie de Lapie] zich zo goed aan haar woord gehouden, ondanks enige tegenstand en tegenspraak, dat zij beviel aan het eind van het jaar, en opnieuw zal bevallen binnen minder dan twee maanden, als het Gode behaagt.

Dat noemt men een goed L'man, L' en niet de blonde heren van uw soort, wier meelijwekkende ambitie bestaat uit het in alle salons en op alle podia kammen van hun goed gekrulde pruiken en het onder de jonge haren L'beschermen L' van de verouderde andere, L'de ellende van een onmatige schoonheid. L' Het schijnt mij een twijfelachtige vooruitgang, die vriendschapsband die u zojuist hebt gesloten met L'de jongere broer L' [Johan Teding van Berckhout] van de schone. Ik geef toe dat hij hartelijker is, en niet minder oprecht dan zijn al te preutse oudere broer [Pieter], maar let u er toch goed op dat het zwijgzame beleid van de goede man en de oude Reinaard [Paulus Teding van Berckhout] niet alle nutteloze wensen van zijn gezin ontwijkt, en dat niet binnen enkele dagen het herderinnetje, L'dat, L' uw lessen ten spijt, L'slechts denkt aan wat haar vader behaagt, L' niet ijskoud haar hand geeft aan een of andere Delftse onderburgemeester. Met welk genoeg zou ik zien dat de beminnelijke L'en schelmachtige L' schoonvader u van het huwelijk van zijn dochter op de hoogte zou stellen, en u bij het huwelijk zou uitnodigen, naar het voorbeeld van de ridderlijke heer van Basché. De echtgenoot zou u ontvangen alsof er niets aan de hand was, de broers laten hen halen, terwijl het echtpaar van Leeuwen de schouders optrekt, de heer [Philips Doublet jr.] van Sint-Annaland en de zijne [Susanna Huygens] in hun vuistje lachen, en veel minder openlijk dan het Zeelhemse paar [Constantijn Huygens jr. en Susanna Rijckaert]. ¹² L'Maar ik zal op mijn beurt gelachen hebben L' met mijn dierbare Christiaan L' [Huygens], wanneer wij zonder iets te laten merken L'de verontschuldiging van het kamermeisje L' aanhoren, waarop u, met kracht tegen het lot strijdend, L'luid lachend L' schijnt neer te kijken. ¹³ L'Wanneer zij zich bewust voor ongelukkig uitroept, L' ja, L' met opzet, L' mijn dierbare, want deze L'jongedame, L' eertijds bewaarster van uw hart en uw gulheid L'lijkt mij nog steeds zeer uitgeslagen, L' en om in Den Haag te zijn, zet zij haar meesteres in Schiedam of Maassluis. Zij zal er niet in tekortschieten zich voor u verdienstelijk te maken, en L' met slaafse trouw L' proberen u met uw verlies te troosten, door een of ander onzichtbaar gebrek van de dame te veronderstellen, L'maar vanaf nu, net als vroeger, zeg ik, verklaar ik en verzeker ik dat zij liegt en zal liegen, die zoiets zegt L' met de bereidheid dat vol te houden te voet, te paard, in open veld en beschut, enz., L' zoals in het algemeen men zich nooit kan inhouden, L' maar vooral ik niet, L' om terug te vallen op de plezierige gedachte L' van algemeen en bijzonder bedrog. L'

U denkt dus nog wel op beide benen te staan en L' rond uw negende lustrum L' nog de een of andere onschuldige Zeeuwse te kunnen vermurwen, maar ik bezweer u dat daarvan niets terecht zal komen, en dat ik het tot uw schande op alle kruispunten in Den Haag en naburige steden zal laten aanplakken, en dat ik L' openlijk L' aan alle Verenigde Provinciën zal toevertrouwen dat L' uw minnarij te haatdragend is, L' en dat, L' wanneer zij het niet openlijk zien, u uw werken verzaakt, L' bedrieger die u bent. Kortom, een liefdesbarometer op zwaar weer.

Ziehier een kleine bloemlezing van de hoon die L' mijn tandeloos Latijn L' voor u in petto heeft, wanneer u, na op zo plezierige wijze uw belevenissen voorop te hebben gesteld, meent mijn vruchteloos en kortdurend ambassadeurschap te kunnen beledigen.

In ieder geval, ik zal mijn honden met een grote halsband op u loslaten, en de heer [Hieronymus] van Beverningh zal uw verwijten even goedmoedig voor zijn rekening nemen, als ik voorgeef hem de roem van het succes te gunnen, alsof ik zou hopen dat deze illustere argonaut de bewakers van het Gulden Vlies zou kunnen dulden. Ik heb eveneens een Engelsman [William Godolphin ?] aan mijn touwtjes, die heldere en krachtige uiteenzettingen geeft, om deze harde koppen weer het lofwaardige voorbeeld van zijn meester [Karel II] in te prenten, bij wie, naar ik verneem, L' mijnheer uw vader L' [Constantijn Huygens] nog enige tijd zal

10. Plautus, *Mercator*, 356.

11. Terentius, *Andria*, 248.

12. Horatius, *Epodi*, 15, 24.

13. Horatius, *Sermones*, I, 2, 130.

verblijven, terwijl ondertussen de heren zijn zoons ^Lhun tijd doorbrengen met muziek.^J Goede God waarom ben ik daar niet bij aanwezig!

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
15 APRIL 1671
6792

Samenvatting: Chièze beklagt zich over zijn onzekerheid rond zijn opdracht. Hij schrijft dat voor het loskrijgen van geld het vooral van belang zal zijn de beheerder van de schatkist in Spanje over te halen.

Bijlagen: afschriften van memoranda van Beverningh (7 april 1671), Chièze (7 april 1671) en Godolphin (10 april 1671).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21 cm, abc | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6792, pp. 284-285: volledig.

Namen: Hieronymus van Beverningh; William Godolphin; Anna Maria van Oostenrijk; Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies van La Fuente); Willem III.

Plaatsen: Engeland; Holland.

Transcriptie

¹A Madrit, 15e Avril 1671.

Vous m'abandonnez, Monsieur, dans le tems que j'ay le plus de besoin de voz consolations, et que vous estes le plus en loisir et en estat d'en donner. Car enfin, vous avez de l'argent comptant et six mois de repos d'un terme à l'autre, et moy, je cours après un argent fugitif, et suis mené par de parolles qui n'ont point de terme. J'ay creu enfin, connoissant ces gens icy, qu'il falloit évaporer mon chagrin par le mémorial que je présentay à la Reyne le ^{2**} de ce mois, qui fut immédiatement suivy de ceux de Monsieur l'Ambassadeur d'Hollande et du Chévallier Godolfin, qui ont eu audience de Sa Majesté, l'un deux jours après l'autre, mais comme ce n'est que la formalité, je suis maintenant après ces Messieurs pour qu'ils pressent les ministres de la bonne | b | manière. Ils sont tous deux portez de la meilleure volonté du monde, et quoyque nous demeurions parfois tous trois d'accord que difficilement, ces gens icy se porteront-ils à donner contentement à Son Altesse, qu'à la dernière extrémité nous avons de certain momens d'espérance, et, si Monsieur de Beverning parle aussy haut et aussy franchement qu'il tesmoigne le vouloir faire, il y a apparence qu'il en tirera quelque chose, pourveu qu'il ne parte pas entre la promesse et l'exécution. Car le plus difficile et le plus long de tous les pas est celluy de fleschir le Président de *Hazienda*, après que Sa Majesté a reconnu une debte, et qu'elle en a ordonné le payement. Il y a pourtant de voyes pour en venir à bout, suivant le stile des finances.

Monsieur le Marquis de la Fuente me donna la dernière fois que je le vis | c | les meilleures parolles du monde. Tout estoit fait à souhait pour qui l'auroit voulu croire. Mais dans le particulier, je n'ay sceu encor avoir response positive de la Reyne sur l'exécution que je demande du traité de l'an 1651. Nous verrons si cet oracle parlera aux semonces des Ministres de Hollande et d'Angleterre, dont je vous envoie cy-joint copie, aussy bien que de mon mémorial. Cependant, Monsieur, je vous offre mes très-humbles respectz.

Vertaling

Madrid, 15 april 1671.

U laat mij in de steek, mijnheer, op het moment waarop ik uw troost het hardst nodig heb, en waarop u de meeste gelegenheid hebt en het best in staat bent mij die troost te geven. Want u hebt tenslotte contant geld en zes maanden rust tussen twee termijnen, en ik ren maar achter ongrijpbaar geld aan en word geleid door woorden, waaraan maar geen eind komt. Ik heb het uiteindelijk nodig geoordeeld, de mensen hier kennende,

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R Londini, 13 Maji 1671.>.

2. Niets ingevuld.

mijn verdriet te luchten middels het ³memorandum dat ik op de ^{4**}de van deze maand aan de ⁵koningin heb aangeboden. Het werd onmiddellijk gevolgd door ⁶dat van ⁷mijnheer de ambassadeur van Holland en ⁸dat van ridder [William] Godolphin, die door Hare Majesteit in audiëntie zijn ontvangen, de één twee dagen na de ander, maar omdat dit slechts een formaliteit betreft, dring ik nu bij deze heren erop aan dat zij de ministers op de juiste wijze onder druk zetten. Zij zijn beiden vervuld van de beste wil van de wereld en hoewel wij drieën het soms maar moeilijk eens kunnen blijven, zullen de mensen hier hun best doen om Zijne ⁹Hoogheid tevreden te stellen en wij hebben uiteindelijk zekere momenten van hoop, en als de heer van Beverningh even luid en openhartig spreekt als hij beweert te zullen doen, ziet het ernaar uit dat hij daarmee iets zal bereiken, mits hij het niet opgeeft tussen zijn belofte en de uitvoering daarvan. Want de moeilijkste en meest tijdrovende van alle stappen zal het vermurwen van de beheerder van de ¹schatkist¹ zijn, nadat Hare Majesteit een schuld heeft erkend en opdracht tot betaling daarvan heeft gegeven. Er zijn echter wegen om dit doel te bereiken met behulp van enig geld.

Mijnheer de ¹⁰markies de la Fuente gaf mij de laatste keer dat ik hem ontmoette de beste berichten ter wereld. Alles verliep naar wens, voor wie het maar wil geloven. Meer in het bijzonder heb ik nog steeds geen positief antwoord van de koningin gekregen betreffende de tenuitvoerlegging van het verdrag van 1651, hetgeen ik heb gevraagd. Wij zullen zien of dit orakel zal spreken na de aanmaningen van de diplomaten van Holland en Engeland, waarvan ik u hierbij de afschriften zend, evenals van mijn memorandum. Intussen, mijnheer, betuig ik u nederig mijn eerbied.

3. Chièze aan Maria Anna van Oostenrijk, 7 april 1671 (Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34, map 2).

4. Niets ingevuld.

5. Maria Anna van Oostenrijk.

6. Beverningh aan Maria Anna van Oostenrijk, 7 april 1671 (Cod. Hug. 34, map 2).

7. Hieronymus van Beverningh.

8. Godolphin aan Maria Anna van Oostenrijk, 10 april 1671 (Cod. Hug. 34, map 2).

9. Willem III.

10. Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies van La Fuente).

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
13 MEI 1671
6795

Antwoord op Huygens' brief van 26 maart 1671 (verloren).

Samenvatting: Chièze meldt Huygens dat ondanks de inspanningen van Beverningh en de diplomatieke druk van Engeland de Spanjaarden nog geen enkele toezegging hebben gedaan.

Chièze schreef opnieuw op 27 mei 1671 (**6799A**).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21 cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6795, pp. 286-287: volledig.

Namen: Hieronymus van Beverningh; Gaspar de Bracamonte y Gusman (graaf van Peñeranda); William Godolphin; Diego de la Torre; Emanuel de Lira; Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies van La Fuente); Íñigo Fernandez de Velasco; Willem III.

Plaatsen: Den Haag; Engeland; Lokhorst; Munster; Spanje.

Transcriptie

¹Madrid, le 13 May 1671.

Je ne sçay pas, Monsieur, si, suivant vostre pronostic, cette lettre vous trouvera de retour à La Haye, et s'il faudra qu'elle aille encor vous chercher à Londres. Quoyqu'il en soit, je souhaite qu'elle ne soit pas si longtems en chemin que l'a esté la vostre du 26 Mars, que je n'ay receu que le 9 de ce mois. Vous aurez veu de despuis par mes précédentes du 18 Mars et 15 Avril combien rigoureusement Monsieur de Beverning pousoit l'affaire de Son Altesse Sérénissime et vous serez surpris d'apprendre par celle-cy, que toute cette vigueuer, jointe aux fortes sollicitations de l'Angleterre, n'a produit pour encor qu'un grand silence du costé de ces gens icy, qui estudient apparemment quelque meschante raison pour pallier envers Messieurs les Estatz et le public leur injuste procédé.

Ils ont fait entendre à Monsieur l'Ambassadeur par la bouche du Connestable et du Secrétaire d'Etat que Sa Majesté avoit des contreprétensions envers Son Altesse. Et comme cella est chimérique, n'y ayant | b | dans les traittez de Munster et de La Haye la moindre clause de réserve du costé de Sa Majesté, ils n'osent pas en dire d'avantage, de peur de se descrier par un procédé si ridicule et d'irriter faute de preuves les puissances qui s'intéressent si sérieusement pour Son Altesse. Mais comme d'un autre costé leur silence passeroit pour mespris, je crains, suivant la pensée de Monsieur l'Ambassadeur, qu'ils ne méditent quelque responce, qui, mettant dans le doute Messieurs les Estatz, ou du moins servant de prétexte à ceux d'entr'eux, qui ne sont pas bien intentionnez pour Son Altesse, n'embarrasse son affaire. Et ²c'est par cette raison que Monsieur l'Ambassadeur est d'avis de laisser dormir ces gens icy, plustost que de les presser extrêmement pour une responce, se contentant pour ne leur faire pas craindre quelque arrière-pensée, d'envoyer de tems à autre son Secrétaire aux Ministres, et de faire de diligence ordinaires pour demander responce aux divers mémoires qu'il a présentez à la Reyne.

Il me semble, Monsieur, que je vous en ay envoyé | c | copie, avec celle du mémorial de Monsieur de Godolphin, et je vous enverrois présentement cella de la forte lettre que Monsieur de Beverning escrivit il y a quelque tems au Marquis de la Fuente, si je ne vous croyois maintenant près de Son Altesse à qui j'ay adressé toutes ces copies.

Tout mon chagrin a esté de voir Monsieur de Godolphin hors d'estat de pousser sa pointe, comme il avoit résolu, car approprié comme il est au génie de cette cour, et intime amy du Comte de Peñeranda, il auroit avec son douceur insinué les mesmes choses qu'il a esté bon que Monsieur l'Ambassadeur dit *con superciglio*. Mais ce second acteur m'a manqué au besoin par une maladie qui ne finira pas si tost apparemment.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R Londini, 1 Junii 1671.>.

2. <c'est par c'est par>.

Enfin, Monsieur, on n'est que trop esclarcy que ces gens icy ne fairont jamais rien par amitié. Il est certain aussy que la crainte peut tout sur leur esprit, et pourveu que la conjuncture présente ne lie les mains |d| à Messieurs les Estatz, si sur le rapport de Monsieur de Beverning, et suivant l'opinion qu'il a, ils se mettent en chemin de faire justice à Son Altesse. Alors, le Ministre d'Espagne pourra sortir de son proffond sommeil, et surtout si l'Angleterre fait quelque démonstration de son costé.

Autrement il n'y a rien a espérer icy, et ce triste succez pourra bien vous faire tracer la devise dont vous me flattez. Le corps est bon, graces au ciel, la volonté encor meilleure, mais, où les Géantz ne peuvent atteindre, un Pygmée, comme moy, *totus moduli bipedalis*, ne peut que jetter son bonnet.

J'ay fait voir à Monsieur l'Ambassadeur l'article de vostre lettre qui le regarde. Il prettend, dit-il, estre à Lockhorst assez à tems pour vous y recevoir, résolu de partir d'icy le 8e de Juin.

Don Emanuel de Lira, Envoye Extraordinaire de cette couronne vers Messieurs les Estatz partit d'icy Samedy 9e de ce mois avec sa petite Espagnolette, fille de *Don Diego de la Torre*, Secrétaire d'Estat. Il est très galant homme, et les caresses qui luy seront faites par Son Altesse porteront coup icy ans doute.

Vertaling

Madrid, 13 mei 1671.

Ik weet niet, mijnheer, of overeenkomstig uw prognose deze brief u weer terug in Den Haag zal aantreffen, of dat deze u nog in Londen zal moeten zoeken. Hoe het ook zij, ik hoop dat deze niet zo lang onderweg zal zijn als uw ³brief van 26 maart is geweest, die ik eerst op de 9de van deze maand heb ontvangen. U zult hebben bemerkt door mijn voorgaande brieven van ⁴18 maart en ⁵15 april hoe krachtig de heer [Hieronymus] van Beverningh de zaak van Zijne Doorluchtige Hoogheid [Willem III] heeft bevorderd en u zult verbaasd zijn van hemzelf te vernemen dat al deze kracht, tezamen met de sterke druk van Engeland, alleen nog maar een groot stilzwijgen heeft opgeleverd van die lieden hier, die blijkbaar vanwege een of andere boosaardige reden broeden om tegenover de heren Statenleden en het publiek hun onrechtvaardige handelwijze te vergoelijken.

Zij hebben bij monde van de grootofficier [Iñigo Fernandez de Velasco] en de staatssecretaris [Diego de la Torre] aan mijnheer de ambassadeur laten weten dat Hare Majesteit [Maria Anna van Oostenrijk] tegenaanspraken jegens Zijne Hoogheid heeft. En omdat dit op fantasie berust - er is immers in de verdragen van Munster en Den Haag niet de geringste clause van voorbehoud van de zijde van Hare Majesteit te vinden - durven zij er niet meer over te zeggen uit angst zich in diskrediet te brengen door een zo belachelijk optreden, en bij gebrek aan bewijs de machten die zich zo inzetten voor Zijne Hoogheid te ergeren. Maar aangezien anderzijds hun stilzwijgen zou kunnen doorgaan voor minachting, vrees ik, de gedachte van mijnheer de ambassadeur volgend, dat zij een of ander antwoord zullen bedenken dat, twijfel zaaiend bij de heren Statenleden, of op zijn minst als voorwendsel voor degenen onder hen die Zijne Hoogheid niet gunstig gezind zijn, zijn zaak geen goed doet. Om die reden is mijnheer de ambassadeur van plan die lieden hier maar te laten slapen, liever dan hen tot het uiterste te prikkelen om een antwoord, waarbij hij ermee volstaat, om hen niet een of andere bijgedachte te doen vrezen, van tijd tot tijd zijn secretaris naar de ministers te zenden en de gebruikelijke ijver te betonen om antwoord te vragen op de verschillende memoranda die hij aan de koningin heeft aangeboden.

Het komt mij voor, mijnheer, dat ik u daarvan de afschriften heb toegezonden met dat van het memorandum van de heer [William] Godolphin, en ik zou u nu het afschrift zenden van de krachtige brief die de heer van Beverningh enige tijd geleden heeft geschreven aan de ⁶markies de la Fuente, als ik niet dacht dat u nu in de nabijheid van Zijne Hoogheid verkeert, aan wie ik al deze afschriften heb gestuurd.

Het heeft mij zeer verdrotten te zien dat de heer Godolphin niet in staat was zijn standpunt door te drukken zoals hij zich had voorgenoemen, want, gewend als hij is aan de geest van dit hof, en intieme vriend van [de

3. Huygens aan Chièze, 26 maart 1671 (verloren).

4. Chièze aan Huygens, 18 maart 1671 (6790).

5. Chièze aan Huygens, 15 april 1671 (6792).

6. Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies van La Fuente).

heer Gaspar de Bracamonte y Gusman] graaf van Peñeranda, zou hij met zijn voorkomende optreden dezelfde dingen naar voren hebben gebracht, als mijnheer de ambassadeur [¶]met hoogmoed[¶] zou hebben gezegd, hetgeen goed ware geweest. Maar deze tweede optredende heeft mij node ontbroken als gevolg van een ziekte, die blijkbaar niet zo snel geneest.

Tenslotte, mijnheer, is het maar al te duidelijk dat die lieden hier nooit iets uit vriendschap zullen doen. Het is ook zeker dat vrees hun geest regeert en wanneer de huidige conjunctuur de handen van de Statenleden niet bindt, zullen zij op basis van het verslag van de heer van Beverningh, en conform diens mening, zich opmaken om Zijne Hoogheid recht te doen wedervaren. Alsdan zou de Spaanse minister uit zijn diepe slaap kunnen ontwaken, vooral als Engeland van zijn kant duidelijk optreedt.

Verder valt er hier niets te hopen en dit treurige resultaat zal u wel de leuze kunnen aangeven waarmee u mij vleit. Het lichaam is goed, de hemel zij dank, en de wil nog beter, maar waar reuzen niet kunnen slagen, kan een dwerg als ik, [¶]van de afmeting van een tweevoeter,[¶] slechts de strijd opgeven.

Ik heb mijnheer de ambassadeur de passage in uw ⁷brief laten zien die hem aangaat. Hij beweert tijdig genoeg in Lokhorst te zijn om u te kunnen ontvangen, na zijn besluit op 8 juni van hier te vertrekken.

[¶]Mijnheer[¶] Emanuel de Lira, buitengewoon gezant van deze kroon bij de Staten, vertrekt hier op zaterdag de 9de dezer met zijn kleine Spaanse, een dochter van [¶]mijnheer[¶] Diego de la Torre, de staatssecretaris. Hij is een zeer hoffelijk man en de gunsten die Zijne Hoogheid hem heeft verleend zullen hier zonder twijfel hun vruchten afwerpen.

7. Huygens brief aan Chièze van 26 maart 1671?

[CONSTANTIJN HUYGENS] (LONDEN)
AAN NINON DE L'ENCLOS [PARIJS]
14 MEI 1671
6796

Aanbevelingsbrief voor Judith Killigrew.

Samenvatting: Huygens beveelt Judith Killigrew in de aandacht van Ninon de l'Enclos aan. Judith zal ook enkele stukken van zijn hand spelen. Hijzelf vindt haar luitspel uitnemend en is nu benieuwd naar het oordeel van Ninon.

Vermoedelijk door Huygens aan Judith Killigrew meegegeven ter bezorging aan Ninon. Over een antwoord van Ninon is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, p. 367: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 46, pp. 57-58: onvolledig (<Je croirois vous ... adresse esgale>, <Si, Mademoiselle, vous ... le permettez>).

— Worp 6, nr. 6796, pp. 287-288: onvolledig (<Je croirois vous ... adresse esgale>, <Si, Mademoiselle, vous ... le permettez>).

— Rasch 2007, nr. 6796, pp. 1109-1111 : volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Aymont; Catharina van Bragança (koningin van Engeland); François Dufaut; Jacques Gaultier; Judith Killigrew; Charles de Marguetel (heer van Saint-Evremont).

Plaatsen: Frankrijk; Holland (Noordelijke Nederlanden).

Glossarium: guitarre (gitaar); luth (luit); pièce (muziekstuk); symphonie (samenklank); tablature (muziekstuk); tiorbe (theorbe).

Transcriptie

À Mademoiselle de l'Enclos.

Londre, 14 May 1671.

Mademoiselle,

Je croirois vous faire tort si je négligeois de vous procurer la connoissance d'une personne illustre et si digne de vostre estime qu'est Madame Killigrey, Dame de la Chambre Privée de la Reine de la Grande Bretaygne. Toute foiblesse que vous la voyez d'une indigestion d'estomacq dont elle languit il y a plus de 20 années continuelles, je vous respons de ses deux pauvres mains et avoueray volontiers que je ne connois rien au mestier, si vous n'y trouvez sujet d'en admirer la fermeté, la netteté, et enfin la facilité prodigieuse dans les pièces les plus difficiles, tant sur le luth que sur la guitarre et le tiorbe, qu'elle gouverne tous d'une adresse esgale. Les médécins la renvoient ceste deuxiesme fois en France pour y chercher quelque soulage dans la différence du bon air de terre ferme à cest' insulaire icy, qui est battu et infecté de la mer de tous costez.

Si, Mademoiselle, vous luy faictes la faveur de lier quelque conversation de symphonie avec elle, vos excellentes mains luy vaudront un remède encor plus souverain. Après les plus belles pièces des Gautiers, des Du Fauts et autres (comme elle passe sans peine par toute sorte de tablature), elle daignera peut-estre vous faire entendre quelques-unes de mes diphtongues, que par civilité elle a voulu trouver supportables. Armez-vous de patience si cela arrive, et faictes-moy, je vous supplie, la grace de me mander en Hollande (vers où je m'en retourne au premier jour) quel est vostre jugement de la science de ceste dame, et si vous en avez guère trouvé qui luy fussent comparables.

Monsieur de Saint-Evremont (c'est tout dire) en est ravi comme moy et tout le monde. Mais nous ne déterminons rien, Mademoiselle, jusques'à ce que nous en ayons appris vostre sentiment et, s'il y a moyen, celuy du bon Monsieur Aymont, que je préfère tousjours à tout ce que j'ay eu le bien de connoistre de plus sçavant en France. Je prie Dieu de vous bénir de toute prospérité et suis, si vous le permettez,

[etc.]

Vertaling

Aan mejuffrouw de l'Enclos.

Londen, 14 mei 1671.

Mejuffrouw,

Ik meende dat ik er verkeerd aan gedaan zou hebben wanneer ik zou hebben nagelaten u in contact te brengen met een dame die zo vermaard is en zozeer uw achting waard als mevrouw [Judith] Killigrew, hofdame van de ¹koningin van Groot-Britannië. Hoewel u haar geheel verzwakt zal zien door een maagkwaal waaraan zij al twintig jaar achtereen lijdt, wijs ik u op haar twee arme handen en beken volgaarne dat ik van dit vak niets afweet wanneer u geen reden ziet tot bewondering voor de kracht en de nauwkeurigheid van die handen en tenslotte voor het enorme gemak waarmee zij de moeilijkste stukken speelt, zowel op de luit als op de gitaar en de theorbe, die zij alle in gelijke mate beheerst. De doktoren hebben haar voor de tweede keer naar Frankrijk gestuurd, om er enige verlichting te zoeken in de goede lucht van het vasteland vergeleken met die van dit eiland, welke lucht van alle kanten door de zee gebeukt en besmet wordt.

Wanneer u, mevrouw, haar de gunst verschaft een muzikale samenspraak met haar te beginnen, zullen uw voortreffelijke handen de waarde van een nog beter medicijn gaan krijgen. Na de fraaiste werken van mensen als Gaultier, Dufaut en anderen, — want zij speelt moeiteloos allerlei soorten composities — zal zij zich wellicht verwaardigen u enkele van mijn niemendalletjes te laten horen, die zij uit beleefdheid draaglijk heeft willen vinden. Wapent u zich maar met geduld wanneer dat gebeurt, en weest u zo vriendelijk mij, zo is mijn verzoek, in Holland — waarnaar ik binnenkort terugkeer — te berichten hoe uw oordeel over de kundigheid van deze dame luidt, en of u ooit [dames] heeft gezien die een vergelijking met haar zouden kunnen doorstaan.

De ²heer van Saint-Evremont is — dat zegt alles al — er verrukt van, net als ik en iedereen, maar wij trekken geen conclusies, mevrouw, voordat wij uw oordeel hebben gehoord en, wanneer het mogelijk is, dat van de goede heer Aymant, die ik nog steeds prefereer boven al die kundigen die ik het genoeg heb te kennen in Frankrijk. Ik bid God u met alle voorspoed te zegenen en ben, met uw welnemen,

1. Catharina van Bragança.
2. Charles de Marguetel.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (LONDEN)

AAN MOÏSE CHARAS [PARIJS]

14 MEI 1671

6797

Samenvatting: Huygens beveelt Judith Killigrew aan bij Charas, met het verzoek eens aandachtig te kijken of hij iets aan haar kwaal kan doen. Hij zegt dat zijn zorg voor Judith onder andere voortkomt uit haar grote muzikale begaafdheid.

Door Judith Killigrew aan Charas bezorgd.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, p. 365: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. LXV, p. 57: onvolledig (<La personne qui ... Grande Bretagne>, <Elle est de ... bien surpris>).

— Worp 6, nr. 6797, p. 288: onvolledig (<La personne qui ... venir à bout.>, <Elle est de ... bien surpris>), rest samengevat.

Namen: Laurens Buysero; Philips Doublet IV; Susanna Huygens; Judith Killigrew.

Plaatsen: Frankrijk; Groot-Brittanië.

Glossarium: gitaar (gitaar); luth (luit); tiorbe (theorbe).

Transcriptie

Au Sieur Charas.

Londre, 14 May 1671.

Monsieur,

La personne qui vous rend ce mot est Madame Killigrewy de la Chambre Privée de la Reine de la Grande Bretagne. Les médecins l'envoyent ceste seconde fois en France, pour essayer si la différence du bon air de terre ferme à cest insulaire icy, qui se ressent de la mer de tous costez, pourra rien contribuer à la tirer d'une foiblesse qui luy a duré vingt ans de suite et provient d'une certaine indigestion d'estomach, dont icy on ne peut venir à bout. Comme elle faict estat d'avoir souvent besoin de vostre mestier, j'ay pensé ne la pouvoir mieux adresser qu'à vous, après l'avoir assez instruite de la satisfaction qu'elle ne scauroit manquer de trouver en vostre conduite. Vous me ferez plaisir d'en avoir beaucoup de soin. Elle est de la religion et, entre autres mérites, a la plus sçavante main sur le luth, la gitaar et le tiorbe, que j'aye encor jamais veue à homme ou femme, par où vous pouvez juger, dans l'humeur que vous me connoissez, si j'ay sujet de luy vouloir du bien. Les grands maistres au moins en seront bien surpris.

Je luy ay parlé de vostre sel de vipère, lequel je ne sçay s'il pourroit luy estre utile. *Tu videris*. Elle a eu la bonté de se charger de la phiole que vous m'en aviez envoyée. Je l'avois portée exprès pour, si peut-estre en cas de petite vérole ou chose semblable, les médécins eussent jugé d'en pouvoir servir Son Altesse. Grace à Dieu, l'occasion ne s'en est point présentée. En suite j'ay pensé ne debvoir plus vous tenir frustré d'une si bonne quantité de ceste drogue précieuse. Monsieur le Greffier Busero et peu d'autres en ont eu quelque grains, que vous trouverez à dire à vostre poids. Mesme, je pense, ma fille, pour son unique enfant masle, trespasé depuis que je suis icy. J'en ay tenu bon compte et vous en feray toucher l'argent, comme il est raisonnable.

Que faictes vous de nouveau? Il me semble que vous aviez encor promis quelqu'autre traicté. Celuy de la vipère est partout en estime. Je l'ay trouvé icy dans la cabinet chymique du Roy, traduit en Anglois, et tout le monde en parle de mesme que moy, qui suis,

etc.

Vertaling

Aan de heer Charas.

Londen, 14 mei 1671.

Mijnheer,

De dame die u dit briefje overhandigt is mevrouw [Judith] Killigrew, hofdame van de koningin van Groot-Brittannië. De doktoren hebben haar voor de tweede keer naar Frankrijk gestuurd, om te proberen of het verschil van de zuivere lucht van het vasteland ten opzichte van die van een eiland als hier, welke van alle kanten naar de zee ruikt, iets kan bijdragen aan de genezing van een kwaal waaraan zij al twintig achtereenvolgende jaren lijdt, en die voortkomt uit een maagprobleem, waaraan men hier geen einde weet te maken. Aangezien zij verwacht dikwijls behoefte te hebben aan uw vakmanschap, heb ik gemeend dat ik haar maar het beste naar u toe kon sturen, na haar uitgebreid te hebben ingelicht over de voldoening die haar bij een behandeling door u ten deel zou vallen. U zult mij een genoegen doen door hieraan grote zorg te besteden. Zij is katholiek en bezit, naast andere verdiensten, de meest bedreven speelkunst op luit, gitaar en theorbe, die ik ooit bij een man of een vrouw heb mogen waarnemen, waaruit u kunt oordelen, gezien de [muzikale] gezindheid die u van mij kent, dat ik reden heb voor haar alle goeds te willen. De grote meesters zullen er tenminste versteld van staan.

Ik heb met haar over uw adderzout gesproken, waarvan ik niet weet of zij daar baat bij zou hebben. ¹U zult het zien. ²Zij is zo goed geweest zich te ontfermen over de kruik die u mij daarvan had gestuurd. Ik had deze opzettelijk meegenomen zodat, in geval van pokken of iets dergelijks, de dokters hadden kunnen oordelen Zijne ¹Hoogheid ermee te bedienen. Godzijdank was dat niet nodig. Vervolgens scheen het mij toe dat ik u een behoorlijke hoeveelheid van dit kostbare geneesmiddel niet mocht onthouden. Mijnheer de griffier [Laurens] Buysero en enkele anderen hebben er enkele korreltjes van gekregen, die u om zo te zeggen wat betreft gewicht uws gelijke zult vinden. Zelfs mijn ²dochter ook, geloof ik, voor haar enige ³zoontje, dat is overleden sinds ik hier ben. Ik heb er goede nota van genomen en zal u het geld ervoor doen toekomen zoals het behoort.

Wat doet u verder nog voor nieuws? Het leek mij dat u nog een ander ⁴tractaat in het vooruitzicht had gesteld. ⁵Dat over de adder staat overal in aanzien. Ik vond het in het chemie-kabinet van de koning, vertaald in het Engels, en iedereen zegt er hetzelfde over als ik, die ben,

enz.

1. Willem III.

2. Susanna Huygens.

3. Philips Doublet.

4. Misschien wordt bedoeld Moïse Charas, *Pharmacopée royale Galénique et chymique* (Parijs 1676).

5. Moïse Charas, *New experiments upon vipers* (London 1670), een vertaling van *Nouvelles expériences sur la vipère* (Parijs 1669).

[CONSTANTIJN HUYGENS] (LONDEN)
AAN MAURITS DE WILHEM [ROME]
15/25 MEI 1671
6798

Antwoord op een verloren gegane brief van De Wilhem van 16 april 1671, door Huygens op 23 mei 1671 te Londen ontvangen.

Samenvatting: Huygens dankt zijn neef Maurits de Wilhem voor de snaren die hij heeft gekocht en hoopt deze spoedig te mogen ontvangen.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 369-370: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6798, p. 288: samenvatting.

Namen: Johan Boreel; Christina van Zweden; David de Wilhem.

Plaats: Londen.

Glossarium: corde (snaar).

Transcriptie

Copie.

A mon nepveu de Wilhem.

A Londres, ce 15/25 May 1671.

Il n'y a que deux jours, Monsieur mon cher nepveu, que je receus vostre lettre escrite à Rome le 16 Avril. Vous y parlez d'une autre précédente qui me seroit venue par l'adresse de Monsieur nostre Ambassadeur en cette cour. Mais c'est de quoy il n'a non plus nouvelle que moy. Je n'ay rien à dire sur la question que vous me proposez touchant un voyage de plus long cours au Levant, ne sachant pas quel est vostre dessein pour tout le cours de vostre vie, à quoy il est temps de penser. Le poète demanda à un jeusne homme: ¹*Est aliquid quo tendis, et in quod dirigis arcum, an passim sequeris corvos, testâque lutoque.* Et Sénèque se plaint ²*quod de partibus vitæ omnes deliberant, de totâ nemo.* Sachez de vous mesme si ces passages vous sont applicables; je n'en puis rien déterminer, ne connoissant pas vostre but, s'il n'y a que le plaisir que vous agite. L'exemple de feu Monsieur vostre bon père ne vous justifie pas. ³*Ille omne tulit punctum, quia miscuit utile dulci,* et, à ce que j'ay esté informé, il a rapporté quelque chose de bien meilleur, hors de l'orient que l'histoire des choses qu'il avoit eu occasion de veoir, en faisant ses affaires, et à son retour il a trouvé sa voiture defrayée, par où après il a eu moyen de s'establir dans la patrie comme il a faict. En effet, sans de semblables intentions le désir de courrir force royaume que nous connoissons presqu' aussi bien par livres que ceux, qui en reviennent, est un passetemps de plus de fraix que d'avantage. À moins qu'on se trouve les reçus si forts, que les sommes, qu'on est obligé d'y mettre, | 370 | n'incommodent point le domestique. Et c'est icy encor un autre secret où je ne connois rien. Bien sçay-je que ce ne seront pas mon faict, ny celuy de mes enfans, selon que roulent les affaires de nostre Estat, et les réductions fréquentes, qui arrivent peu à point à ceux, qui n'ont à vivre que de leur patrimoine, comme nouvellement il vient de nous en estre annoncée une pour les deniers que nous avons sous Son Altesse, que je croy vous concerner assez notablement. Ces choses font juger aux sages que doresnavant avant il importe plus de songer à acquérir avec peine, qu'à dépenser avec plaisir.

Mais, comme j'ay dit d'entrée, ne sachant ni vostre but, ny vos forces, je ne suis capable de vous servir d'aucun advis. Vous estes en aage de pouvoir peser les trois considérations qui gouvernent les actions humaines: *honesti, utilis, et jucundi*, et c'est tout ce que j'ay à dire sur cest article. Je suis bien aysé de la satisfaction avec quelle vous estes parti de Rome.

1. Persius, *Satyra* III, 60-61.

2. Seneca, *Ad Lucilium epistolæ morales*, 71, 2, 2: *Ideo peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus, de ...*

3. Horatius, *Ars poëtica*, 343.

Je ne sçay comme la Reine de Suède a pris la peine de se souvenir de mon nom de si peu de valeur, n'ayant jamais eu l'honneur de le veoir que deux petites fois. Vous m'avez fort obligé de me procurer des cordes fresches; j'espère que vous trouvez moyen de me les faire tenir. Il passe journallement du monde qui se charge de telles petites devrées. Par la poste les fraix surpassent le valeur du paquet. Monsieur Boreel se souvient bien souvent de vous, et vous resalue, comme je fay de tout mon cœur, en priant Dieu de vous comme de toute prospérité. Vous connoissez ma main et mon affection, sans qu'il soit besoin de vous en assurer par compliment,

[etc.]

Vertaling

Aan mijn neef de Wilhem.

Londen, 25 mei 1671.

Slechts twee dagen geleden, waarde neef, ontving ik uw brief uit Rome van 16 april. U rept daarin van een voorgaande [brief] die tot mij gekomen zou moeten zijn via onze ⁴ambassadeur bij dit hof. Maar daarvan heeft hij net zo min als ik enige kennis. Ik heb niets te zeggen met betrekking tot de vraag die u mij stelt over een nog verdere reis door de Levant, omdat ik niet weet wat het uiteindelijke doel van uw leven is, waarover het tijd wordt na te denken. De ⁵dichter vroeg aan een jonge man: ⁶ 'Is er iets waarnaar u streeft, en waarop u uw boog richt, of volgt gij alom de kraaien, met aardewerk en klei?'⁷ En Seneca beklagt zich ⁸ dat iedereen zich druk maakt over delen van zijn leven, maar niemand over het geheel.¹ Gaat u na of deze passages op u betrekking kunnen hebben. Ik kan dat niet beoordelen, omdat ik uw levensdoel niet ken, als het niet alleen het plezier is dat u drijft. Het voorbeeld van wijlen mijnheer uw ⁷vader rechtvaardigt niet uw gedrag. ⁸ Hij die het nuttige met het aangename verenigde, heeft bijval geoogst,¹ en hij heeft, naar ik mij heb laten vertellen, uit het oosten iets beters meegebracht dan de verhalen over wat hij had meegemaakt tijdens zijn zakendoen, en bij zijn terugkeer vond hij zijn rijtuig betaald, waardoor het hem direct mogelijk was zich in het vaderland te vestigen zoals hij heeft gedaan. Inderdaad, zonder dergelijke bedoelingen is de wens om de vele koninkrijken te bezoeken die wij uit de boeken bijna net zo goed kennen als zij die eruit terugkeren, een tijdverdrijf dat meer kost dan het oplevert. De revenuen moeten ten minste zó belangrijk zijn dat de sommen gelds die men eraan moet besteden het huishoudboekje in het geheel niet verstoren. En dat is dan een tweede geheim waar ik niets van weet. Wel weet ik dat het niet mijn verantwoordelijkheid is, noch die van mijn kinderen, hoe de zaken van onze staat voortgaan, en evenmin zijn dat de veelvuldige kortingen die weinig gelegen worden opgelegd aan hen die slechts van hun erfdeel moeten leven, zoals ons zojuist er één is meegedeeld met betrekking tot de gelden die wij onder Zijne Hoogheid genieten, en die u, geloof ik, vrij aanzienlijk raken. Deze zaken brengen verstandigen tot het oordeel dat het voortaan belangrijker is eraan te denken hoe met moeite te verwervan dan met plezier uit te geven.

Maar, zoals ik aan het begin al zei, uw doel noch uw middelen kennende, ben ik niet in staat u enige raad te geven. U bent op een leeftijd dat u de drie motieven die de menselijke daden regeren kunt afwegen: ¹ dat van de eerbaarheid, het nut en het aangename,¹ en dat is alles wat ik over dit onderwerp heb te zeggen. Ik verheug mij over de voldoening waarmee u uit Rome bent vertrokken.

Ik weet niet of de koningin van Zweden de moeite heeft genomen zich mijn naam, die van zo'n geringe waarde is, te herinneren, aangezien ik slechts twee keer heel even het genoegen heb gehad haar te ontmoeten. U heeft mij zeer verplicht door voor mij nieuwe snaren aan te schaffen; ik hoop nu dat u een manier zult vinden

4. Johan Boreel.

5. Persius.

6. Persius, *Satyra* III, 60-61.

7. David de Wilhem.

8. Horatius, *Ars poëtica*, 343.

om ze mij te doen toekomen. Er gaat dagelijks veel volk op pad dat dergelijke kleine opdrachtjes aanneemt. Wanneer het met de post gaat, zijn de onkosten hoger dan de waarde van de inhoud van het pakje. De heer [Willem] Boreel denkt vaak aan u en groet u op zijn beurt, zoals ook ik met heel mijn hart doe, terwijl ik Gode bid voor u, zoals voor alle voorspoed. U kent mijn handelwijze en mijn toewijding, zonder dat het nodig is u middels beleefdheidsbetuigingen te verzekeren,

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
27 MEI 1671
6799A

Vervolg op Chièze's brief van 13 mei 1671 (**6795**).

Samenvatting: Chièze meldt dat Beverningh toestemming heeft gekregen om te vertrekken. Chièze beveelt d'Autran aan voor een functie in dienst van Willem III.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34, map Chièze aan Const. Huygens sr. en jr., omslag 1 (Chièze aan Huygens): brief (dubbelvel, 15x21cm, abc | -; autograaf).

Namen: Louis d'Autran: zoon van Louis d'Autran; Hieronymus van Beverningh; Pedro Fernandez; Willem III.

Transcriptie

¹A Madrit, le 27 May 1671.

Il est arrivé si peu de nouveautez, Monsieur, depuis l'ordinaire dernier, que, vous ayant écrit en ce tems-là fort au long, je n'ay autre chose à vous dire, sinon que Monsieur l'Ambassadeur a receu avec grande joye la permission que Messieurs ses maistres luy ont envoyé de partir quand il voudroit, et qu'il se prépare de la faire environ le dixième du mois prochain, à moins que sur les instances qu'il a faites verbalement et charitablement à *Don Pedro Fernandez*, celluy-cy ne fit prendre un bon tour aux affaires de Son Altesse. J'aurois souhaitté, comme je pense vous avoir marqué, que les choses demeurassent en l'estat présent de silence et pour conséquent de demy de justice, mais, | b | à ce que Monsieur l'Ambassadeur me dit hyer, *Don Pedro Fernandez* luy fit espérer qu'il ne partiroit pas sans responce. Je crains que cettuy acte rien engendre une autre, et que cette response ne soit forgée pour embarrasser plustost que pour avancer l'affaire de Son Altesse.

Au reste, Monsieur, le zèle que j'ay pour le service de Son Altesse Sérénissime et pour le contentement de ses subjez me fait voir avec quelque espèce de joye le bon et fidelle Monsieur d'Autran dans la prétension d'un poste vacant, lequel sans une fatalité, dont chascun se souvient avec desplaisir, il auroit remply dez la mort de feu son père. Vous connoissez mieux que moy le bien du service du maistre, et le mérite de la personne, mais souffrez qu'après cella je vous face connoistre | c | l'interest que mon amitié prend dans la prétension très-juste d'un si digne subjez, et l'obligation extrême que je vous auray, Monsieur, si vous daignez l'appuyer, comme je vous en supplie à génoux, le plus fidelle de voz serviteurs,

Chièze.

Vertaling

Madrid, 27 mei 1671.

Er is zo weinig nieuws gekomen, mijnheer, sedert de laatste gewone post dat ik, waar ik u destijds een lange ²brief heb geschreven, u nu niets te melden heb, behalve dat ³mijnheer de ambassadeur met grote vreugde de toestemming heeft ontvangen die de heren opdrachtgevers hem hebben gestuurd om te vertrekken wanneer hij dat wil en dat hij toebereidselen treft om dat rond de 10de van de volgende maand te doen, tenzij op de dringende verzoeken die hij mondeling en op vriendelijke wijze tot de heer Pedro Fernandez heeft gericht, deze laatste de zaken van Zijne ⁴Hoogheid een gunstige wending zou doen nemen. Ik zou wensen, zoals ik u

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R Londini, 12/22 Junii 167[1].>.

2. Chièze aan Huygens, 13 mei 1671 (**6795**).

3. Hieronymus van Beverningh.

4. Willem III.

naar ik meen heb meegedeeld, dat de zaken in de huidige toestand van stilzwijgen bleven, en dientengevolge halverwege de rechtsgang, maar naar mijnheer de ambassadeur mij gisteren vertelde, had Pedro Fernandez hem de hoop gegeven dat hij niet zonder antwoord zou hoeven vertrekken. Ik vrees dat deze daad niet door een andere zal worden gevolgd en dat dit antwoord eerder alleen wordt gesmeed om te hinderen dan om de zaak van Zijne Hoogheid vooruit te helpen.

Verder, mijnheer, doet mijn ijver inzake de dienst van Zijne Doorluchtige Hoogheid en van de tevredenheid van zijn onderdanen mij met enige vreugde de goede en trouwe heer d'Autran beschouwen ter zake van zijn aanspraak op een vacante positie, die hij zou hebben bezet sinds de ⁵dood van zijn vader [Louis d'Autran], ware daar niet die noodlottige gebeurtenis die ieder zich met ongenoegen herinnert. U kent beter dan ik het goede van de dienst aan de meester en de verdienste van de persoon, maar sta mij toe u daarnaast op de hoogte te brengen van het belang dat mijn vriendschap stelt in de gerechtvaardigde aanspraak van een zo waardig onderdaan en van mijn uiterste verplichting aan u, mijnheer, als u deze aanspraak zoudt willen ondersteunen, zoals ik u op mijn knieën smeeke als de trouwste van uw dienaren,

[Sébastien] Chièze.

5. Louis d'Autran was van 1634 tot 1652 advocaat generaal bij de Rechtbank van Orange.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
24 JUNI 1671
6802

Waarschijnlijk het antwoord op een verloren gegane brief van Huygens.

Samenvatting: Chièze ziet op tegen het vertrek van Beverningh, wiens inspanningen en werkkraft hij looft.

De Spanjaarden hebben wederom laten blijken ontwijkend en onbetrouwbaar te zijn. Chièzes vrouw is van een dochter bevallen. Chièze beveelt andermaal d'Autran aan voor een functie in dienst van Willem III.

Bijlage: afschrift van Beverningh aan de Raad van State van de Spaanse Nederlanden, bestemd voor Willem III.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21 cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6802, p. 290: onvolledig (<L'ordre qui luy ... trompète marine>, <Il ne se peut ... son maistre>), rest samengevat.

Namen: zoon van Louis d'Autran; Hieronymus van Beverningh; William Godolfin; Christiaan Huygens; Karel II (koning van Engeland); Claude-Marie de Lapie; Maria Anna van Oostenrijk; Willem III.

Plaatsen: Panama; Parijs; Zuidelijke Nederlanden.

Glossarium: trompète (trompet); trompète marine (nonnenviool).

Transcriptie

¹A Madrit, le 24 Juin 1671.

Seray-je encor trompé et faudra-t-il que cette lettre passe la mer pour vous aller trouver à Londres, où je crains que Messieurs les Commissaires de la Trésorerie n'ayent pris la peine de s'ajourner pour plus longtems que vous ne pensiez? Je plains cependant vostre illustre Archimède. S'il faut que, sans attendre vostre retour, il reprenne le chemin de Paris, j'espère quelque grand que soit le besoin qu'en ayt l'Académie Colbertine, que l'empressement de ces Messieurs les Contemplatifz cédera pour quelque tems aux vœux de la famille, ou qu'en tout cas on permettra de tems à autre à l'illustre *Don Christiano* quelque *hiatus*, ou petites escapades en faveur de son très-illustre progéniteur.

Je plains furieusement le tems que j'ay passé tristement en ce lieu, cependant que *habitabant fratres in unum*, et je plains encor plus celluy que je seray contraint d'y passer après | b | le despart de Monsieur de Beverning. Celluy-cy, à mon advis, plaint encor plus que tout cella dans son âme les beaux jours qu'il avoit choisis pour son voyage, maudissant la canicule, et ceux qui semblent ne luy vouloir donner aucune response présentement, que pour l'exposer aux rigueurs de *sol Lione*.

L'ordre qui luy vint il y a quinze jours d'arrester pour les affaires de Son Altesse me fut d'une mirifique consolation, et plus encor les termes de la délibération prise de 1 Juin. Il s'en sert merveilleusement et fait un véritable bruit de trompète marine, mais il a à faire à de bons chevaux de trompète, qui ne s'estonnent pas pour le bruit. La peur du mal qu'on leur prédit et dont on les menace ne les estonne pas non plus. Je ne sçay ce qu'en fera le coup, car de tout ce qu'il y a icy de ministres, il y en a peu qui pensent sérieusement à terminer une affaire, et toute | c | leur application ne va qu'à les esloigner.

La nouvelle de Panama, qui est au sentiment du public la perte la plus considérable que les Espaignolz pouvoient faire en cette saison, ne les agite du moins en apparence que très médiocrement. Ils se fient que l'interest de leurs officiers aux Indes leur aura fait faire des effortz hors du commun pour empescher qu'une nation si redoutable en mer ne prenne pied en terre ferme, ou en tout cas ils se reposent sur la bonne foy des vainqueurs, qui ne voudront pas garder ce qui par la datte du traitté le trouvera n'estre pas de bonne guèrre.

Enfin, ils attendent un miracle de la maison d'Austriche, comme moy celluy de la maison d'Orange, c'est à dire, ce que la considération et le credit de Son Altesse pourra produire en voz quartiers, par le ressentiment que Messieurs les Estatz auront du mespris qu'on fait de leur intercession | d | et de les menaces.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R Londini, 4/14 Julii 1671.>.

Il ne se peut pas dire combien vigoureulement parle et agit Monsieur l’Ambassadeur, et avec quelle joye il resteroit icy encor deux mois et plus, s’il y a la moindre apparence de succez. Vous le jugerez par la response qu’il fit par escrit, aux chimériques et peu subtilz advis du Conseil d’Estat de Flandres, de laquelle j’envoye présentement copie à Son Altesse. On est après icy à grabeler ladite response et à méditer quelque replique ou résolution de la Reyne, en termes d’oracle. Monsieur de Beverning, qui est très-content de la résolution de ses maistres, tesmoigne qu’il ne se laissera pas amuser à des promesses ambiguës.

Monsieur de Godolfin me fait espérer de merveilles de son ministère et de ce qu’il a dessein de dire de la part du Roy son maistre. La conjoncture est très propre à rendre son intercession efficace et à me faire vivre d’espérance.

Nostre espouse s’est donnée une *marionete* Espaignole, qui l’amusera. Elle rend très-humbles graces à l’honneur de vostre souvenir, comme je fais aux marques de vostre bienveillance.

²Je vous recommande, s’il vous plaist, le bon et fidelle Monsieur d’Autran *in quantum possum*.

Vertaling

Madrid, 24 juni 1671.

Vergis ik mij weer en moet deze brief overzee om u in Londen aan te treffen, waar, naar ik vrees, de heren commissarissen van de schatkist, langer dan u dacht de moeite hebben genomen hun verblijf te verlengen? Ik beklag intussen uw beroemde ³Archimedes. Als het nodig is dat hij, zonder uw terugkeer af te wachten, de weg naar Parijs weer inslaat, hoop ik, hoe groot de behoefte die de *Académie Colbertine* aan hem heeft ook is, dat de gretigheid van deze Comtemplatieven enige tijd zal wijken voor de wensen van de familie, of dat men in elk geval aan de beroemde ⁴‘mijnheer Christiaan’ enig ⁴‘respijt’ zal toestaan of kleine verzuimen ten gunste van zijn beroemde verwekker.

Ik betreur de tijd die ik op een bedroevende manier op deze plaats heb doorgebracht ten zeerste, terwijl ⁴de broers bij elkaar woonden,⁴ en ik treur nog meer om de tijd die ik gedwongen zal zijn hier door te brengen na het vertrek van de heer [Hieronymus] van Beverningh. Deze betreurt naar mijn mening innerlijk nog meer dan alles de mooie dagen die hij voor de reis had uitgezocht, de hondsdagen vervloekend, en hen die hem op dit ogenblik geen enkel antwoord schijnen te willen geven, zodat hij zich bloot moet stellen aan de meedogenloosheid van de ⁴‘Spaanse zon.’⁴

De opdracht die hij twee weken geleden kreeg om de zaken van Zijne Hoogheid af te sluiten was voor mij een wonderbaarlijke troost en de bewoordingen van de beslissing, genomen op 1 juni, waren dat nog meer. Hij maakt daar bewonderenswaardig gebruik van en maakt een waar kabaal als een *trompette-marine*, maar hij heeft te maken met goede trompetter-paarden die van het lawaai niet schrikken. De vrees voor het kwaad dat men hun voorspelt en waarmee men hen bedreigt doet hen evenmin versteld staan. Ik weet niet wat deze actie zal uithalen, want onder alle ministers hier zijn er maar weinig die er ernstig over denken om een zaak af te sluiten en al hun toewijding is er slechts op gericht deze te vertragen.

Het [slechte] nieuws over Panama, dat naar het gevoel van het publiek het aanzienlijkste verlies is dat de Spanjaarden in deze tijd konden lijden, lijkt hen naar het schijnt slechts enigszins te raken. Zij vertrouwen erop dat het belang van hun ambtenaren in de Indiën hen buitengewone pogingen zal hebben doen ondernemen om te beletten dat een zo geduchte zeevarende natie voet aan wal zou zetten, of zij verlaten zich in elk geval op de goede trouw van de overwinnaars, die niet datgene zullen willen behouden dat volgens de gegevens van het verdrag zal blijken niet hun goed recht te zijn.

Tenslotte verwachten zij een wonder van het Oostenrijkse huis, zoals ik van het Huis van Oranje, d.w.z. wat het aanzien van en het vertrouwen in Zijne ⁴Hoogheid in uw omgeving teweeg kan brengen door de wrok

2. <Je vous ... *possum*.> ondersteboven, bovenaan | d |.

3. Christiaan Huygens.

4. Willem III.

die de heren Statenleden hebben vanwege de minachting die men koestert voor hun voorspraak en hun dreigementen.

Het is niet te verwoorden hoe krachtig mijnheer de ambassadeur spreekt en optreedt, en met hoeveel vreugde hij hier nog enkele maanden en langer zou blijven, als er maar het geringste blijk van succes was. Beoordeelt u hem op grond van het antwoord dat hij heeft geschreven op de fantasieën en weinig fijnzinnige oordelen van de Raad van State van de Spaanse Nederlanden, waarvan ik hierbij een afschrift zend aan Zijne Hoogheid. Men is hier nu bezig genoemd antwoord uit te pluizen en een repliek of beschikking van de koningin te overwegen, in orakeltaal. De heer van Beverningh, die zeer ingenomen is met het besluit van zijn opdrachtgevers, stelt dat hij zich niet zal laten afleiden door dubbelzinnige beloften.

De heer [William] Godolphin doet mij hopen op wonderen van zijn ministerie en op hetgeen hij van plan is namens de koning, zijn meester, mee te delen. Het klimaat is gunstig om zijn voorspraak doeltreffend te maken en om mij in hope te doen leven.

Mijn ⁵echtgenote heeft het leven geschonken aan een Spaanse ⁶ baby,[↓] die haar zal vermaken. Zij brengt u ootmoedig dank voor uw groeten, zoals ik doe voor de bewijzen van uw welwillendheid.

Ik beveel u, met uw welnemen, de brave en trouwe heer d'Autran aan, [↓]zoveel als ik kan.[↓]

5. Claude Marie de Lapie.

6. *** Chièze.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (LONDEN)]
2 SEPTEMBER 1671
6806

Antwoord op Huygens' brief van 23 juli 1671 (6804).

Samenvatting: Chièze klaagt over zijn familiesituatie. Hij beschrijft zijn moeizame onderhandelingen met Spaanse functionarissen. Tenslotte bericht hij over de brand in het Escorial.

Door Huygens beantwoord op 24 september 1671 (verloren).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (twee dubbelvellen, 15x21cm, abcd, efgh | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6806, pp. 291-293: volledig.

Namen: Caspar Barlæus; Hieronymus van Beverningh; Gaspar de Bracamonte y Gusman (graaf van Peñeranda); Laurens Buysero; Philips Doublet (heer van Sint-Annaland); William Godolphin; Diego de la Torre; Johan Joseph van Oostenrijk; Maria Anna van Oostenrijk; Franz Eusebius Pötting; Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies van La Fuente); Heilige Theresa; Iñigo Fernandez de Velasco; Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey); Willem III.

Plaatsen: Brussel; Den Haag; Escorial (Madrid); Keulen; Spaanse Nederlanden; Spanje; Zaragoza.

Titel: 'In antiquorum ... ingentem copiam' (Huygens 1671; gedicht).

Transcriptie

À Madrit, le 2e Septembre 1671.

Bien que Messieurs les Espagnolz soyent naturellement plus lentz et de moins bonne volonté que Messieurs les Anglois à payer leurs debtes, que là où vous estez, on soit desjà entré en payement, et qu'il ne s'agisse plus que de quelque formalité, que Londres soit incomparablement plus beau et plus divertissant que Madrit, j'avoue pourtant, Monsieur, que vostre patience s'exerce plus fortement que la mienne, et que vous devez autant vous impatienter de vous voir à la porte de vostre maison (où la santé et la prospérité abondent), sans y pouvoir entrer que j'ay de quoy me consoler, de me voir esloigné de la mienne, qui n'auroit pour moy rien que de triste. Un filz unique mort, une mère très infirme sont des objetz qu'on soustient mieux de loin que de près. Ainsy, | b | Monsieur, me voicy pour encores assez loin du cas que vous prédisoit le bon homme Barleus, puisque depuis six ans le ciel me tient sur le mesme degré de paternité, et qu'à mesme qu'il m'envoie du nouveau fruit, il reprend les mœurs. J'en suis maintenant le père aux deux filles et me console sur l'exemple de Monsieur de Saint-Annelant, ¹*at quem deum?*

Si je vous avois creu encore à Londres dans le tems du despart de Monsieur de Beverning, je n'aurois pas manqué de vous faire sçavoir en particulier de quel terme d'oracle on s'estoit servy icy pour le congédier, mais comme ce destail estoit long, je creus que c'estoit assez pour tous le Conseil (où je vous croyois présent) de la lettre que j'en escrivis à Son Altesse. Je ne doute pas qu'on ne vous l'ayt fait sçavoir, mais si par malheur le peu de santé de Monsieur de Buysero vous a laissé ignorer tout ce qui ne | c | concernoit pas vostre négociation, je vous diray succinctement que, comme Monsieur de Beverning tenoit à Messieurs les Ministres d'icy l'espée dans les Reins, leur intimant à toute heure le terme précix de son despart, les résolutions prises par ses maistres au sujet de l'affaire de Son Altesse, demandant des responces précises et protestant de prendre leur silence pour un reffus. Ces Messieurs, estourdis d'une sollicitation si contraire à l'humeur de la nation, respondirent pour une dernière défaite, que Sa Majesté, venant d'apprendre par lettres du Comte de Monterey qu'il y avoit à Bruxelles des deputez de Son Altesse, qui travailloyent sur cette matière avec des commissaires qu'elle avoit nommez, ne pouvoit prendre aucune résolution fixe sur une affaire qui se traittoit en deux lieux, jusques à ce qu'elle fut informé de ce qui se seroit passé en cette conférence | d | des Pays-Bas. Nous eûmes beau, Monsieur l'Ambassadeur et moy, nous rescrier sur le peu d'apparence d'un pareil advis, protestant des suites qu'une si

1. Tertullianus, *Adversus Praxean liber*, XXX, 1: '...aut si pater erat qui patiebatur, ad quem deum exclamabat? ...'

fausse supposition pourroit avoir. Il n'en fut autre chose, sinon que Monsieur de Beverning partit le 13 Juillet, fort outré tantost contre le faux fuyant qu'avoient pris ces gens icy pour se deslivrer de luy, et tantost contre les personnes qui, estans à Bruxelles de la part de Son Altesse, n'avoient jamais escrit icy le moindre petit mot d'avis, quoyqu'à en bien juger, nous demeurassions d'accord, Monsieur l'Ambassadeur et moy, de croire qu'il n'en estoit rien.

Il y a paru dans la suite, et le Conseil d'Etat, commençant d'appréhender l'esclat que fairoit en Hollande le rapport de Monsieur l'Ambassadeur et le scandale d'une si meschante défaite, a voulu du despuis m'amadouer par de belles parolles et des propositions, que j'ay connu estre d'aussy meschante foy, puisque |e| l'on s'amusoit à les fonder encor sur cette prétendue conférence de Bruxelles. Et comme je venois d'apprendre par lettre de Monsieur Buysero, qu'il n'en estoit absolument rien, je fus anoncer franchement au Marquis de la Fuente, mon Commissaire, et à *Don Diego* de la Torre, Secrétaire d'Etat, qui m'avoient voulu exorter d'escire à Son Altesse de lettres un peu adoucies sur les protestations qu'il me faisoient de la bonne volonté de Sa Majesté pour la satisfaction de Son Altesse, soit en terres, soit en tels autres moyens practicables, que je voudrois proposer. Je leur fus anoncer, dis-je, que quelque passion que je leur eusse tesmoigné pour les convénances de cette couronne, dont j'avois l'honneur d'estre à demy sujet, ils ne devoient pas me croire un instrument propre à tromper mon Maistre, et à le |f| destourner de prendre pour sa satisfaction les voyes qui luy alloient estre ouvertes, reprochant en face à l'un et à l'autre la fausseté du fondement qu'ils avoient pris pour chasser Monsieur l'Ambassadeur et qu'inutilement s'en servoyent-ils encor pour m'amuser, moy, qui ne leur demandois rien, et qui n'attendois que la fin des chaleurs pour sortir de cette cour.

Il y a près de trois semaines de cette tentative, depuis laquelle ils me laissent en repos, attendant avec le flegme Espagnol ce que produira le retour à La Haye et le rapport de Monsieur de Beverning. Il estoit party fort dans le sentiment de pousser les choses, et de ne plus mesnager ces gens icy, sur lesquelz il n'y a nul fondement à faire pour le général, ny pour le particulier, où qu'en tout cas, accordant à Son Altesse de lettres de |g| représsaille, on en suspendit l'exécution pour quelque mois, affin de donner à ces gens icy encor ce dernier tems de songer à eux. Mais je crains que le voisinage des troupes de France et le dessein qu'elles font paroistre sur Coloigne ne rallentissent les espritz et les mouvementz de par delà.

Au reste, Monsieur, bien que je vous sois très-obligé de vostre épigramme sur l'embrument des manuscritz de l'Escorial, il n'auroit pas esté juste dépriver l'Espagne d'une si belle consolation. Je l'ay desjà faite voir à bien de gens: l'Ambassadeur de l'Empereur et l'Envoye d'Angleterre, et d'autres personnes en ont voulu avoir copie. J'en ay envoyé copie aussy au *Coronista* de *Don Juan* d'Autriche à Saragose pour la faire voir à Son Altesse, et je prettens lundy prochain afficher vostre espigramme dans la mesme bibliothèque |h| de l'Escorial, pour le soulagement, la consolation et l'honneur des bienheureux pères, dont pas un ne s'est avisé de pleurer doctement la perte de tant de beaux ouvrages. Il est vray qu'elle n'est pas si grande qu'on avoit creu, les plus considérables manuscritz ayant esté sauvez; l'alcoran et les œuvres de Sainte-Térèse sont les principaux incendiez. Je vous en diray toutes les particularitez à mon retour, après avoir revéré les cendres d'un si superbe bastiment, que je ne m'estois pas avisé encor d'aller visiter, semblable à cella à beaucoup de cavalliers et grands d'Espagne, et entr'autres au Connestable, qui n'a veu de sa vie l'Escorial.

Je suis, Monsieur, tout ce que je dois estre.

Vertaling

Madrid, 2 september 1671.

Hoewel de heren Spanjaarden van nature langzamer en minder bereidwillig zijn om hun schulden te betalen dan de heren Engelsen, en hoewel men daar waar u bent reeds met de betaling zou zijn begonnen, en ofschoon het slechts gaat om een formaliteit, en hoewel Londen onvergelykelyk mooier en onderhoudender is dan Madrid, moet ik evenwel bekennen, mijnheer, dat uw geduld zich veel sterker manifesteert dan het mijne, en dat u evenzeer uw geduld zou verliezen als u voor de deur van uw huis zou staan (waar volop gezondheid en voorspoed heersen) zonder naar binnen te kunnen, als ik behoefte heb aan troost, omdat ik ver van huis ben, hetgeen voor mij slechts droefenis meebrengt. Een enige zoon overleden en een zeer ziekelijke moeder zijn zaken die men van verre beter kan verdragen dan van nabij. Zodoende, mijnheer, ben ik nog zeer ver verwijderd

van de situatie die de goede heer [Caspar] Barlæus u voorzegde, aangezien sinds zes jaar de hemel mij op hetzelfde niveau van vaderschap houdt, en hoewel hij mij nieuwe vruchten zendt, behoudt hij zijn gewoonten. Daardoor ben ik de vader van twee dochters en troost ik mij met het voorbeeld van de heer [Philips Doublet, heer] van Sint-Annaland, ² L_—maar welke god¹ [moet ik aanroepen?]

Als ik had gedacht dat u nog in Londen was ten tijde van het vertrek van de heer [Hieronymus] van Beverningh, zou ik niet hebben nagelaten u in detail in te lichten over de orakeltaal waarvan men zich hier heeft bediend om afscheid van hem te nemen, maar aangezien dit veel te gedetailleerd was, dacht ik dat de brief die ik heb geschreven aan Zijne ³Hoogheid voldoende was voor de hele Raad [van State] (waarvan ik dacht dat u daarbij aanwezig zou zijn). Ik twijfel er niet aan dat men u erover heeft ingelicht, maar indien per ongeluk door de slechte gezondheid van de heer [Laurens] Buysero in het ongewisse bent gebleven van alles dat geen betrekking heeft op uw onderhandelingen, deel ik u in het kort mee hoe de heer van Beverningh zijn degen hield aan de lendenen van de heren ministers hier, hen voortdurend herinnerend aan het precieze uur van zijn vertrek en aan de beslissingen die door zijn meesters waren genomen over de zaak van Zijne Hoogheid, waarbij hij om nauwkeurige antwoorden vroeg en dreigde hun stilzwijgen als een weigering uit te leggen. Deze heren, verstoord door een aansporing zozeer in strijd met de landsaard, antwoordden in een laatste capitulatie dat Hare ⁴Majesteit, zojuist vernomen hebbende uit brieven van de ⁵graaf van Monterrey dat er gezanten van Zijne Hoogheid in Brussel waren die aan de zaak werkten met zaakgelastigden die zij had benoemd, geen definitieve beslissing kon nemen over een zaak die op twee plaatsen tegelijk werd behandeld, totdat zij zou zijn ingelicht over hetgeen zich tijdens de bespreking in de Nederlanden had voorgedaan. Wij, mijnheer de ambassadeur en ik, beriepen ons tevergeefs op de geringe waarschijnlijkheid van een dergelijke mening en protesteerden tegen de gevolgen die zo'n onjuiste veronderstelling kon hebben. Verder gebeurde er niets, behalve dat de heer van Beverningh op de 13de juli is vertrokken, zeer verontwaardigd over zowel de onware uitvlucht die die lieden hier te baat hadden genomen om zich van hem te ontdoen, als over de personen die, namens Zijne Hoogheid in Brussel aanwezig, nimmer ook maar het geringste woord van advies hierheen hadden geschreven, hoewel bij nader inzien wij, mijnheer de ambassadeur en ik, van mening waren dat er niets van waar was.

Daarna is gebleken dat de Raad van State, die de uitwerking die het rapport van mijnheer de ambassadeur in Holland zou hebben en het schandaal van zo'n onaangename nederlaag, begon te begrijpen, mij sindsdien heeft willen paaien met mooie woorden en voorstellen, die ik ook als van kwade trouw getuigend bezag, aangezien men zich ermee vermaakte deze wederom te baseren op die zogenaamde bespreking in Brussel. En aangezien ik juist had vernomen uit een brief van de heer Buysero dat er niets van waar was, heb ik dat ronduit laten weten aan de ⁶markies van La Fuente, mijn zaakgelastigde, en aan de heer Diego de la Torre, staatssecretaris, die mij wilden overhalen aan Zijne Hoogheid enigszins verzachtende brieven te schrijven over de betuigingen die zij mij deden over de goede wil van Hare Majesteit om Zijne Hoogheid tevreden te stellen, hetzij in de vorm van grondgebieden, hetzij met zodanig andere uitvoerbare middelen als ik zou willen voorstellen. Ik liet hen weten, zei ik, dat welke ijver ik ook mocht hebben betoond ten gerieve van de kroon, waarvan ik de eer had ten halve onderdaan te zijn, zij niet moesten denken dat ik een geëigend instrument was om mijn meester te bedriegen en om hem te bewegen zich tevreden te stellen met de wegen die hem zouden worden geopend, waarbij ik hen in beider gezicht verwijten heb gemaakt inzake de onjuistheid van het uitgangspunt dat zij hadden gekozen om mijnheer de ambassadeur mee te achtervolgen en waarvan zij zich vergeefs nogmaals bedienden om mij te vermaken; ik, die hen niets had gevraagd en die alleen het einde van de hitte afwachtte om dit hof te verlaten.

Bijna drie weken zijn verlopen sedert deze poging, waarna zij mij met rust lieten en met Spaans flegma afwachtten wat uit de terugkeer naar Den Haag en het verslag van de heer van Beverningh zou voortvloeien. Hij was hard van stapel gelopen met de intentie de zaken te bespoedigen en de lieden hier niet meer te ontzien,

2. Tertullianus, *Adversus Praxean liber*, XXX, 1: '...of als het de vader was die leed, tot welke god riep hij?'

3. Willem III.

4. Maria Anna van Oostenrijk.

5. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca.

6. Gaspar de Tevez y Tello de Guzmán (markies van La Fuente).

op wie noch in het algemeen noch in het bijzonder kan worden gebouwd, en waar hij in elk geval aan Zijne Hoogheid brieven met vergeldingsmaatregelen toestond, waarvan men de uitvoering enige maanden opschortte, teneinde de lieden hier nog een laatste termijn tot overdenking te geven. Maar ik denk dat de nabijheid van Franse troepen, en de bedoeling waarvan zij blijk gaven ten aanzien van Keulen, de geesten en de bewegingen van de andere kant vertragen.

Overigens, mijnheer, hoewel ik zeer dankbaar ben voor uw ⁷hekeldicht betreffende de verbranding van de handschriften van het Escorial, zou het niet rechtvaardig geweest zijn om Spanje zo'n mooie troost te onthouden. Ik heb het al aan veel mensen laten zien: de ⁸ambassadeur van de keizer en de Engelse ⁹gezant, en andere personen wilden er een afschrift van hebben. Ik heb ook een kopie ervan gezonden aan de ¹secretaris van Johann Joseph van Oostenrijk in Zaragoza, om aan Zijne Hoogheid te tonen, en ik ben van plan aanstaande maandag uw hekeldicht op te hangen in dezelfde bibliotheek van het Escorial, ter verlichting, troost en ere van de eerwaarde paters, waarvan nog niet een het heeft gewaagd als geleerde het verlies van zoveel schone werken te bewenen. Weliswaar is de schade niet zo groot als men dacht, omdat de belangrijkste handschriften zijn gered; de koran en de werken van de Heilige Theresa zijn de belangrijkste die zijn verbrand. Ik zal u bij mijn terugkomst alle bijzonderheden erover geven, na de as te hebben geëerd van zo'n prachtig gebouw, dat ik nog niet heb durven bezoeken, in dit opzicht gelijk aan vele ridders en groten van Spanje, en onder anderen de ¹⁰groot-officier, die nog nooit van zijn leven het Escorial heeft gezien.

Ik ben, mijnheer, die ik verschuldigd ben te zijn.

7. 'In antiquorum ... ingentem copiam,' (Huygens 1671; gedicht).

8. Franz Eusebius graaf Pötting, ambassadeur in Madrid van 1663 tot 1674.

9. William Godolphin.

10. Inigo Fernandez de Velasco, connétable van Castilië.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
14 OKTOBER 1671
6809

Antwoord op Huygens' brief van 24 september 1671 (verloren).

Samenvatting: Chièze schrijft nog steeds weinig vorderingen te maken. Een krachtiger steun vanuit Nederland zou wenselijk zijn, temeer daar de Spanjaarden bevreesd zijn voor hun eigendommen in de Zuidelijke Nederlanden.

Chièze schreef opnieuw op 4 november 1671 (**6810B**).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21 cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6809, pp. 293-294: onvolledig (<Ces Messieurs ... grand effect.>), rest samengevat.

Namen: Aernout van Beaumont; Hieronymus van Beverningh; William Godolphin; Karel II (koning van Spanje); Emanuel de Lira; Marguérite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Willem III; Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey).

Plaatsen: Argimont; Franche-Comté; Brabant; Brussel; Escorial (Madrid); Londen; Spaanse Nederlanden.

Titels: 'In antiquorum ... ingentem copiam' (Huygens 1671; gedicht).

Transcriptie

¹Madrid, le 14e Octobre 1671.

Le destin est tout autre à Madrid qu'ailleurs. On y languit éternellement, mais le plus commun genre de mort n'est pas celluy de langueur. Ainsy, Monsieur, tant que je ne fairay que me tenir tristement à mon domestique, je cours risque de ne mourir que de ma belle mort. Je ne m'avise guères de chagriner mes amis par des lettres chagrines, et, vous escrivant plus fréquemment que je n'ay fais pendant les trois mois oisifz que j'ay passé icy depuis le despart de Monsieur l'Ambassadeur, mes lettres n'avoient peu estre que d'un caractère très-ennuyant, estant adressées surtout à une personne qui ne passoit pas mieux son tems à Londres que moy à Madrid. Maintenant que, graces au ciel, et sur la foy de vostre | b | lettre du 24 Septembre, je vous crois de retour à La Haye, que Monsieur l'Ambassadeur y est aussy, *mi confiança, despierta mi gozo*, et je m'imagine que vous travaillerez de commune main à rendre mon sejour plus utile au Maistre, ou à me tirer d'icy.

Je me suis resjouy *de las bravas roncas que el Señor Embasador hechava a qui*, et me suis aydé de tout mon courage à le pousser dans le ressentiment, dans la croyance que Messieurs les Estatz accompliroient les menaces qu'il faisoit icy de leur part. Mais si à son arrivée et après son rapport on fait une fois connoistre aux Espagnolz que *verba volant* et que toutes ces belles résolutions prises ne sont que *nubes et ventu et pluvia non sequaces*! Selon vostre texte il n'y a qu'à prendre party et se retirer à | c | bonne heure. Pourtant ils ont grande peur icy, qu'il n'en arrive autrement comme vous aurez peu voir par ma dépeche à Son Altesse du 19 Aoust, et pour peu qu'on face de démarches de delà, quand ce ne seroit que par la mise en possession de Son Altesse dans les biens des Eclésiastiques du Brabant, et qu'on face semblant de le mettre en posture de représailles.

Ces Messieurs icy, si le Comte de Monterey les anime, s'empresseront d'avantage et je m'asseure que Son Altesse ne tarderoit pas d'estre mise en l'entière possession des biens de Bourgogne et d'avoir en Flandres la terre d'Argimont, et mesmes d'estre deslivrée de la prétension de Madame d'Isenguien, que sans doute le Roy prendroit à sa charge, car | d | tout ce qui ne s'apelle pas icy argent comptant, n'est pas mal aysé à obtenir, surtout, comme je vous ay dit, si Messieurs les Estatz font la peur entière au Comte de Monterey et à *Don Emanuel de Lyra*, dont les lettres particulières qu'il en escrira à son beau-père fairont icy grand effect.

Et sur toutes choses je vous supplie, Monsieur, qu'on me tienne bien averty de tout, car faute d'avoir receu advis dans le tems du voyage (capté par l'astuce des Ministres de cette cour) de Monsieur de Beaumont à

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 30 Octobre 1671.>

Bruxelles, Monsieur l'Ambassadeur est party sans avoir eu bouche à parler, et je me trouve en mauvaise foy, ayant tousjours soustenu icy qu'il n'en estoit rien.

J'ay fait voir à Monsieur Godolfin l'article de vostre lettre, qui le regarde, et vostre épigramme de l'Escorial, a esté mise dans les annales Royales dudit Convente Royal.

Je suis tout ce que je dois.

Vertaling

Madrid, 14 oktober 1671.

Het bestaan in Madrid is heel anders dan elders. Men kwijnt er eindeloos weg, maar de meest voorkomende doodsoorzaak is niet het wegwijnen. Zodoende, mijnheer, zolang ik mij alleen maar bedroefd aan mijn ondergeschikte rol houd, loop ik het gevaar slechts mijn mooie dood te sterven. Ik waag het nauwelijks om mijn vrienden te bedroeven met droevige brieven en omdat ik u vaker schrijf dan ik heb gedaan gedurende de drie maanden van ledigheid die ik hier heb doorgebracht sedert het vertrek van mijnheer de ²ambassadeur, konden mijn brieven slechts van vervelende aard zijn, gericht als zij voornamelijk waren aan een persoon die in Londen zijn tijd niet beter besteedde dan ik in Madrid. Nu u, de hemel zij dank, en te oordelen naar uw ³brief van 24 september, naar ik aanneem weer terug bent in Den Haag, waar ook mijnheer de ambassadeur, ⁴ mijn steun en toeverlaat is, ⁵ ontwaakt mijn goede zin, en ik stel mij voor dat u gezamenlijk eraan zult werken mijn verblijf nuttiger te maken voor de ⁶meester, dan wel mij terug te roepen.

Ik heb mij verheugd ⁷ over de dappere geluiden die mijnheer de ambassadeur hier heeft geuit, en ik heb uit alle macht meegeholpen zijn sterke gevoelens naar voren te brengen, omdat ik geloofde dat de heren van de Raad [van State] de dreigementen die hij hier namens hem uitte, zouden uitvoeren. Maar als men, bij zijn aankomst en na zijn rapport, de Spanjaarden eens zou meedelen dat ⁸ het woord vervliegt, en dat al die mooie genomen beslissingen slechts ⁹ wolken en wind zijn, terwijl de regen niet volgt! Volgens uw bewoordingen kan men slechts partij kiezen en zich tijdig terugtrekken. Toch zijn zij hier erg bang dat er iets anders gebeurt, zoals u hebt kunnen zien in mijn bericht van 19 augustus aan Zijne ¹⁰ Hoogheid, en het scheelt maar weinig of zij gaan stappen ondernemen, ware het slechts omdat Zijne Hoogheid in het bezit kan worden gesteld van de kerkelijke bezittingen in Brabant, en zij doen alsof hij zich gereed maakt voor vergeldingsmaatregelen.

Die heren hier zullen zich meer haasten als de ¹¹ graaf van Monterrey hen aanspoort, en ik ben er zeker van dat het niet lang zal duren voor Zijne Hoogheid volledig in het bezit wordt gesteld van de bezittingen in de Franche-Comté en van het gebied van ¹² Argimont in de Zuidelijke Nederlanden en zelfs wordt gevrijwaard van de vordering van ¹³ mevrouw van Isenghien, die de ¹⁴ koning zonder twijfel te zijnen laste zal nemen, want alles wat hier niet contant geld heet is niet moeilijk te verkrijgen, vooral wanneer de heren Statenleden, zoals ik u heb gezegd, de graaf van Monterrey en de heer Emanuel de Lira angst aanjagen, van wie de privé-brieven die hij erover aan zijn ¹⁵ schoonvader zal schrijven hier grote uitwerking zullen hebben.

En bovenal verzoek ik u, mijnheer, dat men mij goed van alles op de hoogte houdt, want doordat er geen tijdig bericht was ontvangen van de reis van de heer [Aernout] van Beaumont naar Brussel (listig opgevangen door de ministers van dit hof), is mijnheer de ambassadeur vertrokken zonder te hebben kunnen spreken, en ik word niet meer geloofd omdat ik steeds heb volgehouden dat er niets van waar was.

-
2. Hieronymus van Beverningh.
 3. Huygens aan Chièze, 24 september 1671 (verloren).
 4. Willem III.
 5. Willem III.
 6. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca.
 7. Argimont, in de buurt van Jemeppe in de Ardennen.
 8. Marguérite-Isabelle de Mérode.
 9. Karel II, koning van Spanje.
 10. Diego de la Torre.

Ik heb aan de heer [William] Godolphin het gedeelte van uw brief laten zien dat hem aangaat, en uw ¹¹hekeldicht over het Escuriaal is in de koninklijke annalen van het genoemde klooster opgenomen.
Ik ben geheel wat ik verschuldigd ben te zijn.

11. 'In antiquorum ... ingentem copiam' (Huygens 1671; gedicht).

[CHRISTIAAN HUYGENS] (PARIJS)
AAN ZIJN BROER CONSTANTIJN HUYGENS JR. [DEN HAAG]
23 OKTOBER 1671
6810A

Samenvatting: Christiaan schrijft over verschillende zaken. Hij vindt dat Constantijn jr. ten onrechte op de arme organist heeft gescholden.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 45: brief (dubbelvel, 15x20cm, ab | d; autograaf).
— Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 36I, fol. 25rv: later afschrift (Constantijn [V] Huygens).

Vroegere uitgave: OC 7, nr. 1848, pp. 110-111: volledig.

Namen: Jaback; Joseph de la Barre; Charles le Brun; Liberti; Quintus Herennius; Francis Smethwick; Trajanus; Frederik van Zuylen van Nyevelt.

Plaatsen: Holland; Italië; Londen; Rome.

Glossarium: fausse relation (dwarsstand); organiste (organist).

Transcriptie

¹À Monsieur

Monsieur de Zelem.

²À Paris, ce 23 Octobre 1671.

Je vois que vous avez de la peine à justifier le Sieur Jabach, mesme après ce que je vous ³en ay envoyé. Cependant il est bien-croiable qu'il ait beaucoup d'envieux et d'ennemis qui auroient esté capables de luy faire un tel affront. Pour moy, je m'en raporte à ce qui en est. Quant à la vente de ⁴ses desseins, ce n'a pas esté par nécessité, mais pour y gagner, comme je ne doute pas qu'il n'ait fait. Ce thrésor ne se garde pas ceans, mais est entre les mains de Monsieur le Brun. J'en ay veu cy-devant tout ce qu'il y avoit de meilleur, mais vous voudriez, je crois, que j'y retournasse une fois tous les mois, ⁵et mon manque de curiosité vous porte à des invectives non méritées contre mon pauvre maistre organiste et les fausses relations.

J'ay veu icy un Monsieur van Zuylen, qui vient d'Italie et s'en retourne bientost en Hollande. Il a fait à Rome quelqu'amas de médailles, desseins et bas-reliefs pendant 3 ou 4 ans, qu'il y a fait séjour. Il vous montrera tout cela s'il ⁶arrive à bon port. Il croit s'entendre en toutes ces choses. En me montrant ses médailles il nomma tousjours Trajanus | b | ⁷Troian, quoyque je l'appellasse par son propre nom plus de six fois. Et de Quintus Herennius il en faisoit ⁸Quinterène. | 25v |

Je voudrois avoir veu de ces lunettes de l'ouvrier de Londres qui fait des verres ⁹*not spheric*, pour en pouvoir juger. Je suis persuadé qu'asseurément il est impossible d'en faire d'autre figure, qui soient réguliers et puissent faire un bon effect.

Je ne sçay où j'ay mis vos desseins à la plume, mais je les chercheray et vous les rendray, pourveu que vous teniez vostre promesse de m'envoyer quelque chose de meilleur en récompense.

1. CH 36I: adres ontbreekt.

2. CH 36I: datum onderaan; opschrift: <Au mesme.>.

3. CH 36I, OC: <en> ontbreekt.

4. CH 36I: <ces>.

5. CH 36I: <et mon manque ... les fausses relations.> ontbreekt.

6. CH 36I: <vient>.

7. CH 36I: <Troian> onderstreept.

8. CH 36I: <Quinterenne>, onderstreept.

9. CH 36I: <not spheric> onderstreept.

¹⁰Aussitost que la nouvelle monnoye paroistra je voudrois qu'on m'en envoyast quelques eschantillons. // *Signor Padre* me pourra rembourser par-là de mes 3 escus que j'ay payé de sa lunette. L'invention de Liberti sera belle si elle réussit.

Vertaling

Aan de heer van Zeelhem.

Parijs, 23 oktober 1671.

Ik merk dat u er moeite mee heeft de heer Jaback recht te doen, zelfs na wat ik u heb toegestuurd. Ondertussen is het zeer geloofwaardig dat hij veel afgunstigen en vijanden heeft, die in staat zouden zijn hem een dergelijke belediging aan te doen. Ik voor mij, ik verlaat mij op wat er is gebeurd. Wat de verkoop van zijn tekeningen aangaat; dat was niet uit noodzaak, maar om er een voordeeltje uit te slaan, hetgeen hij mijns inziens zonder twijfel heeft gedaan. Deze rijkdommen worden overigens niet hier binnen bewaakt, maar zijn in handen van de heer [Charles] le Brun. Hiervoor heb ik er al de beste [stukken] van gezien, maar u zou, naar ik meen, liever hebben dat ik er eens per maand zou terugkeren, terwijl mijn gebrek aan nieuwsgierigheid u brengt tot onverdiende beschimpingen aan het adres van mijn arme ¹¹meester-organist en de dwarsstanden.

Ik heb hier een zekere mijnheer [Frederik] van Zuylen [van Nyevelt] ontmoet, die uit Italië kwam en spoedig naar Holland zal terugkeren. Hij heeft in Rome gedurende de drie à vier jaar van zijn verblijf aldaar massa's munten, tekeningen en reliëfs verzameld. Hij zal u deze allemaal laten zien wanneer hij behouden is aangekomen. Hij verkeert in de veronderstelling van al deze dingen iets af te weten. Toen hij mij zijn munten toonde noemde hij Trajanus steeds 'Trojaan', hoewel ik hem meer dan zes maal bij zijn eigenlijke naam noemde. En van Quintus Herennius maakte hij Quinterène.

Ik zou die lenzen van die ¹²slijper uit Londen, die 'niet-bolle' lenzen maakt, gezien willen hebben om erover te kunnen oordelen. Ik ben ervan overtuigd dat het onmogelijk is er andere vormen voor te gebruiken, die gelijkmatig en van goede werking zouden kunnen zijn.

Ik weet niet waar ik uw pentekeningen heb gelaten, maar ik zal ze opzoeken en ze u teruggeven, op voorwaarde dat u uw belofte houdt mij als beloning iets beters op te sturen.

Zodra het nieuwe geld verschijnt zou ik willen dat men mij er enkele proeven van zendt. 'Vader' kan mij aldus de drie écus terugbetalen die ik voor zijn bril heb uitgegeven. De uitvinding van Liberti zal fraai zijn als het allemaal lukt.

10. CH 36I: <Aussitost que la nouvelle ... payé de sa lunette.> ontbreekt.

11. Joseph de la Barre.

12. Francis Smithwick.

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
4 NOVEMBER 1671
6810B

Samenvatting: Chièze beveelt een verzoek van Denis uit Orange aan in de gunst van Willem III.

Bijlage: Verzoekschrift van Denis aan Willem III.

Door Huygens ontvangen op 30 november 1671. Chièze schreef opnieuw op 11 november 1671 (**6811**).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, ac | -; autograaf).

Namen: Jean Brasset; Denis; Félix; Willem III.

Plaatsen: Holland; Orange.

Transcriptie

¹À Madrid, le 4 Novembre 1671.

Monsieur,

Comme à mon retour d'Hollande je tesmoignay au Sieur Denis d'Orange tout ce que vous avez eu la bonté de faire envers Son Altesse Sérénissime pour son rétablissement dans le poste qu'on luy avoit enlevé par surprise, faisant à croire à Son Altesse qu'il estoit mort, il m'escrit que quelques ordres que Son Altesse eut eu la charité de donner, ses ennemis ayant longtems éludé et demeuré en possession, il a pris patience, et songe à un expédient pour l'establissement d'un de ses enfans, qui ne tombe point à la charge de Son Altesse, mais qui est conforme à ce que pendant vostre séjour à Orange vous eusez la bonté | c | de faire, Monsieur, en faveur des Sieurs Brasset et Félix, comme vous verrez par la réquête que ledit Sieur Denis présente à Son Altesse Sérénissime. Je jointz mes très-humbles prières à sa demande, sçachant le plaisir que vous avez d'intercéder pour des subjets aussy fidelles que luy, qui se peut dire avoir beaucoup servy et souffert dans les derniers troubles, et avoit esté privé dans la paix de la consolation que Son Altesse luy avoit procurée.

J'espère, Monsieur, que vous agréerez en cella, la très-humble supplication que vous fait celluy qui a l'honneur d'estre avec autant de passion que de respect,

Monsieur,

vostre très-humble et très-obéissant serviteur
Chièze.

Vertaling

Madrid, 4 november 1671.

Mijnheer,

Aangezien ik bij mijn terugkeer uit Holland alles aan de heer Denis uit Orange heb verteld wat u zo goed was te doen jegens Zijne Doorluchtige ²Hoogheid tot zijn herbevestiging op de positie die men hem bij verrassing had ontnomen doordat men Zijne Hoogheid had doen geloven dat hij dood was, heeft hij mij geschreven dat Zijne Hoogheid zo vriendelijk was geweest hem enige opdrachten te verlenen. Terwijl zijn vijanden hem lange tijd hebben ontweken en in bezit zijn gebleven [van zijn positie], heeft hij geduld betracht en zint [nu] op een methode voor een positie van één van zijn kinderen, die niet ten laste van Zijne Hoogheid zal komen, maar die

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R Ultimo Novembris 1671.>

2. Willem III.

overeenkomt met hetgeen u zo goed was te doen, mijnheer, tijdens uw verblijf in Orange ten gunste van de heren [Jean] Brasset en Félix, zoals u kunt zien uit het verzoek dat genoemde heer aan Zijne Doorluchtige Hoogheid voorlegt. Ik voeg mijn nederige beden bij zijn verzoek, het genoeg kennende dat u scheidt in het bemiddelen ten behoeve van zo trouwe onderdanen als hij, die mag zeggen veel te hebben gediend en geleden tijdens de laatste troebelen, en aan wie in vredestijd de troost die Zijne Hoogheid hem had verschaft, wordt onthouden.

Ik hoop, mijnheer, dat u in deze de nederige smeekbede wilt aanvaarden die u gedaan wordt door hem die de eer heeft te zijn, met evenveel hartstocht als eerbied,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
[Sébastien] Chièze.

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
11 NOVEMBER 1671
6811

Vervolg op Chièzes brief van 14 oktober 1671 (**6809**).

Samenvatting: Chièze spreekt de hoop uit dat het welslagen van Huygens' missie in Londen de zijne zal ondersteunen. Hij wijst andermaal op de noodzaak van steun uit Nederland.

Door Huygens ontvangen op 30 november 1671, samen met Chièzes brief van 4 november 1671 (**6810B**). De onderhavige brief werd beantwoord op 3 december 1671 (**6818**).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abc | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6811, p. 294: samenvatting.

Namen: Hieronymus van Beverningh; William Godolphin; Karel II (koning van Engeland); Robert Spencer (graaf van Sunderland); Willem III.

Plaatsen: Holland; Spanje; Vlaanderen.

Transcriptie

¹Madrit, le 11e Novembre 1671.

C'est à ce coup, Monsieur, que je puis en seurté de conscience me resjouyr avec vous de vostre heureuse arrivée, puisque le dernier courrier m'en apprend l'agréable nouvelle. Soyez donc pour la deuxième fois le très-bien venu. J'espère qu'ayant si heureusement réussy en vostre affaire, vous aurez laissé en la cour Britannique quelque bonne disposition, en faveur de ma négociation, qu'on me fait croire devoir estre fortement et utilement appuyée par l'Ambassade extraordinaire que Sa Majesté Britannique envoie en cette cour. C'est Monsieur Godolphin qui vient dans ce moment de m'en donner la nouvelle et me faire sçavoir de plus qu'il aura caractère d'ambassadeur ordinaire, pour agir conjointement avec le Comte de Suderlant, s'assurant que dans ce nouveau grade ²en la négociation, qu'apparemment on mettra sur le tapis, | b | il aura des moyens infallibles de procurer satisfaction à Son Altesse Sérénissime, de sorte, Monsieur, que je commence à renaistre dans de nouvelles espérances.

Si dans ce mesme tems il se faisoit quelque effort en voz quartiers, je tiendrois la chose encor plus certaine, et je ne sçay à quoy il tient qu'après le rapport que Monsieur de Beverning a fait du meschant procédé de ces gens icy. On ne les pousse pas, après avoir tant menacé et tant protesté. Car enfin à moins qu'il y entre quelque politique plus raffinée, où je n'entens rien, il est certain que Messieurs les Estatz ne pouvoient pas trouver une meilleure conjoncture d'obliger les Espaignolz à donner satisfaction à Son Altesse, que la saison présente, où l'Espagne ne sçauroit se passer de la Hollande, estant très certain que dans cette nécessité elle | c | consentiroit à toutes choses, si elle estoit pressée tant soit peu. Je sçay bien qu'il n'y a pas icy de l'argent comptant, mais il y a des terres en Flandres, qu'elle relascheroit à Son Altesse à la moindre réquisition sérieuse qui luy en seroit faitz.

Le bon Dieu dispose, s'il Luy plaist, les cœurs de la manière qu'il faut pour le bien de Son Altesse et pour la consolation de vostre très-humble et très-obéissant serviteur,

Chièze.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R ultimo Novembris 1671.>.

2. <et>.

Vertaling

Madrid, 11 november 1671.

Ik ben er nu zeker van, mijnheer, dat ik mij met u mag verheugen over uw behouden aankomst, omdat de laatste post mij het aangename nieuws laat weten. Weest u daarom voor de tweede maal zeer welkom. Ik hoop dat u, nu u in uw aangelegenheid zo gelukkig bent geslaagd, bij het Britse hof een goede gezindheid hebt achtergelaten ten gunste van mijn onderhandelingen, die, naar men mij doet geloven, krachtig en op nuttige wijze moeten worden ondersteund door de buitengewone vertegenwoordiging die Zijne Britse ³Majesteit naar dit hof zendt. De heer [William] Godolphin stelt mij op dit ogenblik hiervan op de hoogte en laat mij bovendien weten dat deze het karakter van gewoon ambassadeur zal hebben om samen met de ⁴graaf van Sunderland op te treden, en hij is er zeker van dat er op dit nieuwe niveau bij de onderhandelingen, die men klaarblijkelijk gaat voeren, onfeilbare middelen zullen zijn om Zijne Hoogheid genoegdoening te verschaffen, zodat ik, mijnheer, weer nieuwe hoop begin te koesteren.

Als tegelijkertijd enige actie in uw omgeving zou worden ondernomen, zou ik nog zekerder van mijn zaak zijn, maar ik weet niet hoe het komt dat na het rapport dat de heer [Hieronymus] van Beverningh over de onaangename gang van zaken met die lieden hier heeft uitgebracht. Er wordt geen drang uitgeoefend na zoveel te hebben bedreigd en geprotesteerd. Want uiteindelijk is het zeker, tenzij er een meer geraffineerde politiek komt, waarvan ik niets begrijp, dat de heren Statenleden geen betere situatie zouden kunnen vinden om de Spanjaarden te nopen om Zijne Hoogheid genoegdoening te verschaffen dan de huidige periode, waarin Spanje niet aan Holland voorbij kan gaan, en staat het buiten kijf dat het in deze noodtoestand met alles zou instemmen, als het min of meer onder druk zou worden gezet. Ik weet wel dat er hier geen contant geld aanwezig is, maar er zijn gebieden in de Zuidelijke Nederlanden die men aan Zijne Hoogheid zou laten bij de geringste serieuze vordering die hen zou worden gesteld.

Moge de goede God beschikken, als het Hem behaagt, over de harten op de wijze die nodig is ten gunste van Zijne Hoogheid en voor de vertroosting van uw nederige en gehoorzame dienaar

[Sébastien] Chièze.

3. Karel II, koning van Engeland.

4. Robert Spencer.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]
3 DECEMBER 1671
6818

Antwoord op Chièzes brief van 11 november 1671 (**6811**).

Samenvatting: Huygens bericht dat de tussenkomst van Beverningh nog geen resultaat heeft gehad. Hij stelt nu zijn hoop op Lira.

Door Chièze beantwoord op 20 januari 1672 (**6820A**). Huygens schreef opnieuw op 14 januari 1672 (**6820**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 393-394: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6818, p. 296: samenvatting.

Namen: Archimedes [= Christiaan Huygens] ; Hieronymus van Beverningh; Christiaan Huygens; Geertruyd Huygens; Claude-Marie de Lapie; Emanuel de Lira.

Transcriptie

Copie.

¹À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 3e Déc. 1671.

Si vous tenez compte et notice des lettres que vous ²m'escrivez et de mes ³responses, je vous seray trouvé reliquataire de quelques morceaux de papier. Mais comme ils n'ont pu contenir choses de beaucoup d'importance pour vostre consolation, vous n'avez pas sujet de vous plaindre de ma paresse.

Il vous faut choses effectives, et icy on ne se haste guères d'en fournir. Monsieur de Beverning a pu tempester à son aise; *pluviae non secutae sunt*. Cependant, si le bon Don de Lira ne vous faict *delirare*, il y a lieu de se promettre quelque-chose de son entremise, de la manière qu'il semble s'y vouloir prendre la puissante assistance de deux nouveaux Ambassadeurs d'Angleterre survenant la-dessus. ⁴*Quid non speremus amantes*, quoyqu'à la vérité je croy à par moy, que vos *Don Diegos* ne sont pas encor à bout de la subtilité de leurs défaites, qui est prodigieuse, au moins impudente, et souvent si lourde, que des grands hommes, qu'ils veulent estre, en devroyent avoir honte.

Je vous rens graces de la part que vous daignez prendre au bonheur de mon retour. Vous n'avez que faire de vous en expliquer en beaux termes, *vel silenti credo*, sachant assez le bien que vous me voulez. Icy je n'ay trouvé à dire que mon cher Archimède, et la veue de ma pauvre sœur, qui sont deux pertes où absences qui me touchent vivement. Mais comme elle porte son malheur avec une constance exemplaire, je tasche de l'imiter en ce qui m'est arrivé, de me veoir frustré de la douce | 394 | conversation de ce cher enfant, que j'avois tant souhaitée, sans sçavoir si en ce monde nous pourrons encor nous rencontrer. Il en ira comme il plaira au bon Dieu, à qui je vous recommande de tout mon cœur avec la digne *Signora consorte*.

1. Naam geadresseerde autograaf.

2. <m'> autograaf.

3. <responser>.

4. Vergilius, *Ecloga VIII*, 26: 'Mopso Nysa datur: *quid non speremus amantes?*'

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag 3 december 1671.

Wanneer u de brieven bijhoudt en kopieert die u aan mij schrijft en mijn antwoorden, bent u in mijn ogen reliekhouder van aardig wat stukken papier. Maar omdat ze niet veel belangrijks hebben kunnen bevatten voor uw troost, hebt u geen reden u te beklagen over mijn luiheid. U heeft tastbare dingen nodig, maar men haast zich hier weinig om die te leveren. De heer [Hieronymus] van Beverningh heeft wel tekeer kunnen gaan, maar ⁴er volgde toch geen regen. Inmiddels, wanneer de brave ⁴‘mijnheer’ [Emanuel] de Lira u niet ⁴‘tot razernij’ brengt, is er aanleiding iets van zijn bemiddeling te verwachten, gegeven de manier waarop hij die schijnt te willen aanpakken, waar de krachtige hulp van de twee nieuwe Engelse ⁵ambassadeurs nog bovenop komt. ⁶‘Wat mogen wij geliefden niet hopen?’ , hoewel ik geloof, als ik eerlijk moet zijn, dat uw ⁴‘mijnheren Diego’s’ nog niet aan het eind van hun spitsvondige nederlagen zijn, hetgeen wonderbaarlijk is, op zijn minst onbeschaamd en dikwijls dermate lomp dat grote mannen, zoals zij willen zijn, zich ervoor zouden moeten schamen.

Ik ben u dankbaar voor het aandeel dat u wilt nemen in de vreugde over mijn terugkeer. U hoeft u slechts in mooie bewoordingen uit te drukken, ⁴‘of voor de zwijgende geloof ik,’ omdat u zeer wel weet hoe goed u mij daarmee doet. Hier heb ik slechts iets te melden over mijn dierbare ⁷Archimedes en over het gezichtsvermogen van mijn arme ⁸zuster; twee verliezen of afwezigheden die mij diep treffen. Maar aangezien zij haar tegenspoed met voorbeeldige standvastigheid draagt, tracht ik haar na te volgen bij hetgeen mij is overkomen, mij beroofd te zien van de aangename gesprekken met dit dierbare kind, die ik zo zeer had gewenst, zonder te weten of wij elkaar in deze wereld nog zullen weerzien. Het zal gaan zoals het de goede God behaagt, in Wiens gunst ik u en uw waarde ⁹‘echtgenote’ van ganser harte aanbeveel.

5. William Godolphin en Robert Spencer (graaf van Sunderland).

6. Vergilius, *Ecloge VIII*: ‘Mopsus krijgt Nysa: *Wat mogen wij geliefden niet hopen?*’

7. Christiaan Huygens.

8. Geertruida Huygens.

9. Claude-Marie de Lapie.

[CHRISTIAAN HUYGENS] (PARIJS)
AAN [ZIJN BROER LODEWIJK HUYGENS (DEN HAAG)]
4 DECEMBER 1671
6819A

Antwoord op een verloren gegane brief van Lodewijk Huygens (midden november 1671)?

Samenvatting: Christiaan schrijft Lodewijk over een groot aantal uiteenlopende zaken. Tevens meldt hij dat hij nog niet aan hun vader heeft geschreven over diens composities, omdat hij eerst het oordeel van zijn meester [Pierre de la Barre jr.?] wil hebben.

Primaire bronnen: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 45: brief (dubbelvel, 13x19cm, abcd | -; autograaf).
— Leiden, Univ. Bibl., CH 36I, fol. 228rv: later afschrift (Constantijn [V] Huygens).

Vroegere uitgave: OC 7, nr. 1857, pp. 122-124: volledig.

Namen: De Bonnevie; Adriana Brasser; Suzette Caron; Jean Chapelain; François de Civille (heer van La Ferté); Jean-Baptiste Colbert; Pierre Corneille; Charles Cotin; Jean Desmarets; Dionis; Dorothea van Dorp; Johan Gans; Arthus Gouffier (hertog van Roannes); Johan Heuft; Constantijn Huygens jr.; Joseph de la Barre; Jacob Pergens; Charles Perrault; Claude Perrault; Philippe Quinault; Joan van Vlooswijk; Constantia de Wilhem.

Plaatsen: Amsterdam; Parnassus; Poictou; Quai des Orfèvres (Parijs).

Glossarium: composition (compositie); orgue (orgel).

Opmerkingen: OC 7, p. 123, n.3: voor 'mon maistre' zie OC 7, nr. 1848, n. 4.

Transcriptie

¹À Paris, ce 4 Décembre 1671.

Monsieur ²Heuft estoit parti (comme vous l'avez creu) devant que j'eusse receu la commision de la campanine pour Monsieur Gans. J'espérois de vous la faire tenir par Monsieur Pergens avec deux petites pour mon père et le frère ³de Zeelhem, mais il m'est eschapé, estant parti soudainement, quoyqu'il soit venu icy à ce qu'on m'a dit, pour ⁴m'offrir son service.

Je ne sçauois encore vous faire part de l'invention des moulins Chinois, le duc de Roanez n'estant pas encore revenu de Poictou, d'où je crois qu'il amènera icy ⁵l'inventeur, pour poursuivre la récompense qu'il a méritée, car en effect, la machine est très-jolie, et sera utile selon toute apparence, puisqu'elle l'est dans la Chine.

⁶Je m'estonne un peu de la résolution de Mademoiselle Br.. Elle suit la maxime de feu Mademoiselle Dorp l'ainée, que vous sçavez. Je me souviens que le prétendu espous m'a assuré un fois fort sérieusement qu'il n'en seroit jamais rien, mais cela | b | ne me fit croire ni l'un ni l'autre.

Madame de La ⁷Ferté revint hier au soir avec Monsieur son mary, qui nous dit qu'en entrant dans Paris, elle avoit eu tant de joye, qu'elle n'en pouvoit parler. Je sçauray à plus de loisir comment elle a passé le temps dans la Province.

⁸L'autre jour, estant chez Mademoiselle de Bonnevie, au quai des Orfèvres, elle me dit que vous aviez eu une petite tabacquièrre d'argent, qui estoit encore à payer. Mandez-moy ce qui en est. Comme aussi, si vous n'avez pas payé de mon argent le brancart, dont vous estiez l'architecte. L'on m'en a apporté depuis peu un billet de chez le ménusier Dionis de 36 Livres. Je vois que dans le compte que vous avez tenu, il y a cet article,

1. CH 36I: datum onderaan; opschrift: <Au mesme.>.

2. CH 36I: <Hoeuft>.

3. CH 36I: <de Zeelhem> ontbreekt.

4. CH 36I: <prendre congé> in plaats van <m'offrir son service>.

5. CH 36I: <l'invention>.

6. CH 36I: <Je m'estonne ... l'un ni l'autre.> ontbreekt.

7. CH 36I: <F...>.

8. CH 36I: <L'autre jour, estant ... escrire un mot.> ontbreekt.

Le Brancard 16 Livres, mais je doute si ce n'aura pas esté pour le ferrement. Il y a dans le mémoire susdit du minuisier encore pour une quaisse pour enfermer une table de marquetterie, 4 Livres, qui est, comme je crois, la vostre | c | de vernis à la Chinoise, mais cela est peu de chose.

Je n'escris pas cette fois à mon père, parce que je veux consulter mon maistre devant que de luy rien dire touchant ses compositions, dont il m'a fait part. Je ne l'ay veu de 15 jours par ce qu'il est après à faire rajuster son orgue.

N'oubliez pas, je vous prie, de luy demander, si dans le dernier paquet qu'il a eu de moy, il n'a pas reçu la lettre que j'ay escrit à la cousine Constancia, où il y avoit quelque byou dedans. La bonne damoiselle pouvoit bien m'en écrire un mot.

Vous me feriez plaisir de m'envoyer règlement la gazette françoise d'Amsterdam, si on la porte tousjours au logis, comme on faisoit. C'est celle contre laquelle on crie si fort icy, et à qui on fait dire bien souvent des choses qui n'y sont pas. | d |

Vous ⁹deviez bien à la fin écrire une fois à Monsieur Perrault, après tant d'excuses. Je sçay qu'il aime fort à recevoir de vos □CH 36I: 228v□ lettres. Je fus ces jours passez à la réception de son frère (qui est chez Monsieur Colbert) à l'Académie françoise de Monsieur le Chancelier, où il prononça sa harangue de remerciement au grand contentement des auditeurs, et receut, pour response, autre harangue de Monsieur Chapelain, qui est directeur de la Compagnie. J'eus grand plaisir à me trouver parmi tous ces vieux poètes et auteurs, Corneille, des Marets, Quinaut, Cottins, etc. qui ne parlent entre eux que de vers et romans. Et il me sembloit que j'estois du mont Parnasse.

Adieu, ¹⁰*Signor Fratello*, et souvenez-vous de tous les articles de la présente, qui demandent response.

Vertaling

Parijs, 4 december 1671.

De heer [Johan] Hoeuft was vertrokken (zoals u reeds vermoedde) voordat ik de opdracht voor het klokje voor de heer [Johan] Gans had ontvangen. Ik hoopte u dit ter hand te kunnen stellen via de heer [Jacob] Pergens, met nog twee kleine [exemplaren] voor mijn vader en mijn ¹¹broer van Zeelhem, maar hij is mij te vlug af geweest, doordat hij plotseling is vertrokken, hoewel hij, naar men mij zegt, hiernaartoe zou komen om mij zijn diensten aan te bieden.

Ik kan u nog niet op de hoogte stellen van de uitvinding van de Chinese molens, daar de ¹²hertog van Roannes nog niet uit de Poitou is teruggekeerd, vanwaar hij, naar ik meen, de uitvinder hierheen zou brengen zodat die zijn beloning in ontvangst kan nemen, welke hij heeft verdiend, want werkelijk, de machine is heel aardig, en heeft er alle schijn van nuttig te zijn, zoals zij dat ook is in China.

Ik verbaas mij enigszins over de beslissing van mejuffrouw [Adriana] Br[asser]. Zij schijnt de lijfspreuk van wijlen de oudste mejuffrouw [Dorothea] van Dorp te volgen, welke u bekend is. Ik herinner me dat de aanstaande ¹³echtgenoot mij eens zeer ernstig verzekerde dat er nooit iets van zou komen, maar dat maakte slechts dat ik noch de een, noch de ander geloofde.

¹⁴Mevrouw van La Ferté keerde hier gisteravond terug met haar ¹⁵echtgenoot, en zij zei ons dat zij bij het binnenkomen van Parijs zo verheugd was dat ze er sprakeloos van werd. Ik zal over een tijdje wel vernemen hoe zij de tijd in de Provence heeft doorgebracht.

Toen ik onlangs bij mejuffrouw de Bonnevie was, op de Quai des Orfèvres, zei deze mij dat u nog een kleine tabaksrekening had openstaan, die nog moest worden betaald. Vertelt u mij eens hoe dat zit. Zoals ook,

9. CH 36I: <devriez>.

10. CH 36I: <*Signor Fratello*, et ... qui demandent response.> ontbreekt.

11. Constantijn Huygens jr.

12. Arthus Gouffier.

13. Joan van Vlooswijck (164101681) huwde eind 1671 (ondertrouw Amsterdam 21 november 1671) met Adriana Brasser (1645c-1683), dochter van Govert Brasser en Lydia Teding van Berckhout.

14. Susette Caron.

15. François de Cville, heer van La Ferté.

of u niet van mijn geld de draagstoel, waarvan u de architect bent, heeft betaald. Men kwam mij onlangs een rekening brengen van de timmerman Denis ten bedrage van £ 36. Ik zie dat er in de rekeningen die u heeft bijgehouden deze post is: 'De draagstoel, £ 16,' maar ik vraag me af of dat niet voor het ijzerbeslag is geweest. Er staat op bovengenoemde lijstje van de timmerman ook nog £ 4, voor een kist om een tafel met inlegwerk in op te bergen, die, als ik mij niet vergis, de uwe met het Chinese lakwerk is, maar dat is niet van groot belang.

Ik schrijf deze maal mijn vader niet, aangezien ik mijn ¹⁶meester wil raadplegen alvorens hem iets te schrijven over zijn composities, waarmee hij mij kennis heeft laten maken. Ik heb hem [mijn meester] al twee weken niet gezien daar hij druk bezig is met het afstellen van zijn orgel.

Vergeet niet, zo vraag ik u, bij hem te informeren of hij in het laatste pakje dat hij van mij heeft gekregen niet de brief die ik aan mijn nichtje Constantia [de Wilhem] heb geschreven heeft aangetroffen, waarbij een klein sieraadje zat. De goede juffrouw zou mij daar wel eens een briefje over kunnen schrijven.

U zou mij een genoegen doen door mij regelmatig de *Gazette d'Amsterdam* toe te sturen, wanneer men deze nog steeds aan huis bezorgt, zoals men deed. Het is die [krant] waartegen men hier zo fel ageert, en die men dikwijls zaken toeschrijft die er niet in staan.

U zou nu toch eens eindelijk moeten schrijven aan de heer [Claude] Perrault, na zovele verontschuldiging. Ik weet dat hij het zeer op prijs stelt post van u te ontvangen. Ik was een dezer dagen op de ontvangst van zijn ¹⁷broer, die bij de heer [Jean Baptiste] Colbert verblijft, op de *Académie Française* van mijnheer de ¹⁸kanselier, waar hij zijn dankrede uitsprak tot grote tevredenheid van de toehoorders, en in antwoord daarop een andere rede kreeg van de heer [Jean] Chapelain, die voorzitter van het gezelschap is. Ik vond het zeer genoeglijk mij tussen deze oude dichters en schrijvers te bevinden, [zoals] [Pierre] Corneille, [Jean] Desmarets, [Philippe] Quinault, [Charles] Cotin, enz. die onder elkaar over niets anders dan verzen en romans praten. En het leek wel of ik op de Parnassus was.

Vaarwel, ¹beste broer,¹ en denk aan al de onderdelen van deze brief die antwoorden behoeven.

16. Joseph de la Barre jr.

17. Charles Perrault.

18. Pierre Séguier.